

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI İSLAM
EKONOMİSİ VE ULUSLARARASI FİNANS BİLİM DALI

KATILIM BANKACILIĞI PERSONELİNE YÖNELİK
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI EĞİTİMİNİN
ŞUBE PERFORMANSINA ETKİSİ:
ÖRNEK BİR UYGULAMA

DOKTORA TEZİ

Mehmet ÇELİKPENÇE

İstanbul
Nisan – 2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANS ANABİLİM DALI İSLAM
EKONOMİSİ VE ULUSLARARASI FİNANS BİLİM DALI

KATILIM BANKACILIĞI PERSONELİNE YÖNELİK İSLAM
EKONOMİSİ VE FİNANSI EĞİTİMİNİN
ŞUBE PERFORMANSINA ETKİSİ:
ÖRNEK BİR UYGULAMA

DOKTORA TEZİ

Mehmet ÇELİKPENÇE

Danışman
Prof. Dr. İbrahim Güran YUMUŞAK

İstanbul
Nisan – 2020

TEZ ONAYI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı, İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. İbrahim Güran YUMUŞAK

Üye Prof. Dr. Arif ERSOY

Üye Prof. Dr. İsak Emin AKTEPE

Üye Prof. Dr. Seyfettin ERDOĞAN

Üye Doç. Dr. Yusuf DİNÇ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Enstitü Müdürü

ÖZET

**KATILIM BANKACILIĞI PERSONELİNE YÖNELİK
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI EĞİTİMİNİN
ŞUBE PERFORMANSINA ETKİSİ:
ÖRNEK BİR UYGULAMA**

Mehmet Çelikpençe

Doktora, İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim Güran YUMUŞAK

Nisan, 2020 - 193 +XVIII Sayfa

Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları, müşterilerine verdikleri bankacılık hizmetlerini İslam ekonomisi ve finansı ilkelerine bağlı olarak yürütmektedirler. Tasarruflarını faizsiz yatırım araçlarında değerlendirmek isteyen müşterilerin bilgi almak için ilk başvurdukları yerler genellikle katılım bankalarının şubeleri olmaktadır. Bu nedenle, katılım bankalarında özellikle müşterilere hitap eden şube çalışanlarının, İslam ekonomisi ve finansı açısından yeterli bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir.

Bu çalışma, şube çalışanlarına yönelik olarak verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerinin şube performansına etkisinin olup olmadığının ve kullanılan eğitim yöntemlerinden hangisinin daha verimli olduğunun tespit edilmesini amaçlamaktadır.

İlk olarak katılım bankacılığı çalışan şube personeline İslam ekonomisi ve finansı eğitimleri sınıf içi yöntemle verilmiştir. İkinci olarak sanal sınıflar aracılığı ile uzaktan eğitim yöntemi kullanılmıştır. Üçüncü olarak ise VR uygulaması geliştirilerek sanal gerçeklik yöntemiyle eğitimler yapılmıştır.

Üç farklı yöntemle yapılan eğitimler sonrasında, etki ve sonuç analizi yapılarak elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde, katılım bankacılığı personeline yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimleri için hangi yöntemin şube performansına daha çok katkı sağladığı VIKOR araştırma yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, katılım bankaları çalışanlarına yönelik verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin şube bireysel performanslarını pozitif yönde etkilediği ve performans verimliliği açısından en iyi yöntemlerin ise sanal gerçeklik ve uzaktan eğitim ortamlarında verilen eğitim olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Ekonomisi ve Finans, Katılım Bankacılığı, Sanal Gerçeklik, Uzaktan Eğitim, Sanal Sınıf, Sınıf İçi Eğitim.

ABSTRACT
THE IMPACT OF ISLAMIC ECONOMICS AND FINANCE
EDUCATION ON THE BRANCH PERFORMANCE
FOR PARTICIPATION BANKING EMPLOYEES:
A SAMPLE APPLICATION

Mehmet Çelikpençe

PhD, Islamic Economics and International Finance

Thesis Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak

April, 2020 - 193 + XVIII pages

Participation banks, operating in Turkey, provide banking services to their customers due to carry out the principles of Islamic economics and finance. Customers who want to use their savings in interest-free investment tools apply for information are usually participation banking branches the first places to apply. Therefore, branch staff, especially those who appeal to customers, should have sufficient knowledge and equipment in terms of Islamic economy and finance.

This study aims to determine whether Islamic economy and finance trainings given to branch employees have an impact on branch performance and which training methods are more efficient.

Firstly, Islamic economy and finance trainings were given to the branch staff working in participation banking through the standard classroom method. Secondly, distance education method was used through virtual classrooms. Thirdly, VR (virtual reality) application was developed and trainings were given using the virtual reality method.

After the trainings made with three different methods, the results obtained by effect and result analysis were compared. Within the framework of the results, VIKOR research method was used to determine which method contributed to branch performance for the Islamic economics and finance trainings for participation banking personnel.

According to the findings obtained from this research, it has been determined that the Islamic economy and finance trainings given to the participation bank employees positively affects the branch individual performances and the best methods in terms of performance efficiency are the training provided in virtual reality and distance.

Keywords: Islamic Economics and Finance, Participation Banking, Virtual Reality, Distance Education, Virtual Classroom, Classroom Training,

ÖNSÖZ

İslam ekonomisi ve finansı eğitimleri konusunda katılım bankacılığı personeline yönelik farklı eğitim metotları kullanarak gerçekleştirilen eğitimlerin karşılaştırmalı olarak şube performansına etkisinin ölçümlenmesini ve katılım bankacılığına yönelik ideal bir eğitim modeli sunmayı hedefleyen bu çalışmanın araştırma sürecinde, anketler, veriler ve görüşler ile katkı ve destek sağlayan tüm kurum ve şahıslara teşekkür ederim.

Özellikle araştırma verilerinin sağlanması hususunda gerekli desteği sağlayan katılım bankası personeli ve yöneticilerine, üniversite öğretim üyeleri ve yöneticilerine, uygulamanın geliştirilmesinde katkı sağlayan firma çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmada ayrıca bana her türlü desteği veren danışman hocama ve jüri üyelerine, yöneticilerime, eşime ve oğluma teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet ÇELİKPENÇE

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
RESİMLER LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM:	5
1. EĞİTİM KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ VE EĞİTİMİN GETİRİSİ	5
1.1. Eğitim Kavramı ve Çeşitleri.....	5
1.1.1. Hizmet Öncesi Eğitim.....	7
1.1.2. Hizmet İçi Eğitim.....	7
1.2. Eğitim Teknolojileri	9
1.2.1. Eğitim Teknolojilerinin Temel İlkeleri.....	10
1.2.2. Eğitim Teknolojilerinin Faydaları.....	11
1.2.3. Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Programlar	14
1.3. Eğitimin Getirisi	19
1.3.1. Eğitimin Bireysel Getirisi	20
1.3.2. Eğitimin Sosyal Getirisi.....	20
1.3.3. Mezuniyet Durumuna Göre Eğitimin Getirisi	21
1.3.4. Cinsiyet Durumuna Göre Eğitimin Getirisi	22
1.3.5. Mesleklere Göre Eğitimin Getirisi.....	23

İKİNCİ BÖLÜM:	26
2. EĞİTİM UYGULAMALARI VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE EĞİTİM FAALİYETLERİ	26
2.1. Dünya’da ve Türkiye’de Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları	26
2.1.1 Dünya’da Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları	26
2.1.2. Türkiye’de Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları	29
2.2. Bankacılık Sektöründe Eğitim Faaliyetleri	34
2.2.1. Bankacılık Sektöründe Hizmet İçi Eğitim Programları	36
2.2.2. Bankacılık Sektöründe Uygulanan Eğitim Yöntemleri	38
2.3. Bankacılık Sektöründe Eğitim Veren Meslek Kurumları	39
2.3.1. Türkiye Bankalar Birliği (TBB).....	39
2.3.2. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB)	40
2.3.3. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu (SPL).....	40
2.3.4. Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM).....	41
2.3.5. Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM)	42
2.4. Bankacılık Sektörüne Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirmesi.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:	45
3. KATILIM BANKACILIĞINA YÖNELİK EĞİTİM FAALİYETLERİ	45
3.1. Katılım Bankacılığı İle İlgili Merak Edilen Konular	45
3.2. Katılım Bankacılığında Eğitim Alanında Yapılan Araştırma ve Faaliyetler .	47
3.2.1. Katılım Bankacılığında Eğitim Alanında Yapılan Araştırmalar	47
3.2.2. Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Faaliyetleri	51
3.3. Üniversitelerde İslam Ekonomisi ve Finans Alanında Yapılan Çalışmalar ...	56
3.3.1 Uygulama ve Araştırma Merkezleri.....	56
3.3.2 Lisans Programları	63
3.3.3 Lisansüstü Programlar	65

3.4. Katılım Bankacılığına Yönelik Sertifika Programları.....	76
3.4.1 Yurt İçi Sertifika Programları	77
3.4.2 Yurt Dışı Sertifika Programları.....	81
3.5. Katılım Bankacılığına Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirmesi.....	89
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:	92
4. KATILIM BANKACILIĞI PERSONELİNE YÖNELİK İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI EĞİTİM PROGRAMININ TASARIMI VE UYGULAMASI	92
4.1. Eğitim Hedeflerinin Belirlenmesi ve İçeriklerinin Oluşturulması	92
4.1.1. Eğitim Hedeflerinin Belirlenmesi	93
4.1.2. Eğitim İçeriklerinin Oluşturulması	95
4.2. Eğitim Yöntemlerinin Belirlenmesi	97
4.2.1. Sanal Sınıf Eğitim Yöntemi.....	97
4.2.2. Sınıf İçi Eğitim Yöntemi.....	99
4.2.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Yöntemi.....	101
4.3. Eğitim Organizasyonunun Planlanması	106
4.3.1. Katılımcılarının Belirlenmesi.....	106
4.3.2. Eğitim Ortamının Hazırlanması.....	106
4.3.3. Eğitim Duyurusunun Yapılması	107
4.4. Eğitim Programlarının Memnuniyet Açısından Değerlendirmesi.....	107
4.4.1. Sınıf İçi Eğitim Programının Değerlendirmesi	107
4.4.2. Sanal Sınıf Eğitim Programının Değerlendirmesi	107
4.4.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Programının Değerlendirmesi	107
4.5. Eğitim Programlarının Maliyet Açısından Değerlendirmesi.....	108
4.5.1. Sınıf İçi Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi	109
4.5.2. Sanal Sınıf Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi.....	109
4.5.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi	109

BEŞİNCİ BÖLÜM	110
5. ŞUBE PERFORMANSINI ÖLÇMEYE YÖNELİK UYGULAMA	110
5.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı.....	110
5.1.1. Araştırmanın Önemi	110
5.1.2. Araştırmanın Amacı.....	110
5.2. Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Yöntemi.....	111
5.2.1. Araştırmanın Kapsamı	111
5.2.2. Araştırma Yöntemi	111
5.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	114
5.3.1. Hipotez 1.....	115
5.3.2. Hipotez 2.....	115
5.4. Araştırmanın Planlanması	115
5.4.1. Eğitim Sürelerinin Belirlenmesi	115
5.4.2. Eğitim Tarihlerinin Belirlenmesi	116
5.4.3. Eğitim Katılımcılarının Belirlenmesi.....	116
5.5. Araştırmanın Uygulanması ve Verilerin Analiz Edilmesi	116
5.5.1. Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Öncesi Deney Grubu Karşılaştırılması.....	119
5.5.2. Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu Karşılaştırılması	120
5.5.3. Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Karşılaştırılması	121
5.5.4. Eğitim Sonrası Deney-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu Karşılaştırılması	122
5.5.5. Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Regresyon Analizi.....	123
5.5.6. En İyi ve En Kötü Değerler	128
5.5.7. Farklı Değerlere Göre Sıralamalar	128
5.5.8. Koşul 1 (Kabul Edilebilir Avantaj).....	129
5.5.9. Koşul 2 (Kabul Edilebilir İstikrar).....	129

SONUÇ	131
KAYNAKÇA	135
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ	193

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Uzaktan Eğitim Programlarının Karşılaştırılması	18
Tablo 1.2: Diplomaya Göre Yıllık Bireysel Ortalama Gelir.....	22
Tablo 1.3: Cinsiyete ve Eğitim Düzeylerine Göre Brüt Ücret Durumu.....	22
Tablo 1.4: Mesleklere Göre Ortalama Saatlik Brüt Ücret (TL) - Erkek	23
Tablo 1.5: Mesleklere Göre Ortalama Saatlik Brüt Ücret (TL) - Kadın.....	24
Tablo 2.1: Eğitim Yöntemlerine Göre Montaj Tamamlanma Süresi.....	29
Tablo 3.1: Eğitim Kritik Başarı Faktörlerinin Dağılımı.....	50
Tablo 3.2: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Milyon TL).....	51
Tablo 3.3: Katılım Bankalarının Toplam Şube ve Personel Sayıları.....	53
Tablo 4.1: Eğitim Değerlendirme Puanları Karşılaştırma Tablosu.....	108
Tablo 4.2: Eğitim Maliyetleri Karşılaştırma Tablosu	108
Tablo 5.1: Kontrol Grubu Şube Puanları Karşılaştırması	117
Tablo 5.2: Kontrol Grubu Şube Puan Ortalamaları Karşılaştırması	117
Tablo 5.3: Deney Grubu Şube Puanları Karşılaştırması	118
Tablo 5.4: Deney Grubu Şube Puan Ortalamaları Karşılaştırması	119
Tablo 5.5: Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Öncesi Deney Grubu İstatistikleri.....	120
Tablo 5.6: Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu İstatistikleri.....	121
Tablo 5.7: Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu İstatistikleri.....	122
Tablo 5.8: Eğitim Sonrası Deney-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu İstatistikleri.....	123
Tablo 5.9: Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Regresyon.....	124
Tablo 5.10: Değerlendirmede Kullanılan Kriterler ve Ağırlıkları	125
Tablo 5.11: Şube Kriterlerine İlişkin Sanal Sınıf Eğitim Verileri	126

Tablo 5.12: Şube Kriterlerine İlişkin Sınıf İçi Eğitim Verileri	127
Tablo 5.13: Şube Kriterlerine İlişkin Sanal Gerçeklik Eğitim Verileri	127
Tablo 5.14: Her Kriter için En İyi (f_i^*) ve En Kötü (f_i^-) Değerleri	128
Tablo 5.15: Her Kriter için Ağırlıklandırılmış Ortalama Şube Değerleri.....	128
Tablo 5.16: Şubelerinin VIKOR Yöntemi ile Sıralama Sonuçları.....	129

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: Banka Çalışan Sayıları (1961-2019).....	35
Grafik 2.2: Türkiye'deki Bankaların Hizmet İçi Eğitim Uygulamaları	36
Grafik 2.3: Türkiye'deki Bankaların Eğitim Verme Yöntemleri	38
Grafik 3.1: Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Payı.....	53
Grafik 3.2: Katılım Bankalarının Toplam Personel Sayıları.....	54
Grafik 3.3: TKBB'de Dönemlere Göre Gerçekleştirilen Eğitim Sayıları.....	55
Grafik 3.4: TKBB'de Eğitimlerin Konu Başlıklarına Göre Dağılımı.....	56
Grafik 4.1: Katılım Bankalarında Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi.....	94
Grafik 4.2: Katılım Bankalarında Eğitim İhtiyacı Olan Konular.....	95
Grafik 4.3: Katılım Bankalarında Eğitimlere Katılım Amaçları.....	96
Grafik 5.1: Kontrol Grubu Şube Puanı Ortalamaları Karşılaştırması	118
Grafik 5.2: Deney Grubu Şube Puanı Artışları Karşılaştırması.....	119

RESİMLER LİSTESİ

Resim 4.1: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 1	102
Resim 4.2: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 2	103
Resim 4.3: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 3	103
Resim 4.4: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 4	104
Resim 4.5: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 5	105

KISALTMALAR LİSTESİ

Acot: Apple Classrooms of Tomorrow

Akts: Avrupa Kredi Transfer Sistemi

Bt: Bilgi Teknolojileri

C1: Kabul edilebilir avantaj

C2: Kabul edilebilir istikrar

Cipp: Context, input, process, product (bağlam, girdi, süreç ve ürün)

Covid19: Corona virus disease (Korona virüs hastalığı) 2019

Ds: Ders Saati.

Egm: Emeklilik Gözetim Merkezi

fi*: En iyi değer

fi- : En kötü değer

H: Hipotez.

İşkur: Türkiye İş Kurumu

Rj: En kötü grup değeri

S: Sahne

Segem: Sigortacılık Eğitim Merkezi

Sj: Ortalama grup değeri

Spl: Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu

Qj: Grup faydası

Tbb: Türkiye Bankalar Birliği

Tkbb: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Tspb: Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği

Vb: Ve bunun gibi

Vd: Ve diğerleri

Vikor: Vise Kriterijumska Optimizacija I Kompromisno Resenje (Karmaşık Sistemlerin ok Kriterli Optimizasyonu Araştırması)

Vr: Virtual Reality (Sanal Gerçeklik)

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerin temel sorunları arasında yer alan tasarruf yetersizliği, bu ülkelerin büyüme performanslarını düşürdüğü gibi aynı zamanda dışa bağımlılıklarını artıran bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle farklı finans yöntemlerinin geliştirilerek tasarrufların teşvik edilmesi, hem büyümenin finansmanı için gerekli fonların finansal sistem üzerinden yatırımlara dönüştürülmesini hem de finansal açıdan dışa bağımlılığı azaltabilmektedir. Türkiye’de uzun yıllardır faaliyet gösteren faizsiz bankacılık uygulamaları katılım bankacılığı adını aldıktan ve üç adet kamu katılım bankasının faaliyete geçmesinden sonra yeni bir döneme girilmiş bulunmaktadır.

Türkiye’de katılım bankacılığı alanında faaliyet gösteren bankaların sayıları, şubeleri ve personeli giderek artmaktadır. Bununla birlikte sektörün gelişebilmesi için bu alanda çalışacak personelin katılım bankacılığının ilke ve prensiplerini detaylı olarak bilmesi hatta özümsemesi gerekmektedir. Katılım bankacılığı personelinin müşterilerin sorularına en iyi şekilde cevap vermeleri ve bunun için de iyi bir eğitim almaları önem arz etmektedir. Bu konularda yeterince bilgi sahibi olmadıkları takdirde gelen müşterilerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eksiklikler meydana gelebilmektedir.

Eğitim programlarının geri dönüşü eğitim yatırımları açısından da oldukça önemlidir. Özellikle katılım bankalarında çalışan personelin verilen eğitimler sonrası gelişiminin takip edilmesi gerekmektedir. Performans yönetimi açısından değerlendirildiğinde, verilen eğitimlerin şube performansına etkisinin olup olmadığı yapılacak olan eğitim yatırımlarının devamlılığı açısından önemli bir etkidir. Çalışanlara yönelik verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerinin, şube bireysel müşteri kazanımı ile fon kazanımları açısından şube performansına nasıl bir etkisinin olduğu araştırılarak eğitimden kaynaklanan bilgi eksikliklerinin giderilmesi sağlanacaktır.

Eğitim uygulamaları sınıf içi geleneksel yöntemlerin yanı sıra günümüzde sanal sınıf, uzaktan öğretim ve teknolojik alt yapı gerektiren pek çok yöntemle gerçekleştirilebilmektedir. Uzaktan çalışma ortamlarında ve uzaktan öğretim

yöntemleri ile eğitimlerin verilmesini gerektiren zorunlu hallerde kullanılabilir teknolojiler iş sürekliliğinin devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Günümüzde COVID-19 adı verilen salgın sebebiyle uzaktan çalışmanın zorunlu hale geldiği ve dolayısıyla da eğitimlerin uzaktan öğretim programları ile verilmesini gerektiren bir olağanüstü bir durumla karşılaşmıştır. Eğitim ve öğretim kurumları, üniversiteler ve birçok kuruluş uzaktan öğretim yöntemleri ile dersler vermeye başlamıştır.

Tez çalışmasında geleneksel sınıf eğitim ile uzaktan öğretim programlarının türleri, nasıl çalıştığı ve farklılıkları da araştırılmıştır. Bu sayede elde edilecek verilerin analiz edilerek, eğitim yöntemlerinden hangisinin performans üzerindeki etkisinin fazla olacağını tespit edilmesi ve katılım bankalarına yönelik İslam ekonomisi ve finansı alanında yapılacak eğitim faaliyetlerine yön verilmesi amaçlanmıştır. Uzaktan öğretim programlarından da kullanıldığı araştırmada, sınıf içi, uzaktan ve sanal gerçeklik yöntemlerinin karşılaştırmalı olarak nasıl yürütüleceğine ilişkin politika önerileri sunulması hedeflenmektedir.

İslam ekonomisinin muhteviyatına ilişkin hususlara bakıldığında, sadece bir finans sistemi olarak ele alınmaması, günümüze kadar uzanan medeniyetlerin bilgi birikimi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Tarihte İslam coğrafyalarında yer alan ekonomik merkezlerde tarım, ticaret, üretim ve satış alanlarında meydana gelen olgu birikimlerinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

İslami finans ise reel sektöre dayanan, faizsiz işlemlere yönelik oluşturulan bir finansal sistem olarak sadece ekonomik yönden değil, aynı zamanda sosyal ve ahlaki boyutlarıyla birlikte değerlendirilmeli ve İslami açıdan da moral ekonomisi olarak bütün boyutlarıyla birlikte bir yaşam felsefesi olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle sadece İslam'ı benimsemiş olan toplumlar için değil, diğer tüm toplumlar için kullanılabilir bir sistem olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

İslam ekonomisi ve finans beraber olarak ele alındığında, geçmiş İslam medeniyetlerinin uygulama ve olayların birikimlerine dayanan, sadece ekonomik açıdan değil ayrıca sosyal ve ahlaki olarak bütünsel bir açıdan incelendiğinde tüm insanlar için kullanılabilir finansal sistemler bütünü olarak tanımlanabilir.

Tezin amacı, şube çalışanlarına yönelik olarak verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerinin şube performansına etkisinin olup olmadığının ve kullanılan eğitim yöntemlerinden hangisinin daha verimli olduğunu tespit etmektir.

Bu tezde aşağıda yer alan iki hipotez (H) araştırılmaktadır:

H1: Katılım bankacılığında bireysel satış alanında çalışan şube personeline yönelik verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarının, şube performans puanına anlamlı ve pozitif yönde etkisi vardır.

H2: Katılım bankacılığında teknolojinin desteği ile verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarını alan şubelerin performans puanı, geleneksel sınıf içi eğitim yöntemi ile verilen eğitim programlarını alan şubelere göre daha yüksektir.

Tezde literatür taramasının yanı sıra İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarının detayları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ayrıca katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren bir bankanın katılım bankacılığı şube personeline yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin şube performansına etkisi Non Parametrik - Wilcoxon Testi (Bağımlı Örnek Testi), Regresyon Analizi ve VIKOR araştırma yöntemi de kullanılmıştır ve böylelikle yukarıdaki hipotezlerin test edilmesi mümkün olmuştur. Araştırmada şube performans verilerinin değerlendirme birimine göre yüzdelik puanı hesaplanarak farklı eğitim yöntemlerinin şube bireysel performansına etkisi incelenmiştir.

Doktora tezi beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmanın kavramsal alt yapısını oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış ve bu bölümde eğitim kavramı ve çeşitleri, eğitim teknolojileri ve eğitimin getirisi incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, bankacılık sektöründe eğitimin gelişimi, Türkiye’de ve dünyada farklı eğitim yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri araştırılmıştır. Ayrıca bankacılık sektörüne yönelik eğitim veren meslek kurumları ve faaliyetleri detaylı olarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde üniversitelerde İslam ekonomisi ve finansına yönelik olarak yürütülen öğretim faaliyetleri ve programları ile katılım bankacılığına yönelik yurtiçi

ve yurtdışı sertifika programları ve bunların içerikleri analiz edilmiş, katılım bankacılığının eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olup olmadıkları araştırılmıştır.

Tezin dördüncü bölümünde katılım bankacılığına yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerine ilişkin öğrenme hedeflerinin belirlenmesi, eğitim içerik ve senaryoların hazırlanması ve eğitim yöntemlerinin belirlenmesine yer verilmiştir. Ayrıca eğitim yöntemlerinin maliyet ve memnuniyet düzeyleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Beşinci bölümde ise İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin şube performansına etkisini ölçmeye yönelik uygulama detaylarına yer verilmiş ve hedef şubeler bazında, farklı eğitim yöntemlerine göre ölçümlenmeler yapılarak, elde edilen sonuçlar detaylı olarak analiz edilmiştir.

Bu araştırma, özellikle İslam ekonomisi ve finansı alanında, katılım bankacılığına yönelik eğitim programlarına ihtiyaç olduğuna dikkat çekmesi açısından önemlidir. Özellikle katılım bankacılığı alanında eksikliği hissedilen ya da yanlış biçimde ele alınan konularda bunların nasıl giderilebileceğine ilişkin fikir vermesi açısından da dikkate değer bir husustur. Katılım bankacılığı alanında gerçekleştirilen bu çalışma, tüm bankacılık sektöründe faaliyet gösteren diğer bankalara da katkı sağlayabilecek sonuçlara ulaşma potansiyeline sahiptir.

Katılım bankacılığının konvansiyonel bankacılığa göre reel sektörü daha fazla desteklediği ve dolayısıyla büyüme üzerinde daha etkili olduğu genel kabul gören bir yaklaşım olmasına rağmen, bu çalışma katılım bankacılığı personeline yönelik olarak verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin sadece şube performansı üzerindeki etkisini ölçmekte, diğer olası pozitif dışsallıklarını kapsamamaktadır. Ayrıca uygulama kapsamında katılım bankacılığı personeline verilen sınıf içi eğitim, sanal sınıf eğitimi ve sanal gerçeklik teknolojisi kullanılarak verilen eğitimin süreleri farklı olduğundan eğitimin içerik ve detayları da tam olarak örtüşmemektedir. Araştırmanın bu kısıtlar altında yapıldığı gözden kaçırılmaması gereken bir husustur.

BİRİNCİ BÖLÜM:

1. EĞİTİM KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ VE EĞİTİMİN GETİRİSİ

Bir olgu ile ilgili meydana gelen kalıcı davranışsal değişiklikler olarak tanımlanan eğitim, çok boyutlu bir kavram olup farklı açılardan da ele alınmaktadır. Eğitimin davranışsal değişmeyi etkileyen faktörleri ve sürecini anlayabilmek için, öncelikle eğitim kavramının detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

1.1. Eğitim Kavramı ve Çeşitleri

Eğitim hayat boyu devam eden bir eylemdir. Eğitim kavramı da en temel olarak, insanların hayatı boyunca belirli bir amaca yönelik olarak davranışlarında meydana gelen değişim ve gelişim süreçlerinin bütünüdür. Eğitim kavramını detaylı bir şekilde anlayabilmek için eğitimin tanımını ve önemini incelemek gerekmektedir.

Eğitimin tanımına ilişkin farklı yaklaşımlar söz konusudur. Zira her disiplinin eğitim konusuna bakışı aynı değildir ve bu nedenle literatürde birçok farklı tanımlar yer almaktadır.

“Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir” (Fidan, 2012:2).

“Eğitim, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda insanların düşüncelerinde, tutumlarında, davranışlarında ve yaşantılarında belirli iyileştirme ve geliştirme sağlayan sistematik bir süreçtir” (Gürüz ve Yaylacı, 2004:163).

“Eğitim en kısa anlatımla bir değişim sürecidir. Bu değişim bireylerin bilgi, düşünce, yetenek ve davranışlarında görülen gelişimdir. İşletmeler canlı bir organizma gibi sürekli dinamik bir değişim süreci yaşarlar. Bu değişim ekonomik, sosyal, teknolojik ve organizasyonel alanda gerçekleşirken

değişime uyarlanmanın en geçerli yolu sürekli ve planlı bir eğitimidir” (Sabuncuoğlu, 2012:124).

Eğitimde asıl amaç eksikliklerin farkına varılarak kalıcı davranış değişikliğinin oluşturulmasıdır. Bu davranış değişikliğinin nasıl ve hangi yöntemler kullanılarak oluşturulabileceği oldukça önem arz etmektedir.

Eğitim her yaş grubunda yer alan kişiler ve firmalar açısından oldukça önemlidir. Eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması, eğitim öncesinde ve sonrasında gereken çalışmaların en iyi şekilde yapılması gerekmektedir.

Firmalar açısından eğitim kavramının önemine ilişkin olarak birçok kurumsal firmada eğitim müdürlükleri bünyesinde eğitim ve gelişim faaliyetleri yürütülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde özellikle yeni teknolojik gelişmeler, bilgiye her yerden erişim sağlanabilmesi, dünyadaki hızlı gelişimi nedeniyle firmalar yapısal anlamda önemli değişimler geçirmektedir. Firmalar mevcut çalışanlarını elinde tutmak ve motivasyonlarını sağlayabilmek için birçok önemli faaliyetler yapmaktadır.

“Tüm şirketler işgücünü çekmek, elde tutmak ve motive etmek için bazı adımlar atmak zorundadır. Eğitim bir lüks değil, şirketlerin yüksek kaliteli ürün ve hizmet sunarak küresel ve elektronik pazarlarda yer alabilmeleri için bir gerekliliktir” (Noe, 2008:3).

Çalışanlara yönelik verilen eğitimlerin teorik ya da pratik olarak hangi yöntemin tercih edilmesi gerektiğine ilişkin birçok araştırma yapılmıştır. Ancak İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerine yönelik olarak teknolojinin imkânlarından faydalanarak verilebilecek olan eğitim yöntemleri üzerine yapılan detaylı bir çalışma bulunmamaktadır.

Eğitim, hayat boyu devam eden bir eylem olarak değerlendirildiğinde, eğitim çeşitleri iş hayatı açısından iki ayrı tür olarak incelenmektedir. İş hayatı ile hukuksal anlamda bir ilişkisi olmadan alınacak eğitimler, hizmet öncesi eğitimler olarak tanımlanmaktadır. İş hayatında çalışmaya başladıktan sonra alınacak olan eğitimler ise hizmet içi eğitim kapsamında değerlendirilmektedir.

1.1.1. Hizmet Öncesi Eğitim

Hizmet öncesi eğitim, adayların işe başlama öncesinde gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması amacıyla gerçekleştirilen eğitimlerdir. Bu eğitimler firmalar tarafından işe başlanmadan önce İŞKUR ile birlikte verilebildiği gibi okuma yazma kursları, yüksekokul, meslek edindirme kursları ile meslek liseleri tarafından da verilebilmektedir.

Hizmet öncesi eğitim, kişilerin meslek hayatlarında yapacakları işlerle ilgili iş öncesi aldıkları temel eğitimi ifade etmektedir (Güven ve Alan, 2016:556). Hizmet öncesi eğitim, meslek gruplarına yönelik çalışmaya başlanmadan önce, çalışılacak olan mesleğe özgü teknik ya da kişisel gelişim eğitimlerini kapsamaktadır.

Hizmet öncesi eğitimler, adayları iş şartlarına hazırlaması, aldıkları eğitime uygun yerlerde istihdam sağlanmasına yardımcı olması, iş hayatının personel ihtiyacının giderilmesi için destek sağladığından dolayı önemlidir.

1.1.2. Hizmet İçi Eğitim

Hizmet içi eğitim, diğer bir adıyla kurum içi eğitim, çeşitli konularda çalışanların mesleki ve kariyer gelişimine yönelik kurumların kendi iç bünyesinde düzenledikleri eğitimleri ifade etmektedir.

Hizmet içi eğitimin genel anlamda amaç ve fonksiyonları ile birlikte düşünüldüğünde;

“Özel ve tüzel bireylere ait işyerinde belirli maaş veya ücret karşılığında işe alınmış ve çalışmakta olan kişilerin görevleri ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlamak üzere yapılan eğitim” olarak tanımlanabilmektedir. (Taymaz, 1981:4).

Hizmet içi eğitimlerin amaçları doğrultusunda hem kurum hem de çalışanlar için bu eğitimlerin sağlayacağı faydalar oldukça önemlidir. Hizmet içi eğitimlerin ortak amaçları, çalışanların daha verimli çalışmasını sağlamak, eğitim süreçlerini hızlandırmak, moral ve motivasyonu güçlendirmek, kariyer gelişmelerine imkân

vermek olarak sıralanabilir. Hizmet içi eğitimi zorunlu kılan nedenler aşağıda belirtilmiştir:

“Hizmet öncesinde verilen bilgilerin eksik ve yetersiz oluşu, kariyer düşüncesinin giderek kökleşmesi olgusu, hizmette gelişme ve değişmelere ayak uydurma zorunluluğu, bir takım beceri ve bilgilerin yalnızca hizmet içinde kazandırılabilmesi, öğrenme ve kendini geliştirme isteği, hizmet içi eğitimin öğrenmeyi rastlantısal olmaktan kurtarıp sistemli hale getirmesidir.” (Canman, 2000:16-17).

Eğitim programlarının kurumların kendi bünyelerinde hizmet içi eğitimler ile çalışanlarının istenilen performans düzeylerine ulaşabilmesi açısından da ayrıca bir etken olarak değerlendirilmektedir. Hizmet içi eğitim, “kişinin işyeri ile kesin hukuki ilişkisinin kurulduğu tarihten, işten ayrıldığı tarihe kadar geçen süre içinde, işin gerektirdiği performans düzeyine ulaşması için gereken bilgi, beceri ve davranışların sistemli bir şekilde öğretilmesi sürecidir” (Can, A. vd. 1998:195).

Bankalarda hizmet içi eğitim ihtiyacının belirlenmesine yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Korkutan (2015:38), Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların hizmet içi eğitim ihtiyacını ortaya çıkaran faktörler üzerine yaptığı araştırmada birçok etmenler ortaya koymuştur. Çalışmaya göre kurumlarda personel başlaması veya değişikliği gibi durumlarda eğitim ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Bankaları denetleyen otoriteler tarafından cezai yaptırımın olan zorunlu eğitimler, bankalarda hizmet içi eğitim verilmesini gerektirmektedir. Bankaların müşteri ilişkileri ve şikâyet yönetimi çerçevesinde eğitim ihtiyaçları da bulunmaktadır. Şube ve personel hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için eğitim ihtiyacına yönelik çalışmalar da yapılması gerekmektedir.

Eğitim ihtiyacı belirlenirken yönetim kurullarınca açılacak şube ve alınacak personel sayıları ile eğitime ayrılan bütçe eğitim ihtiyacını belirlemede ayrı bir etkidir. Ayrıca yeni bir ürünün geliştirilmesi çerçevesinde farklı eğitim ihtiyaçları da ortaya çıkmaktadır. Maliyetlerin artması, değişen ekonomik şartlar, teknolojik yenilikler, kanun, mevzuat ve yönetmeliklerin değişmesi gibi durumlar da eğitim ihtiyacını etkileyen önemli etmenler arasında yer almaktadır.

Hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını etkilen faktörlerin incelenmesi kurumlar için oldukça kritik bir konudur. Doğru bir şekilde eğitim analizleri yapılmadığı takdirde, harcanacak eğitim bütçeleri boşa yapılacak bir masraf kalemi olarak ortaya çıkabilmektedir.

Hizmet içi eğitim ihtiyacının belirlenmesinde kullanılan başlıca yöntemleri Taymaz (1997:28) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- “Kayıt ve raporların incelenmesi,
- Grup toplantıları düzenlenmesi,
- Görüşme yapılması,
- Anket uygulanması,
- Gözlem yapılması,
- Test uygulanması.”

Bu yöntemlerde hangilerinin uygun olacağı kurumların genellikle eğitim ya da strateji birimlerinin sorumluluklarında yer almaktadır. Bu yöntemlerden bir veya birkaçı uygulanarak elde edilen veriler bir araya getirilerek eğitim ihtiyaçları tespit edilmiş olur.

1.2. Eğitim Teknolojileri

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, eğitim yöntemlerini de önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle daha geniş kitlelere eğitim verilebilmesi için eğitim teknolojilerinden yararlanılması gerekmektedir. Eğitim teknolojileri, günümüzde teknik bilgi gerektiren insan kaynakları uygulamalarının bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim teknolojisi kavramı İşman (2002:72) tarafından aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Öğretme ortamlarını etkili bir şekilde tasarımlayan, öğrenme ve öğretmede meydana gelen sorunları çözen, öğrenme ürününün kalitesini ve kalıcılığını artıran bir akademik sistemler bütünüdür.”

1.2.1. Eğitim Teknolojilerinin Temel İlkeleri

Eğitim teknolojileri, eğitim alanında her turlu fayda sağlayacak olan araç ve gereçleri doğru kullanarak eğitimlerden maksimum faydayı sağlamayı amaçlamaktadır. Eğitim teknolojisinin temel ilkelerini oluşturan etmenlerini Alkan (1997:69-71) on maddede toplamıştır:

- “Amaç,
- İşlev,
- Konu ve yontem,
- İçerik,
- Program,
- Süreç,
- Personel,
- evre,
- Başarı,
- Değerlendirme.”

Eğitim teknolojilerinden en çok faydayı sağlamak için yukarıda yer alan ilkelerin hiçbiri göz ardı edilmemelidir. Eğitim programlarında her bir konu için hedeflenen amaçlar çerçevesinde, işlevsellik yönünden her turlu teknoloji imkânlarından faydanılmalıdır. Eğitime katılanların etkinliğinin arttırılarak eğitim içerikleri oluşturulmalı ve buna göre eğitim yontemleri belirlenmelidir. Bu süreç içerisinde her bir katılımcının farklı özellikleri olduğu dikkate alınmalı ve eğitimin gerçekleştirileceği ortamlar en iyi şekilde tasarlanmalıdır. Eğitim sonunda ise değerlendirmeler yapılarak, eğitimin başarısı lmlmeli ve eğitim hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı tespit edilmelidir.

Eğitim teknolojilerinin kullanıldığı eğitim programlarında, teknoloji sürekli değiştiği ve geliştiği için araştırma ve geliştirmeye önem verilmelidir. Bu nedenle bu gelişmeleri yakından takip edebilecek olan çalışanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Ayt (2014: 66), bu konuyu aşağıdaki gibi özetlemektedir:

“Bilim ve teknolojideki gelişmeler, her meslekte yeni bilgi ve teknolojileri öğrenmeyi ve çalışanların bu konularda yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bilgi toplumunda örgütler artık çalışanlarında çok yönlü beceri sahibi, karmaşık örgüt içi ve dışı ilişkileri kavrayabilen yeterlilikler ve etkili takım çalışmasına uyma yeteneği aramaktadır.”

Eğitim teknolojilerinin eğitimde kullanılması günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Demirel ve Altun (2010:124-125), eğitim teknolojilerinin kullanılmasının en yaygın olan nedenlerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

- Eğitime olan ihtiyacın hızlıca artması,
- Yaşam boyu sürekli öğrenme anlayışının giderek hâkim olması,
- Herkes için fırsat ve imkân eşitliğinin daha etkili bir şekilde sağlanması,
- Bilgi miktarının hızlı olarak artması,
- Bireysel öğretimin gereksinimi,
- Öğrenci sayısının hızla artması,
- Öğretmen sayılarının yetersiz oluşu,
- Öğrencilere bilgiyi kullanma ve bilgiye ulaşma becerilerini kazandırma,
- Bilgisayarların eğitim ortamlarını zenginleştirebilmesi,
- İnsan kaynaklı bazı hataların ortadan kaldırılması,
- Bilgisayar teknolojilerinin maliyetlerinin düşmesi.

1.2.2. Eğitim Teknolojilerinin Faydaları

Eğitimde teknoloji kullanımının önemine ve faydalarına ilişkin olarak literatürde araştırmalar yer almaktadır. Rıza (2003:84-98), eğitim teknolojileri ve materyal gelişimi kitabında eğitim teknolojilerinin faydalarını iki kısımda incelemiştir. Doğrudan ve dolaylı olan yararları aşağıda belirtildiği gibi açıklanmaktadır:

Doğrudan yararları;

- “Öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Aktif öğrenmeyi sağlar.
- Somut öğrenmeyi gerçekleştirir.

- Aşamalı öğrenmenin temelini kurar.
- Düşüncede sürekliliği sağlar.
- Üretimi artırır.
- Değişik sınıf ve düzeylerden özel hedefleri gerçekleştirir.”

Dolaylı yararları;

- “Yaratıcılığa sevk eder.
- Öğretmenin rolünü genişletir.
- Fırsat eşitliğini gerçekleştirir.
- Motivasyon yaratır.
- Eğitimi bireyselleştirir.
- Serbest eğitimi sağlar.
- Bilgiyi ilk kaynaktan sağlar.
- Kopya edilen bir sistem oluşturur.”

Eğitim teknolojisinin sınıf içerisinde zararlı hale gelmemesi için iyi bir planlama yapmak zorunludur. Eğitim teknolojisini ders içi etkinliklerde eğer planlamadan kullanılırsa tüm bu faydalar zarara dönüşecektir. Çünkü kısıtlı bir zamanda plansız eğitim teknolojisi kullanmak zaman açısından kötüye gidecektir.

İşman (2011:473) eğitim teknolojisini planlamanın faydalarını şu şekilde gruplamaktadır.

- Plan, zaman ve para tasarrufu sağlar.
- Plan, hedeflere tam ulaşmayı sağlar.
- Plan, güdülenmeyi artırır.

Eğitim teknolojisinin faydalarını bilim insanları farklı şekillerde yorumlamıştır. Literatürde çok fazla yer alan eğitim teknolojilerinin faydalarını Alkan (1997: 41-42, akt. Yanpar Yelken, 2011: 5) gruplandırmasını aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Serbest çalışma imkânını sağlaması,
- Kaynağa birinci elden ulaşılabilmesi,

- Eğitimde fırsat eşitliği sağlanması,
- Eğitimde çeşitliliği ve kaliteyi arttırması,
- Yaratıcılığı geliştirmesi,
- Bireysel eğitime imkân sağlanması,
- Eğitimde üretkenliği arttırması ve hızlı öğrenmeyi sağlanması,
- Eğitimin kopya edilebilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi.

Eğitim alanında kullanılacak teknolojiler incelendiğinde, çevrimiçi olarak yapılan e-öğrenme eğitimlerine ek olarak sanal gerçeklik (VR) teknolojilerinin kullanımı 1990 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Sanal gerçeklik ile ilgili çalışmalar günümüzde eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Kayabaşı (2005:151), sanal gerçeklik kavramını aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Sanal gerçeklik, gerçek dünyaya ilişkin bir durumun bilgisayar tarafından yaratılmış üç boyutlu bir benzetimi içinde, kullanıcının bu benzetim ortamını üzerine giydiği özel aygıtlarla duygusal olarak algıladığı ve bu yapay dünyayı yine bu aygıtlar aracılığı ile etkin olarak denetleyebildiği sistemlerdir”.

Sanal gerçeklik, bilgisayar teknolojilerinin kullanılarak, sanal ortamlar aracılığı ile farklı deneyimler kazanmayı sağlayan sistemler olarak tanımlanabilir. Sanal ortamlarda, öğrenme kavramının gerçekleşebilmesi için çok iyi bir tasarım ve görsel olarak gerçeğe çok yakın nesnelere kullanılmalıdır. Burada yer alan öğrenme ortamı, ya da diğer bir ifade ile öğrenme ekolojisi, “öğrenme için fırsat sağlayan fiziksel veya sanal alanlarda bulunan bağlamlar kümesi olarak tanımlanır” Barron (2006:195).

Eğitim teknolojilerinin yukarıda bahsedilen faydalarının yanı sıra, uzaktan eğitim imkânlarının sağlanabilmesi için özel programlar mevcuttur. Günümüzde uzaktan çalışma ortamlarının zorunlu şartlardan dolayı artması ile birlikte eğitimlerin de uzaktan verilmesi yaygınlaşmaktadır. Bu kapsamda kullanılacak programlar ve özellikleri ile ilgili yapılan araştırma ve inceleme neticesinde elde edilen bilgiler bir sonraki bölümde yer almaktadır.

1.2.3. Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Programlar

Uzaktan eğitim kavramsal olarak, zaman ve mekân kısıtı olmaksızın çeşitli yazılımlar kullanılarak eğitmen ile eğitimi alan kişileri internet ortamında çevrimiçi ya da çevrimdışı olarak bir araya getiren, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin devamlılığını sağlayan bir yöntem olarak tanımlanabilir.

Eğitimlerin sınıf içi ortamlarda verilmesinin konaklama ve ulaşım maliyetlerinden dolayı yüksek olması nedeniyle, alternatif olarak uzaktan eğitim yönteminin tercih edilmektedir. Günümüzde meydana gelen COVID-19 salgın hastalığı nedeniyle uzaktan çalışma sistemine geçilmesi ile birlikte eğitimlerin de uzaktan verilmesi yaygınlaşmaktadır. Burada önemli olan uzaktan eğitim vermeye başlanmadan önce hangi sistemin ne amaçla kullanılacağına iyi bilinmesi gerekmektedir. Zira ihtiyacı karşılamayacak olan sistemlerin kurulup sonradan kaldırılması zaman kaybına yol açmaktadır. Uzaktan eğitim programlarından en yaygın olarak kullanılanların araştırılması ve incelenmesi ile elde edilen veriler aşağıda verilmiştir. Bu özellikler çerçevesinde ihtiyaçlara uygun olacak uzaktan eğitim programının seçilmesi ve sonrasında sistem kurulumlarının yapılması daha faydalı olacaktır.

Connect:

Sanal sınıf odaları ile geniş kitlelere uzaktan eğitim imkânı sağlayan Adobe firmasının bir ürünü olan Adobe Connect programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Ücretsiz olarak 90 gün için 24 kişilik deneme sürümü mevcuttur.
- Eğitim yönetim sistemleri ile entegrasyonu olup, eğitim raporlamaları için kolaylık sağlamaktadır.
- Lisanslı sürümünde 500 kişiye kadar kapasite arttırılabilmekte ve aynı anda birden fazla sanal sınıflar oluşturulabilmektedir.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcuttur.

GoToWebinar:

Kullanıcıların diğer bilgisayar kullanıcıları, müşterileri veya meslektaşları ile internet üzerinden gerçek zamanlı olarak buluşmasını sağlayan çevrimiçi toplantı, masaüstü paylaşımı ve video konferansa imkân veren LogMeIn firmasının bir ürünü olan GoToWebinar programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Kişi başına ücretsiz olarak 250 kişilik toplantı yapılması için 14 günlük deneme sürümü mevcuttur.
- Lisanslı sürümünde 1.000 katılımcıya kadar kullanım imkânı sağlamaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Sohbet bölümünde ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcut değildir.

Hangouts:

Fotoğraflar, emoji ve grup video görüşmeleri ile toplantılara imkân veren Google firmasının bir ürünü olan Google Hangouts programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Kuruluş başına ücretsiz olarak 10 kişilik toplantı yapılması için deneme sürümü mevcuttur.
- Google firmasının desteklediği diğer uygulamalar ile entegrasyonu olup, toplantı raporlamaları için kolaylık sağlamaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Sohbet bölümünde ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcut değildir.

Skype:

Dar katılımlı toplantılar için yaygın olarak tercih edilen, pratik bir şekilde programa kayıt olan üyeler ile toplantı hizmeti sunan ve Microsoft firmasının bir ürünü olan Microsoft Skype programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Kuruluş başına ücretsiz olarak 50 kişilik toplantı yapılması için deneme sürümü mevcuttur.
- Microsoft firmasının desteklediği sistemler ile entegrasyonu olup, toplantı raporlamaları için kolaylık sağlamaktadır.
- Lisanslı sürümünde 250 kişiden 20.000 katılımcıya kadar kullanım imkânı sağlamaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Sohbet bölümünde ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcut değildir.

Teams:

Geniş katılımlı toplantılar için yaygın olarak tercih edilen, ekip sohbetleri, aramalar, toplantılar ve özel iletiler için sohbet tabanlı çalışma alanı sunan ve Microsoft firmasının bir ürünü olan Microsoft Teams programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Kuruluş başına ücretsiz olarak 500.000 kişilik toplantı yapılması için deneme sürümü mevcuttur.
- Microsoft firmasının desteklediği sistemler ile entegrasyonu olup, toplantı raporlamaları için kolaylık sağlamaktadır.
- Lisanslı sürümünde sınırsız kişiye kullanım imkânı sağlamak ve kullanıcı başına 1 TB depolama alanı sunmaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Sohbet bölümünde ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcuttur.

Webex:

Video konferans, çevrimiçi toplantılar, ekran paylaşımı ve web seminerleri için kurumsal çözümler sunan Cisco firmasının bir ürünü olan Cisco Webex programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Kuruluş başına ücretsiz olarak 100 kişilik toplantı yapılması için deneme sürümü mevcuttur.
- Cisco firmasının desteklediği sistemler ile entegrasyonu olup, toplantı raporlamaları için kolaylık sağlamaktadır.
- Lisanslı sürümünde sınırsız kişiye kullanım imkânı sağlamaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları yapılabilmektedir.
- Sohbet bölümünde ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği mevcuttur.
- Sanal tahta kullanımı mevcuttur.

Zoom:

Birden fazla kişinin aynı anda sesli veya görüntülü konuşmasını sağlayan ve sınıf ortamı oluşturulabilen, Zoom firmasının kendi ürünü olan programının özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Ücretsiz olarak 100 kişiye kadar 40 dakikadan oluşan bir adet sanal sınıf yapılması için deneme sürümü mevcuttur.
- Toplantılar için kendi sunucularında kayıt ve raporlama imkânı sunmaktadır.
- Lisanslı sürümünde 1.000 kişiye kadar kullanım imkânı sağlamakta ve sanal sınıf için 24 saate kadar oturum sunmaktadır.
- Toplantı oturumlarının kayıtları sınırsız yapılabilmektedir.
- Toplantılarda ekran, dosya, ses ve video paylaşımı yapılabilmektedir.
- Toplantı esnasında mesajlaşma özelliği ve sanal sınıf kullanımı mevcuttur.

Uzaktan eğitimlerde yaygın olarak kullanılan yukarıda özellikleri belirtilen programların lisanslı özellikleri aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak yer almaktadır.

Tablo 1.1 Uzaktan Eğitim Programlarının Karşılaştırılması

Programlar	Limit	Kayıt	Sanal Tahta	Paylaşım	Mesajlaşma
Connect	500 kişi	Var	Var	Var	Var
GoToWebinar	1.000 kişi	Var	Yok	Var	Var
Hangouts	100 kişi	Var	Yok	Var	Var
Skype	20.000 kişi	Var	Yok	Var	Var
Teams	Sınırsız	Var	Var	Var	Var
Webex	Sınırsız	Var	Var	Var	Var
Zoom	1.000 kişi	Var	Var	Var	Var

Yukarıda detayları verilen uzaktan eğitim programlarının tümünde kayıt, paylaşım ve mesajlaşma imkânları mevcut iken sanal tahta uygulamaları bazılarında yer almaktadır. Bu programlar arasındaki en önemli farklılık kullanıcı kişi sayılarında ortaya çıkmaktadır. Diğer önemli bir husus ise bu programların ücretsiz kullanılıp kullanılmadığıdır. Özellikle ücretsiz kullanma imkânı tanınan programlarda güvenlik açıklarının yer alması ise kişisel bilgilerin korunmasını ihlal edilmesi riskini taşımaktadır.

Yaygın olarak kullanılan bu programlarının dışında konferans ve eğitim amacıyla eğitim teknolojilerine destek veren aşağıdaki programlar da mevcuttur:

- Anchor
- Appear in
- ClassDojo
- Discord
- Edmodo
- Flipgrid

- Jitsi Meet
- Join.me
- Padlet
- Perculus
- Slack
- Starleaf
- Whereby

1.3. Eğitimin Getirisi

Eğitim, getirisel olarak incelendiğinde, tđm toplumların ekonomik ve sosyal açıdan gelişimlerinde oldukça etkili olan faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. “Eğitim düzeyinin yükseltilmesi; kaynakların etkin kullanımını sağlayarak verimliliğin artırılmasını, orta ve uzun dönemde gelir artışıını, bölgesel kalkınmayı gerçekleştiren kalıcı çözümlere ulaşılmasını, istihdamın artırılmasını ve tarım, sanayi, hizmetler sektörlerinin gelişmesini sağlayacak dolaysız ve dolaylı etkiler yaratır” (Yumuşak, 2010:8).

Eğitimin bir yatırım olarak kabul edilmesi, eğitim kararlarının alınmasında maliyet ve getirilerinin belirleyici faktörler olmasını gerektirmektedir. Buna göre, eğitim kararı verecek bireyler, alacakları eğitim sonucunda elde edecekleri kişisel getiriler ile bu eğitimin maliyetini alternatif eğitim türleri açısından değerlendirerek tercihte bulunmaları gerekmektedir. Aynı zamanda devletin de eğitim programları arasında tercih yaparken, eğitimin maliyeti ile sosyal getirilerine dikkat etmelidir. Böylece kamu eğitim kaynakları en etkin biçimde kullanılarak ve sosyal çıktının maksimizasyonu sağlanacaktır (Schultz, 2002:207). Bu durumda, eğitimin maliyetini ve kişisel-sosyal getirilerini belirlemek ve ölçmek gerekmektedir. Eğitimin gerek maliyetini ve gerekse getirilerini ölçmede bazı zorluklar olmasına rağmen, hata payını asgari düzeyde tutacak farklı yöntem ve teknikler geliştirilmiştir.

Eğitimlerin gerçekleşmesi için belirli miktarlarda harcama yapılması gerekmektedir. Hizmet öncesi eğitimler, kişilerin kendi bütçelerine göre gelişimlerini sağlayabilecekleri bir dönem olarak değerlendirilebilir. Hizmet içi eğitimlerin maliyetleri ise genellikle kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Eğitim

uygulanmaları süresi boyunca yapılan harcamalarla birlikte eğitimin ne kadar getiri sağladığı da önemli bir husustur. Eğitimin getirisi, bireysel ve sosyal getiri olmak üzere iki bölümde incelenmektedir.

1.3.1. Eğitimin Bireysel Getirisi

Eğitimin bireysel getirisi çerçevesinde inceleme yapıldığında, daha küçük ölçekli olarak kazandırdığı kişisel faydalar ele alınmaktadır. Eğitimin kişisel getirisini Tansel (1999:455) aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Eğitim almanın kişiye özel olarak, gerçek ve fırsat maliyetinin indirgenmiş şimdiki değeriyle, eğitim almış kişinin vergisi düşüldükten sonra eline geçen kazancın indirgenmiş şimdiki değerinin birbirine eşit olması durumunu gerçekleştiren içsel getiri oranıdır.”

Eğitimin getirisi kişilerin almış oldukları eğitime bağlı olarak değişmektedir. Bireylerin okul dönemleri boyunca almış olduğu eğitimler, okul seviyelerine ve yaşlarına göre farklılaşmaktadır.

Eğitimin bireysel getirisi, alınan eğitimin çeşidi, kurumun türü ve ailenin yapısına göre farklı durumlara göre incelenmelidir. Zira her bireyin bilgi düzeyi, yaşayış tarzı farklılık göstermektedir. Ayrıca bireyin mezun olduğu okullar farklı düzeylerde olduğundan okulun düzeyine ve bölümüne göre eğitimin bireysel getirisi hesaplamalarında ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.3.2. Eğitimin Sosyal Getirisi

Eğitim getirisi sosyal boyutta değerlendirildiğinde, birey ya da kurumlardan ziyade çevre ve toplumu ilgilendiren boyutta getirisi ele alınmaktadır. “Bir toplumda insanların eğitimi, o toplumda ekonominin büyüme potansiyelini, ücret düzeyini, işsizlik oranını belirlerken aynı zamanda sosyal barışa da katkı sağlar” (Gümüş ve Şişman, 2012:1).

Toplumların kalkınması açısından eğitime gereken önem verilmelidir. Eğitimin bu anlamda toplumsal fayda sağlayabilmesi için eğitime ayrılan bütçelerin iyi

değerlendirilmesi ve iyi bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

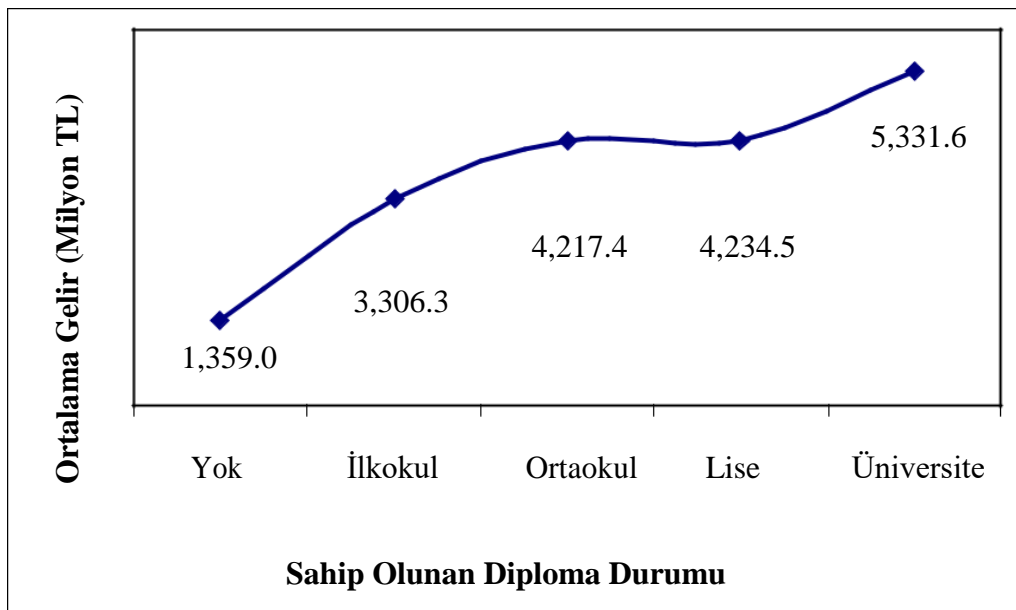
“Eğitime yapılan yatırımların ekonomik ve sosyal kalkınmaya olumlu getirisinin olacağı inkâr edilemez bir gerçektir. Günümüze kadar yapılan tüm çalışmalar da bu yargıyı kanıtlar niteliktedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler hızlı ve sürdürülebilir bir kalkınma yakalayabilmek için eğitim alanına bütçe içerisinde daha fazla pay ayırmak durumundadır.” (Taş ve Yenilmez, 2008:175).

Eğitimin sosyal getirisi büyük ölçüde çevre ya da toplumsal faaliyetlere ilişkin olarak yansımaktadır. Bunun dışında kurum, aile ve bireye yönelik katkıları da eğitimin bireysel getirisi ile incelenmektedir.

1.3.3. Mezuniyet Durumuna Göre Eğitimin Getirisi

Eğitimin bireysel olarak yıllar boyunca sağladığı getirilere ilişkin Bolu ilinde yapılan bir araştırmada, 15-65 yaş arasında olan 478 kişiye ait eğitimin yıllık olarak ortalama getirisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, eğitimin geliri etkileyen bir faktör olduğu, eğitim getirisinin eğitim seviyesine göre yükseldiği ve eğitim getiri oranının eğitim seviyesi yükseldikçe getiri oranının düştüğü tespit edilmiştir (Sarı, 2002:372).

Tablo 1.2 Diplomaya Göre Yıllık Bireysel Ortalama Gelir

Kaynak: Sarı, (2002:372).

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre eğitim düzeyinin geliri etkileyen önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitimin getirisinin farklı etkenlere göre (cinsiyet, sektör, meslek) yapılan araştırmalara ilişkin analizler aşağıda yer almaktadır.

1.3.4. Cinsiyet Durumuna Göre Eğitimin Getirisi

Eğitimin getirisi cinsiyet farklılıklarına göre değerlendirmek için bu alanda yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2010 yılına ait Kazanç Yapısı Araştırması'nın (KYA) verileri kullanılarak yapılan doktora çalışmasında eğitim düzeylerinin cinsiyet ayırımına göre ücrete olan etkisi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1.3: Cinsiyete ve Eğitim Düzeylerine Göre Brüt cret Durumu

Eğitim Düzeyleri	Cinsiyet ayırımında ortalama brüt saatlik cret (TL)	
	Erkek	Kadın
İlkokul ve Altı	5.1	4.4
İlköğretim ve Ortaokul	5.1	4.4
Lise	6.4	6.0
Meslek Lisesi	7.1	6.7
Yüksekokul ve st	21.7	14.2

Kaynak: Uslu, (2016:46).

Cinsiyet durumlarına göre eğitim düzeyleri analiz edildiğinde, her iki durumda da eğitim düzeyi arttıca ortalama ücret de artmaktadır. Lise altı eğitim düzeylerinde iki cinsiyet için de önemli bir ücret farklılığı görülmemektedir. Yüksekokul ve üstü eğitim düzeyinde ise erkek ve kadın ortalama ücretlerinde farklılık bulunmaktadır. Erkek alışanların brüt saatlik creti yüksekokul ve üstü eğitim düzeyinde, kadın çalışanların ortalama brüt saatlik ücretinden 7,5 TL daha fazladır.

Bu araştırmada Kruskal-Wallis testi uygulanmış olup test sonucuna göre eğitim düzeylerine ilişkin ortalama ücretler istatistiksel olarak birbirinden farklı olarak çıkmıştır. Yüksekokul ve üstü eğitim düzeylerinde erkek ve kadın çalışanların ortalama brüt saatlik creti büyük ölçüde farklılık gösterirken, diğer alt eğitim düzeylerinde ücret açısından çok büyük bir farklılık yer almamaktadır.

Eğitimin getirilerini hesaplamaya yönelik yapılan çalışmalarda, eğitimin kişisel getirisinin, hesaplanabilen sosyal getirisinden yüksek olduğu, en fazla kişisel ve sosyal getiri sağlayan eğitim düzeyinin ilköğretim olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca eğitimin kadınlara sağladığı getiri, erkeklere göre daha yüksektir. Gelişmekte olan ülkelerde ise eğitimin kişisel ve sosyal getirisi, gelişmiş ülkelere göre daha fazladır (Yumuşak,2010:88).

Kadın eğitiminin, piyasaya yönelik olarak yapılan aktiviteler dışında da önemli getirileri söz konusu olmaktadır. Özellikle kadınların yemek, temizlik gibi ev işleri ile çocuk bakımına ayırdıkları zaman, erkeklerin ayırdıkları zamanın oldukça üzerindedir. Bu aktiviteler piyasaya yönelik olarak gerçekleştirilmediği için bunların tam olarak piyasa karşılıklarını tespit etmekte zorluklar yaşanmaktadır. Ancak kadınların herhangi bir ücret beklemezsizin gerçekleştirdiği bu çalışmaların piyasadan karşılanması durumunda ortaya çıkan maliyetler dikkate alındığında aile bütçesine önemli bir kazanç sağladığı ortadadır (Yumuşak,2010:88).

1.3.5. Mesleklere Göre Eğitimin Getirisi

Eğitimin mezuniyet durumuna, cinsiyete ve sektörel olarak farklılıklarına göre getirisinin yanında, meslek ayrımına göre nasıl bir dağılım gösterdiğini de önemlidir. Aynı araştırmada “Yüksek Okul ve Üstü” mezunları diğer düzeylere göre ücret olarak daha yüksek ücret aldığı görülmektedir

Eğitimin farklı mesleklere ve farklı eğitim düzeylerine göre erkek çalışanlar için aldıkları brüt ücret tutarları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.4: Mesleklere Göre Ortalama Saatlik Brüt Ücret (TL) - Erkek

Meslekler	İlköğretim			Yüksek	
	İlkokul ve Altı	ve Ortaokul	Lise	Meslek Okul Lisesi	ve Üstü
Yöneticiler	7.5	6.7	10.4	10.7	23.8
Profesyonel Meslek Mensupları	5.7	7.5	9.3	8.6	14.9
Teknisyenler	6.9	6.3	7.5	8.7	12.2
Büro Hizmetleri	5.6	6.5	7.2	7.3	11.0

Hizmet ve Satış Elemanları	4.9	4.9	5.2	5.8	8.3
Nitelikli Tarım Çalışanları	-	-	-	-	-
Sanatkârlar	5.1	5.2	7.3	6.7	11.8
Tesis ve Makine Operatörleri	4.9	4.8	5.3	7.0	7.6
Nitelik Gerektirmeyen	4.8	4.6	5.1	5.9	5.7
Toplam	5.1	5.1	6.3	7.1	14.1

Kaynak: Uslu, (2016:49).

Erkek çalışanlar için meslek olarak “Yöneticiler” (23.8 TL) ile “Profesyonel Meslek Mensupları” (14.9 TL) en yüksek ücretleri almaktadır. Meslek olarak “Nitelik Gerektirmeyen” meslek grubunda çalışan erkek çalışanlar en düşük ücreti almaktadır. Bu meslekte “Yüksek Okul ve Üstü” çalışan erkekler, “İlkokul ve Altı Çalışanlar”a göre brüt saatlik ücret olarak 1,3 TL fazla almaktadır.

Kadın çalışanlar için meslek ayırımına göre saat ücretleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.5: Mesleklere Göre Ortalama Saatlik Brüt Ücret (TL) - Kadın

Meslekler	İlköğretim			Yüksek	
	İlkokul ve Altı	ve Ortaokul	Lise	Meslek Lisesi	Okul ve Üstü
Yöneticiler	8.9	8.2	11.1	13.6	22.6
Profesyonel Meslek Mensupları	-	4.1	7.2	7.0	12.7
Teknisyenler	4.8	5.2	6.9	7.5	11.3
Büro Hizmetleri	4.8	4.9	6.3	6.4	9.7
Hizmet ve Satış Elemanları	4.3	4.3	4.8	5.1	6.9
Nitelikli Tarım Çalışanları	-	-	-	-	-
Sanatkârlar	4.3	4.2	5.8	5.2	10.4
Tesis ve Makine Operatörleri	4.2	4.2	4.6	4.8	6.2
Nitelik Gerektirmeyen	4.4	4.3	4.4	5.1	5.7
Toplam	5.4	4.3	5.8	6.5	12.1

Kaynak: Uslu, (2016:50).

Kadın çalışanlar için meslek olarak “Yöneticiler” (22.6 TL) ile “Profesyonel Meslek Mensupları” (12.7 TL) en yüksek ücretleri almaktadır. Meslek olarak “Nitelik Gerektirmeyen” ve “Tesis ve Makine Operatörleri” meslek grubunda çalışan kadın çalışanlar en düşük ücreti almaktadır. “Nitelik Gerektirmeyen” meslek grubunda “Yüksek Okul ve Üstü” çalışan bayanlar, “İlkokul ve Altı Çalışanlar”a göre brüt saatlik ücret olarak 2,0 TL fazla almaktadır.

Eğitim getirisi değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi arttıkça eğitimin getirisinin arttığı görülmektedir. Cinsiyet durumlarına göre değerlendirildiğinde, erkek ve bayan çalışanlar için her iki durumda da eğitim düzeyi arttıkça ortalama ücret de artmaktadır. Sektörlere göre ortalama saatlik brüt ücreti farklı olup, hangi sektör olursa olsun eğitim düzeyi arttıkça eğitim getirisinin arttığı görülmektedir. Ayrıca meslek gruplarına göre eğitimin getirisi incelendiğinde, benzer şekilde farklı 8 meslek grubunda eğitim düzeyi arttıkça eğitimin getirisinin de arttığı görülmektedir. Eğitim getirisi bu yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre değerlendirildiğinde cinsiyet, sektör ve meslek grubu farketmeksizin ücrette artış sağladığı ve bu artışın da eğitim düzeyi yükseldikçe daha da arttığı görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM:

2. EĞİTİM UYGULAMALARI VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE EĞİTİM FAALİYETLERİ

Dünya’da ve Türkiye’de yeni teknolojiler kullanılarak farklı eğitim programları yürütülmektedir. Özellikle teorik eğitimlerin yanında verilen eğitimlerin kalıcı olabilmesi için pratiğe yönelik eğitimler de düzenlenmektedir. Günümüzde bilgisayar teknolojilerinin eğitimde kullanımının yaygınlaşması ile birlikte eğitim programlarının çeşitliliği de artarak farklı yöntemlerle eğitimler gerçekleştirilmektedir. Bu bölümde Dünya’da ve Türkiye’de uygulanan eğitim faaliyetleri incelenerek, bankacılık sektörüne yönelik eğitim uygulamaları detaylı olarak analiz edilecektir.

2.1. Dünya’da ve Türkiye’de Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları

Ulusal ve uluslararası düzeyde farklı yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen eğitim uygulama örnekleri mevcuttur. Özellikle teknolojinin yardımıyla verilen eğitimlerin öğrenmeye etkileri ve eğitimlerin sonuçlarına yönelik yapılan araştırmalarda aşağıdaki çalışmalara ve bulgulara ulaşılmıştır.

2.1.1 Dünya’da Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları

Alsancak vd. (2012:12) pratik eğitimleri durum eğitimleri olarak nitelendirmekte, gerçek hayattaki durum ve olaylara başarılı bir şekilde karşılık verilebilmesi için gereken teknik ve taktiklerin öğretilmesi olarak değerlendirmektedir. Durum eğitimlerinde temel amaç, eğitime katılanların almış oldukları teorik eğitimlerde öğrendikleri bilgilerini pekiştirmeleri amacıyla hazırlanan senaryolarda rol alarak davranış becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır.

Malezya’daki eğitim uygulamaları kapsamında, Unesco (2015:96-97) araştırma raporuna göre düşük performans gösteren okullar için 2012 yılında performans geliştirme programı uygulanmıştır. “Teach for Malaysia” (Malezya için Öğret) adıyla 2012-2015 yılları arasında yapılan uygulamada, çeşitli okullardan mezun olan başarılı genç öğretmenlerin yeteneklerinin geliştirilerek, ihtiyaç duyulan ve düşük performans

gösteren okullarda eğitim programları gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Bu genç öğretmenlerin, 8 haftalık geliştirme programına katılmaları sonrasında belirlenen 15 okulda iki yıl boyunca farklı eğitim yöntemleri ile uygulamalar yapmalarına imkân verilmiştir. Bu sayede düşük performans gösteren okulların eğitim kalitesinin artırılması ve yetenekli öğretmenlerin desteklenmesi sağlanmıştır.

Balcı, Çelik ve Kara (2012:16-19) tarafından polis eğitimleri ile ilgili yapılan çalışmada, dünyadaki durum eğitimleri üzerine yaptıkları araştırma sonucunda, Türkiye’de durum eğitimlerinin daha yaygın olarak kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Dünya’da uygulanan durum eğitimleri incelemesinde, Federal Alman polis eğitimlerinde yaşayarak öğrenme şeklinde uygulandığı görülmüştür. Bu eğitimlerde poligonlarda uygulamalı olarak her türlü durumlara karşı pratik eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerin gerçekleşeceği ortamlar özel olarak tasarlanıp gerçeğe en uygun olacak şekilde ayarlanmaktadır. Eğitim süresince eğitime katılanların davranış ve bilgi düzeyleri incelenerek, bilgi ve beceri düzeyleri eğitim esnasında ölçüldüğü ifade edilmektedir. Yine aynı çalışmada, dünyada polis eğitimlerindeki teori oranının özellikle gelişmiş ülkeler içerisindeki payları, Fransa’da %50, Amerika Birleşik Devletleri’nde %55, Çekoslovakya’da %75, Hollanda’da %75, İngiltere’de %64, İsveç’te %72 olarak aktarılmıştır. Diğer ülkelere İtalya’da polis eğitimlerindeki teori oranı %66 (Alsancak vd., 2012:7) ve Almanya’da ise %49’dur (Zengin ve Çalı, 2012:93). Bu oranlar incelendiğinde, Almanya’da pratiğe yönelik olarak uygulanan durum eğitimlerinin diğer ülkelere göre daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Eğitimlerde uygulanan yöntemlerin hangi araç ve gereçlerle destekleneceği eğitimin kalitesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle de bilgisayar teknolojilerinin kullanımı ile gerçekleştirilen eğitimler yaygın olarak gerçekleştirilmektedir.

Mercan vd. (2009:370) tarafından bilgisayar teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen eğitimlere yönelik Apple’ın başlattığı “Geleceğin Sınıfları” (Apple Classrooms of Tomorrow-ACOT) projesi incelenmiştir. Projede öğretmen ve öğrencilerin sürekli ve sistematik olarak bilgisayar kullanmalarının öğrenme ve öğretme süreçlerini nasıl etkilediği araştırılmıştır. Amerika’da yapılan bu çalışmada, ilk ve orta dereceli okullarda öğrenim gören yedi ayrı sınıfta her öğrenci ve öğretmene biri evde, diğeri

de okulda kullanılması için iki adet bilgisayar verilmiştir. Proje kapsamında yapılan araştırmalarda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Bilgisayar kullanan öğrenciler, beklenenin aksine, sosyal ilişkilerinde arkadaşlarından soyutlanmayıp, bilgisayarları kullanarak işbirliği yapma ve birlikte problem çözme yetenekleri ile bilgiye ulaşma, paylaşma ve yenilikçi düşünme yeteneklerini geliştirmişlerdir. Çocuklar, birer uzman gibi hareket etmeye başladıkları ve evde bilgisayar kullanımında ebeveynlerine yardımcı olmaya başlamıştır. Okuma-yazma bilmeyen küçük yaştaki çocuklar için fare ve klavye kullanımı, göz ve el koordinasyonunu geliştirerek yazı yazmayı öğrenmelerini olumlu yönde etkilemiştir.

Öğrencilerin okula olan devamsızlıkları ve disiplin cezaları uygulama yapılan sınıflarda azalmış, öğrencilerin kendilerine ve çevrelerine olan güvenleri, gözle görülecek düzeyde artmıştır. Bilgisayar kullanımının diğer olumlu bir etkisi, bilgisayar kullanımı sayesinde öğrenilen bilgi miktarının artmasına rağmen öğretme-öğrenme süresi kısalmış, öğrenmede verimlilik artmıştır. Öğrencilerin öğrenmeye olan ilgilerinde büyük bir artış gözlenmiştir. Öğrencilerin daha aktif duruma geldikleri ve bilgisayar başında iken birbirleriyle daha çok etkileşim gösterdikleri gözlenmiştir.

Proje bitiminde, dört yıllık eğitim sonunda bilgisayar destekli eğitim gören öğrencilerin başarıları, normal eğitim alan 216 öğrencinin başarıları ile karşılaştırıldığında, projede yer alan öğrencilerin başarı düzeylerinin çok üstte olduğu görülmüştür.

Londra'da yapılan sanal gerçeklik teknolojilerinin eğitim üzerine etkisini ölçmeyi amaçlayan Boud vd. (1999:2) tarafından yapılan başka bir araştırmada, geleneksel yöntemler ile sanal gerçeklik üzerinden verilen eğitimlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Bu araştırmada sekiz parçadan oluşan bir su pompası montajının, iki ayrı eğitim yöntemi kullanılarak ne kadar sürede tamamlanabildiği ölçülmüştür. Sanal gerçeklik kullanılarak eğitim alan deney grubu montajı 0,75 dakika içerisinde tamamlarken, geleneksel yöntemle talimat kılavuzu üzerinden geleneksel eğitim olarak montajı yapan deney grubu ise 4 dakika içerisinde montajı tamamlayabilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.1: Eğitim Yöntemlerine Göre Montaj Tamamlanma Süresi

Eğitim Yöntemi	Tamamlanma Süresi (dk.)
Sanal Gerçeklik Yöntemi	0,75
Geleneksel Yöntem	4,00

Kaynak: Boud, vd. (1999:3).

Bu araştırma sonuçlarına göre, sanal gerçeklik ile eğitim alan çalışanların, geleneksel eğitim alanlara göre çok daha kısa sürede montaj işlemlerini yapabildikleri görülmüştür. Teknolojinin desteği ile verilen eğitimlerin, bazı uygulamalarda geleneksel yöntemlere göre daha çok fayda sağlayabilmektedir.

2.1.2. Türkiye’de Gerçekleştirilen Eğitim Uygulamaları

Türkiye’deki eğitim uygulamalarına ilişkin yapılan literatür taramasında farklı yöntemlere ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar kapsamında tez konusuyla ilgili olabileceği düşünülen araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Çelik (2017:43-44) tarafından eğitim yöntemleri üzerine yapılan araştırmaları incelediği çalışmada, eğitimlerin çoğunlukla, yüz yüze eğitim ortamlarıyla internet ortamların karşılaştırılması, eğitim teknolojileri, durum saptama ve değerlendirme çalışmaları, motivasyon, öğrenci desteği, öğretim dizaynı, gibi konularda olduğunu vurgulamıştır. Türkiye’de, genel olarak “uzaktan yetişkin eğitiminin” değerlendirildiği çalışmaların oldukça yetersiz düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’deki araştırmalar çoğunlukla, öğrenme-öğretme süreçleri, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim ortamlarının karşılaştırılması, program değerlendirme gibi konularda yoğunlaşmıştır.

Akdemir (2012:32) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, göreve yeni başlayan aday öğretmenlerin çalışanların hizmet içi eğitime tabi tutulmasında kullanılan öğretim ilke ve yöntemlerini Stufflebeam’in CIPP (context, input, process, product) bağlam, girdi, süreç ve ürün değerlendirme modelini kullanarak değerlendirilmiştir. CIPP modeli, özel projelerin planlanması ve başarılı bir şekilde uygulanması amacı ile geliştirilmiş

bir değerlendirme modelidir (Mathison, 2005:62). Bu model kullanılarak amaçlı örnekleme yöntemi ile bir ilçede nitel ve nicel veriler toplanarak yapılan uygulamada, aday öğretmenler ile açık uçlu sorulardan oluşan görüşmelerde nitel veriler elde edilmiştir. Nicel veriler ise anketler ve program öncesi ve sonrası yapılan başarı testi aracılığı ile elde edilmiştir.

Çalışmanın sonunda aday öğretmenlerin çoğunluğu programı yetersiz buldukları ve bildikleri teorik bilgilerden çok öğretmenlerin ilgili konu hakkında sahip oldukları beceri ve deneyimlere ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma sonucunda program tasarımlarına iyi odaklanılması gerektiği belirtilmiştir.

Eğitimlerin işletmelerde çalışanlar üzerindeki etkilerini konu alan Ayan (2008:115-117) tarafından “İşletmelerde Eğitimin Çalışanlar Üzerindeki İş Tatmini: Gıda Sektöründe Bir Uygulama” isimli yapılan araştırmada, çalışanların iş tatmini düzeyi ve işletmelerin eğitim uygulamaları ile demografik özellikler arasındaki ilişki incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- İşletmelerin eğitim uygulamaları ile çalışanların iş tatmini sağlanması arasında olumlu yönde ilişki bulunmaktadır.
- İş hayatında tecrübeli olarak çalışanlara sunulan kariyer olanakları ile genç çalışanlara göre işlerindeki yeterlilik düzeyine ilişkin daha olumlu bakış açısına sahiptir.
- Çalışanların iş tatmin düzeyi ve işletmenin eğitim uygulamaları hakkındaki değerlendirmelerinin medeni durumdan ve cinsiyetten bağımsız olduğu ortaya çıkmıştır.
- Yönetici olarak çalışanların, işçilere oranla iş tatmininin daha yüksek olduğu, çalışanlara sunulan kariyer imkânları hakkında daha pozitif düşündükleri ve kendilerini işlerinde daha yeterli gördükleri sonucuna varılmıştır.
- Analizler sonucu çalışanların tatmin düzeyi ve işletmenin eğitim uygulamaları hakkındaki değerlendirmelerinin devamsızlık durumlarından bağımsız olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma eğitim uygulamaları açısından değerlendirildiğinde, çalışanların iş tatmini için cinsiyet farklılıklarından ziyade, unvan ve tecrübe olarak farklılaştığından dolayı eğitim programlarının uygulama öncesinde çalışanların cinsiyet durumlarına bağlı kalınmadan değerlendirilmesi ve planlanması gerekmektedir. Eğitim uygulamalarında çalışanların bilgi ve tecrübeleri göz önüne alınarak, herkese hitap edecek eğitim uygulamaları ile eğitimler yapılmalıdır.

“İnsan kaynaklarında eğitim ve geliştirme faaliyetlerinin örgütsel vatandaşlık davranışına etkileri” üzerine Yıldız (2011:107-109) tarafından, Konya’da uygulamalı başka bir araştırma yapılmıştır. Perakendecilik ve inşaat sektörü üzerine Konya ilindeki bir şirket içerisinde insan kaynakları bölümünde eğitim ve geliştirme faaliyetleri ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Çalışmada insan kaynaklarında eğitim faaliyetlerinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etki düzeyi araştırılmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre, eğitim ve geliştirme faaliyetleri doğrultusunda algılanan eğitim olanakları, amir desteği, çalışma arkadaşlarının desteği, eğitimden beklenen bireysel kazançlar, eğitim programlarındaki öğrenme motivasyonu ve eğitim ile ilgili kariyer beklentileri ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada ayrıca eğitim olanakları, eğitim programlarındaki öğrenme motivasyonu ve eğitimden beklenen bireysel kazançların örgütsel vatandaşlık davranışını pozitif yönlü etkilediği tespit edilmiştir. Diğer yandan, eğitim için algılanan amir desteği, çalışma arkadaşlarının desteği ve eğitim ile ilgili kariyer beklentileri boyutlarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim yöntemlerine ilişkin “Web destekli eğitim, elektronik öğrenme ve web destekli öğretim programlarındaki çeşitli ders modelleri” adlı makalede ise uzaktan eğitimin bir alt çeşidi ve internet teknolojilerinin kullanılmasıyla gerçekleşen e-öğrenme, eğitimdeki yerini almaya başladığı belirtilmiştir. E-öğrenme, klâsik eğitim ve öğretim anlayışını etkileyecek ve eğitim sürecinin niteliğini değiştirebilecek bir gelişme olarak görüldüğü belirtilmektedir (Ünsal, 2004:9).

Kişinin belirli bir alanda belirli bir düzeyde uzmanlık bilgisine sahip olduğunun bir göstergesi olan sertifika programları; uzaktan eğitim ile yapılacak eğitim ve sınavlar sonucu uzaktan eğitim ile verilebilir.

Uzaktan öğretim uygulamalarının sağladığı faydalar Ertürk (2010:23) tarafından araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre uzaktan eğitim programlarının büyük kitlelere ulaşma ve daha düşük maliyetle eğitim imkânı sağlaması, eğitmenleri farklı mekânlardaki öğrencilere ulaştırma imkânı sağlaması, farklı anlama kapasitesindeki öğrencilere tekrar yaparak öğrenme imkânı sağlaması gibi başlıca faydaları bulunmaktadır. Ayrıca zamandan bağımsız olarak öğrencilerin istedikleri zaman istenilen süre boyunca eğitimlere erişim imkânı sağlaması, eğitim alan insanlar arasında sosyal ve mesleki bilgi alışverişinin sağlanması, daha ucuz, daha kaliteli ve daha etkili öğretim yapma imkânı sağlaması, bireylere istekleri doğrultusunda eğitim verme olanağı da sağlanmaktadır.

Uzaktan öğretim yönteminin faydalarının ne derece etkili olduğu, özellikle sınıf içi eğitim yöntemine göre avantajlarının neler olduğu diğer önemli bir husustur. Demir (2009:60-62) tarafından bankacılıkta uygulanan hizmet içi eğitimin klasik sınıf yöntemi ve diğer hizmet içi yöntemleri yerine gelecekte sadece elektronik ortamda gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine yönelik Garanti Bankası bünyesinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında Garanti Bankası bünyesinde uygulanan uzaktan eğitimde bilgisayar kullanımının etkin olması, e-öğrenme sürecini kurum içi eğitim süreci içerisinde kolaylaştırmaktadır. Personelin hizmet içi eğitiminde, ağırlıklı olarak sınıf içi eğitim kullanılsa da gelişen teknolojiyle birlikte e-egitimi, eğitim sürecinde destek hizmeti olarak uygulamaya koymaktadır.

E-egitim çerçevesinde hizmet içi eğitimde internet tabanlı eğitim gerçekleştirilmekte ve bunun yanı sıra video-konferans yöntemi kullanılmaktadır. E-egitim ile birlikte çalışanlara teorik bilgiler verilmekte aynı zamanda sınıf içi eğitim ile desteklenerek iki eğitim biçiminin bir arada kullanılması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak Garanti Bankası e-egitimi bir destek eğitimi, pekiştirme eğitimi olarak gerçekleştirmektedir.

Eğitim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen infografik eğitimlerin karşılaştırmalı olarak normal sınıf içi verilen eğitim yöntemine göre, öğrencilere yönelik başarısına

etkisinin araştırıldığı başka bir çalışma Köküz (2019:31) tarafından yapılmıştır. Araştırma yapılan 120 lise öğrencisi kapsamında, coğrafya dersine yönelik infografik eğitim alan öğrencilerin son test puanlarında, infografik eğitim almamış öğrencilerin son test puanlarına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Ayrıca infografik eğitim almamış öğrencilerin ön test ve test puanları arasında anlamlı bir fark olmazken, infografik eğitim almış gruba ait ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu yapılan araştırma, infografik eğitim yöntemi ile eğitim alan öğrencilerin, başarılarını arttırdığını ortaya koymaktadır.

Eğitim teknolojileri, sadece uzaktan eğitim ve infografik olarak değil, kullanılan teknolojiye bağlı olarak farklı araç ve gereçlerin kullanılması ile günümüzde çeşitlilik göstermektedir. Bu yeni teknolojilerden biri olan sanal gerçeklik üzerine yapılan eğitim programlarının akademik başarıya olan etkileri üzerine araştırmalar yapılmaktadır.

Aktamış ve Arıcı (2013:59-62) tarafından sanal gerçeklik eğitim programlarının, öğrencilerin derslerindeki başarılarına etkisi üzerine yapılan araştırmada astronomi konularını sanal gerçeklik programları yardımıyla işleyen deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarının, astronomi konularını geleneksel yöntemlerle işleyen kontrol grubuna göre daha kalıcı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada üç boyutlu görsel tasarımlardan oluşan sanal gerçeklik programlarının, ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersi astronomi konusundaki başarılarına ve kalıcılıklarına etkisini araştırılmıştır.

Sanal gerçeklik programlarına uygun etkinlikler geliştirilmiş ve Aydın ilinde sosyoekonomik bakımdan alt düzeydeki bir ilköğretim okulunda yer alan yedinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu deney grubunda 30, kontrol grubunda 30 öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan 20 maddelik astronomi başarı testinin cronbach alfa güvenirlik katsayısı “.76” olarak hesaplanmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilere ön test, son test ve uygulamadan üç ay sonra kalıcılık testi uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, sanal gerçeklik programları kullanılarak yapılan öğretim sonucunda deney grubunun akademik başarısının kontrol grubuna göre daha fazla arttığı görülmüştür. Sanal

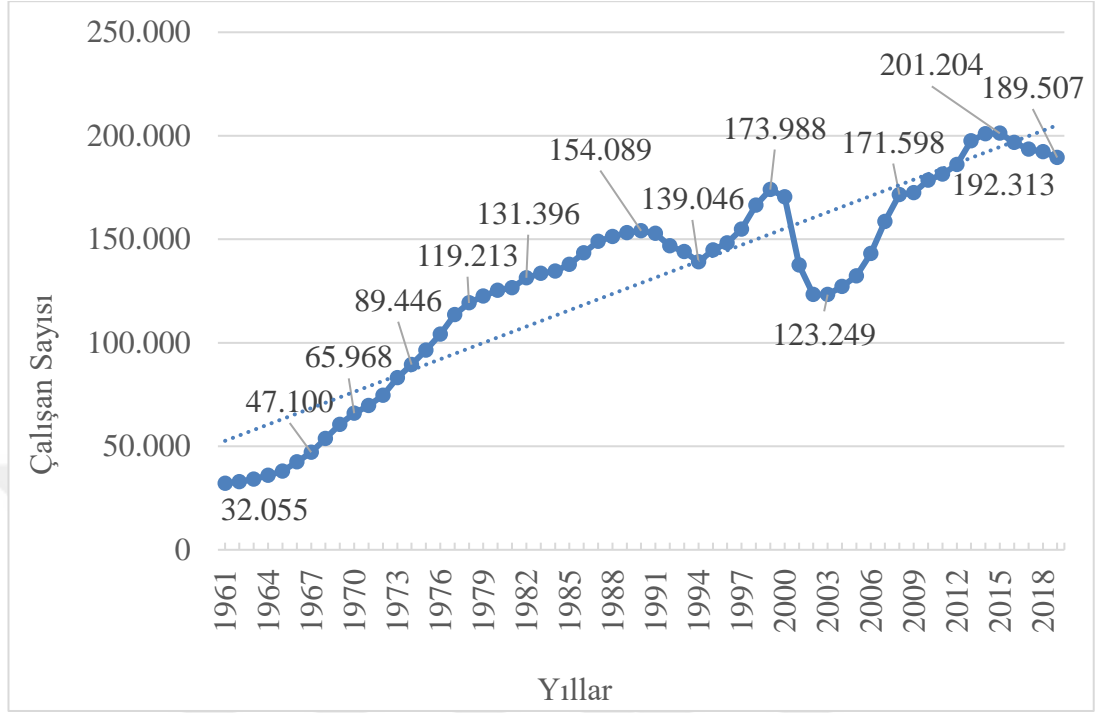
gerçeklik programları kullanılarak yapılan öğretimin öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Eğitim alanında yapılan yukarıdaki uygulamalar, eğitim programlarının tasarımı ve gerçekleştirilmesi açısından eğitimlerin hangi yöntemler ile nasıl uygulanabileceği konusunda fikir vermektedir. Eğitim konusunda sektörel çalışmalar da bu eğitimlerin planlaması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bankacılık sektöründe gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

2.2. Bankacılık Sektöründe Eğitim Faaliyetleri

Eğitim faaliyetleri, toplumların ve bireylerin gelişimi açısından kritik öneme sahip olduğu için yüzyıllar boyunca üzerinde tartışılmış ve gündemde kalmayı başarmıştır. Bankacılık sektöründe eğitim faaliyetleri yıllar içerisinde bankalarda çalışan sayıları doğrultusunda faaliyetlerini arttırarak sürdürmüşlerdir. Özellikle bankacılık sektörüne ilişkin veriler analiz edildiğinde ve 1960 yılından sonra şube ve personel sayıları incelendiğinde hızlı bir artış yaşandığı görülmektedir (TBB, 2018:198). Bankalar birliğine üye olan bankaların 2019 yılı Eylül ayında, toplam şube sayısı 10.256, personel sayısı ise 189.507 olarak gerçekleşmiştir (TBB, 2019a).

Grafik 2.1: Banka Çalışan Sayıları (1961-2019)

Kaynak: TBB, (2019a).

1980 yılında bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaştığı bankacılık sistemi tarihsel gelişiminde 1990 yılına gelindiğinde internet bankacılığı ve elektronik bankacılık uygulamalarının ve ürünlerinin hızla yayıldığı bir dönem olmuştur (O'Hanlon ve Rocha, 1993: 58).

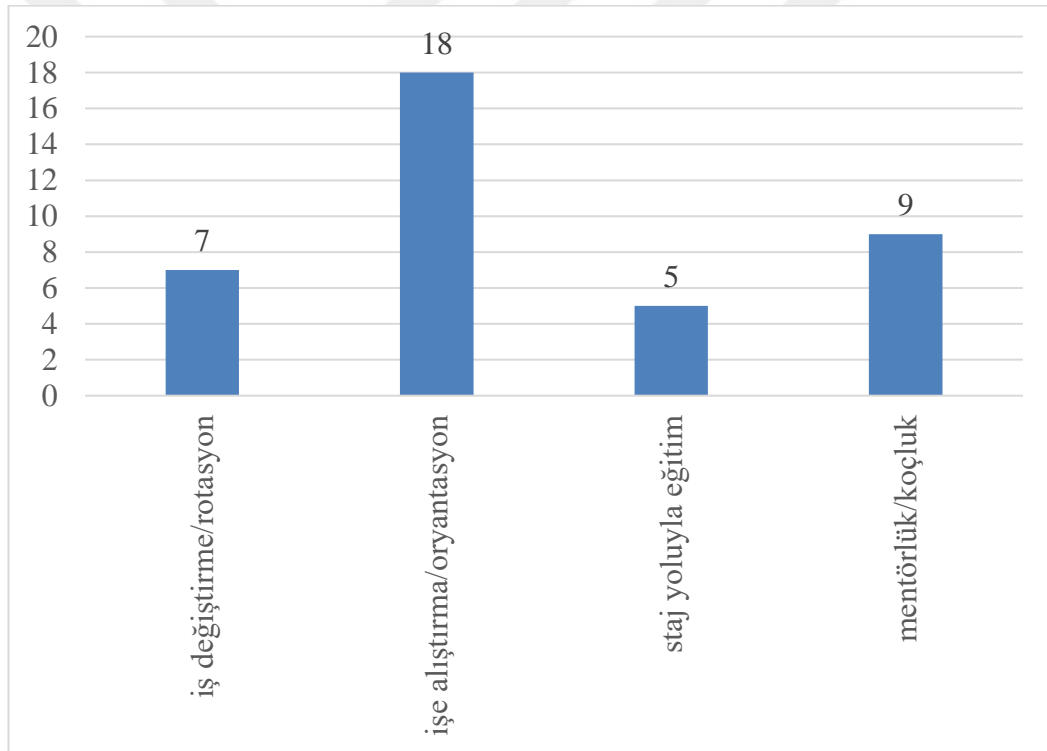
Bankalar, özellikle 1990'lı yıllarda teknolojik açıdan alt yapı yatırımlarına hız vermeye başlamış, yaşanan değişim sürecini yakından takip ederek çalışanlarına çeşitli hizmet içi eğitim programları uygulayarak onların yeni teknolojiler ve ürünler konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamışlardır. (İçtüzet, 2009:4).

Özellikle eğitim kurumların kendi içerisinde verilen eğitimler açısından incelendiğinde, eğitim programlarının etkilerinin ölçümlenmesi eğitim programının başarısı açısından oldukça önemlidir. Eğitimlerin, programa katılanlara ve kuruma ne ölçüde faydalı olduğunu tespit etmek için işlevsel modeller, güvenilir araçlar geliştirilip uygulanmalıdır. (Erki, 1988:42).

2.2.1. Bankacılık Sektöründe Hizmet İçi Eğitim Programları

Türkiye’de faaliyet gösteren 25 banka üzerinde Ekmekci (2018:703) tarafından yapılan araştırmada yer alan hizmet içi eğitim ve geliştirmeye ilişkin bulgulara göre, araştırmaya katılan bankaların 18’inin oryantasyon/işe alıştırma programı uyguladıkları, 7’sinin iş değiştirme/rotasyon yoluyla eğitimler düzenlediklerini, 9’unun mentörlük ve koçluk sistemini uyguladıkları, 5’inin ise staj yoluyla eğitimler verdikleri ortaya çıkmaktadır. Burada bankalar farklı eğitim türlerini bir arada kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Grafik 2.2: Türkiye'deki Bankaların Hizmet İçi Eğitim Uygulamaları

Kaynak: Ekmekci, (2018:703).

Bankacılık sektöründeki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının genel anlamda iş ihtiyacından kaynaklı olması, özellikle sektör nedeniyle teknik konuların bilinmesi gerekliliğinin, diğer sektörlerle göre daha fazla olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Özellikle resmî kurumlar ile ilgili denetim kapsamına giren suç gelirlerinin önlenmesi, bilgi güvenliği ve müşteri gizliliğinin sağlanması ile yasal yükümlülükler kapsamında oldukça teknik bilgi gerektiren işler bulunmaktadır.

Hizmet içi verilen eğitim ihtiyaçlarının ve eğitim uygulamalarının, çalışanların tutumlarına yönelik etkileri kurumların işlerini ve süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir.

Arslan (2015:131) tarafından bankacılık sektöründe İstanbul ili içerisinde çeşitli bankalarda çalışan 303 çalışanın hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik yapılan araştırmanın sonuçları aşağıda verilmiştir:

- Bankacılık sektöründe çalışanların hizmet içi eğitimlere olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.
- Çalışanların eğitim uygulamalarına ilişkin tutumları yaşa, mesleki kıdeme, mesleki unvana ve eğitim düzeylerine bağlı olarak değişmemektedir.
- Çalışanların hizmet içi eğitimlerden beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir.
- Çalışanların hizmet içi eğitimlere ilişkin tutumlarının genel müdürlük, bölge müdürlüğü ya da şubede çalışma durumu ile çalışma alanlarına bağlı olarak değişmediği gözlemlenmiştir.
- Çalışanların hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin tutumlarının en çok katılım sağlanan eğitim türü değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık, “en çok iş başında eğitim” alan çalışanların tutumlarının, “en çok iş dışında eğitim” alan ve “en çok teknoloji destekli eğitim” alan çalışanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan bankacılık sektöründe çalışanların hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin tutumları araştırma sonuçlarından yararlanılarak, İslam ekonomisi ve finansına yönelik olan eğitim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programlar, bu araştırma sonuçları ile birlikte değerlendirilerek elde edilen bulgular sonuç bölümünde ifade edilmiştir.

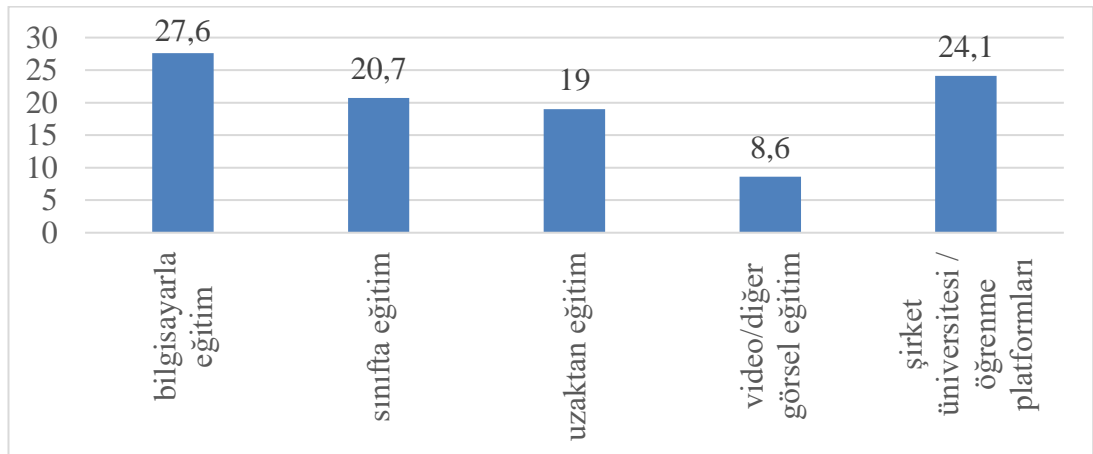
2.2.2. Bankacılık Sektöründe Uygulanan Eğitim Yöntemleri

Kurumlarda eğitim uygulamaları hem eğitim alanlar hem de kurum açısından oldukça önemlidir. “Kurumlarda gerçekleştirilen eğitim uygulamaları, çalışanların performansını yükseltmek için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri kazandırırken, işletmeye önemli faydalar sağlamaktadır” (Ataklı, 1992:67). Eğitim programlarının başarıya ulaşabilmesi ve hedeflenen davranış düzeyinde kalıcı davranış değişikliğini sağlayabilmesi için kullanılan eğitim yöntemleri de oldukça önemlidir. Zira uygun bir yöntemin seçilmemesi, verilen eğitim programının amacına tam anlamıyla ulaşamamasına yol açabilir.

Bankalar genel olarak eğitim verme yöntemleri açısından değerlendirildiğinde, pek çok bankanın teknoloji destekli eğitimleri tercih etmeye başladıkları görülmektedir. Buna neden olan etmenlerin başında teknolojinin hızlı gelişmesi gelmektedir. Ayrıca buna ilave olarak genç nüfusun teknolojiyi yaygın bir şekilde kullanmaları ve teknolojinin maliyet avantajları sağlaması da diğer etmenler arasında yer almaktadır.

Bankalar üzerinde eğitimlerin verilme şekline göre yapılan araştırmada %27,6’sının bilgisayarla eğitim verdiği, %20,7’sinin sınıfta eğitim yöntemini kullandığı, %19’unun uzaktan eğitimi tercih ettiği, %8,6’nın video/diğer görsel yöntemlerle eğitimler yaptığı, %24,1’inin ise şirket üniversitesi/öğrenme platformları kullandığı ortaya çıkmıştır (Ekmekci, 2018:704).

Grafik 2.3: Türkiye'deki Bankaların Eğitim Verme Yöntemleri (%)

Kaynak: Ekmekci, (2018:704).

Bankacılık alanında tüm bankalara hizmet veren kamu kurumları bulunmaktadır. Bu kurumların genel amaçları aşağıda yer almaktadır:

- Yasal zorunluluk kapsamında alınması gereken eğitim, sınav ve sertifikaları belirlemek,
- Yıl içerisinde belirli dönemlerde ilgili sektörlerde çalışanlara yönelik eğitim ihtiyacını belirlemek,
- Planlanan eğitim takvimi doğrultusunda online veya sınıf içi eğitimlerin gerçekleştirilmesini sağlamak,
- Kamuoyunu ilgili sektörlerde yapılan çalışmalar hakkında bilgilendirmek.

2.3. Bankacılık Sektöründe Eğitim Veren Meslek Kurumları

Bankacılık sektöründeki eğitim ihtiyacının karşılanmasında Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB), Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu (SPL), Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM) kurumları destek olmaktadır. Bu kurumlara ilişkin kuruluş tarihi, kuruluş amacı ve eğitim faaliyetleri kurumların internet sitelerinden alınmış olup aşağıda detayları yer almaktadır.

2.3.1. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

1958 kurulan Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye Bankalar Birliği, finans sektörünün verim ve etkinliğinin artması, uluslararası büyüklüğe ve güce ulaşması amacıyla çalışmalar gerçekleştirmektedir.

“Eylül - Haziran ayları arasında Birlik üyelerine hizmet veren TBB Eğitim Merkezi’nde, yılda 450 seminer düzenlenmekte ve her yıl 17.000’e yakın başvuru alınmakta ve 7.500 bankacı eğitimlerden faydalanmaktadır” (TBB, 2019b).

Finans ve bankacılık eğitim portalı ile sektör çalışanları başta olmak üzere, kamuoyu ve öğrencilere yönelik online eğitimler verilmektedir. Uzaktan öğrenme eğitim videoları ile birliğin sosyal medya kanalında paylaşılarak, bilgiyi yaygın ve ulaşılabilir hale getirilmesi birlik tarafından hedeflenmektedir.

2.3.2. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB)

Kamu kurumu niteliğinde, öz düzenleyici bir meslek kuruluşu olan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Sermaye Piyasası Kanunu ile Nisan 2001’de faaliyete geçmiştir. Sermaye piyasasında faaliyette bulunan tüm banka, aracı kurum, portföy yönetim şirketleri ve yatırım ortaklıkları üyeler arasındadır.

Birlik bünyesinde teknik analiz, proje finansmanının temelleri, finansman süreçlerinde sürdürülebilirlik, uluslararası pazarda pazar araştırma ve müşteri bulma teknikleri vb. konularda genel katılıma açık eğitimler düzenlenmektedir (TSPB, 2019).

2.3.3. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu (SPL)

Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu (SPL), Sermaye Piyasası Kurulu tarafından sermaye piyasası kurumlarında ve halka açık ortaklıklarda çalışanlara veya çalışacaklara lisans verme, lisans sahibi kişilerin sicilini tutma ve lisanslarla ilgili eğitim programları düzenlemekle yetkilendirilmiş ve 2011 yılında faaliyetlerine başlamıştır.

Halka açık ortaklıklarda, yatırım kuruluşlarında, kolektif yatırım kuruluşlarında, derecelendirme kuruluşlarında, gayrimenkul değerlendirme şirketlerinde ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda yer alan diğer kurumlarda çalışanlardan belirli unvan veya niteliklere sahip olanlar, kurulca belirlenen lisanslardan bir veya birkaçına sahip olmak zorundadırlar. Lisanslama sınavları, Sermaye Piyasası Kurulu’nun verdiği yetkiye istinaden düzenlenmektedir. SPL’nin eğitim faaliyetleri aşağıda yer alan başlıklar kapsamında yürütülmektedir:

- Lisans almaya hak kazanılan tarihten itibaren 3 yılda bir alınması zorunlu olan lisans yenileme eğitimleri,
- Modül (sınav konusu) yenileme eğitimleri,
- Mesleki gelişim eğitimleri,
- Elektronik genel kurul sistemi (E-Gks) eğitimleri (SPL, 2019).

Lisans yenilemeleri kapsamında lisans sahibi olanların her üç yılda bir lisans yenileme eğitimlerine katılması zorunludur. Lisans yenileme eğitimlerinin içeriği ve yapılış usulleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenmektedir. Sermaye piyasasında görev alanların, yatırımcıların, üst düzey yöneticilerin kısacası sermaye piyasalarında aktif görevde bulunan veya bu alanlara ilgi duyan kişilere yönelik olarak sınıf tabanlı mesleki gelişim eğitimleri düzenlenmektedir.

2.3.4. Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM)

Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının görev ve yetkilendirmesi çerçevesinde, merkezi İstanbul'da olmak üzere 10 Temmuz 2003 tarihinde kurulmuştur.

Emeklilik Gözetim Merkezi, 4632 sayılı Kanun'un 20/A maddesi ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının görevlendirme ve yetkilendirmesi çerçevesinde;

- “Bireysel emeklilik sisteminin güvenli ve etkin biçimde işletilmesini sağlamak,
- Katılımcıların hak ve menfaatlerini korumak amacıyla emeklilik şirketlerinin ve bireysel emeklilik araçlarının faaliyetlerinin gözetimini gerçekleştirmek,
- Gözetime ve denetime yönelik altyapı oluşturmak ve sonuçları yetkili kamu otoritelerine raporlamak,
- Bireysel emeklilik hesapları, emeklilik planları, katılımcılara ve sözleşmelere ait bilgileri elektronik ortamda saklamak, bu bilgileri konsolide etmek,
- Kamuoyunu ve katılımcıları bilgilendirmek,
- İstatistik üretmek,
- Bireysel emeklilik araçları siciline ve sınavına ilişkin işlemleri yapmak,
- Hayat sigortaları ve diğer sigorta branşlarına ilişkin verilen diğer görevleri yerine getirmek,

amacıyla faaliyet göstermektedir” (EGM,2019).

Bireysel emeklilik araçlarına yönelik eğitim sistemi (BESES) eğitim programları ile lisans belgesi alanların eğitim ihtiyaçlarının devamlılığını sağlamaktadır. Eğitimlerin içeriği kurumun kendisi tarafından hazırlanmakta ve eğitimler biri zorunlu, diğeri isteğe bağlı olmak üzere aşağıdaki iki bölümden oluşmaktadır:

- Tamamlayıcı Eğitim ve Bilgilendirme Sistemi (TEBS)
- Araçlara Yönelik Pratik Bilgilendirme Sistemi (APBS)

2.3.5. Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM)

Sigortacılık Eğitim Merkezi, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 31 inci maddesinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştirmek üzere, Kanununun 24 üncü maddesinin 11 inci fıkrasına göre Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği bünyesinde tüzel kişiliği haiz olarak kurulan bir meslek kuruluşudur. Merkezin yapısı, kuruluş ve faaliyetleri, 1/6/2008 tarihli ve 26893 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sigortacılık Eğitim Merkezi yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Sigortacılık Eğitim Merkezi, sigorta sektörüne yönelik mesleki nitelik taşıyan eğitim ve sınav organizasyonlarının tek bir çatı altında yürütülmesi amacıyla kurulmuştur. Türk sigortacılık sektörünün eğitim ve sınav ihtiyaçlarının sağlanması görevini üstlenen Sigortacılık Eğitim Merkezi, sigortacılık sektörü insan kaynaklarının kalitesini yükseltmek ve sigortacılıkla ilgili önemli gelişmelerin eğitim faaliyetlerine yansımaları sağlayarak, Türk sigortacılık sektörü'nün hizmet ve eğitim kalitesini üst düzeye taşımayı hedeflemektedir. Bu amaçla,

- “Sigortacılık alanındaki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılması,
- Sigortacılık alanında mevcut eğitim programlarının geliştirilmesine ve etkinliğine katkı sağlanması,
- Yurt içi ve dışından gelen eğitim talepleri ile uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki eğitim taleplerinin sağlanması,
- Sigortacılıkla ilgili mesleki nitelik taşıyan sınavların tarafsız olarak uygulanması ve değerlendirilmesine ilişkin tedbirlerin alınması,

- Merkez tarafından yapılacak sınavların, ilgili mevzuatlarda belirlenmiş olan sınav düzenleme kurullarınca alınacak kararlar uyarınca yapılmasına yönelik gerekli hazırlıkların yapılması, sınav uygulamalarında birlikteliğin sağlanması ve sınavlara ilişkin Müsteşarlıkça yetki verilen diğer iş ve işlemlerin yürütülmesi,
- Sigortacılık sektörüne nitelikli eleman istihdamına katkıda bulunulması,
- Sigortacılık alanındaki eğitim faaliyetlerine ilişkin olarak konferans, seminer, eğitim programları düzenlenmesi; kitap, dergi ve broşürler yayınlanması,
- Yurt içindeki ve dışındaki ilgili kuruluşlarla sigortacılık alanındaki eğitim faaliyetlerine ilişkin olarak işbirliği yapılması,
- Sigorta ve risk bilincinin toplum geneline yayılması ve sigortacılığın ayrı bir uzmanlık alanı olarak benimsenmesinin sağlanması,

SEGEM'in temel görevleri arasındadır" (SEGEM, 2019).

2.4. Bankacılık Sektörüne Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirmesi

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların eğitim öğretim faaliyetleri değerlendirildiğinde son yıllarda sınıf içi eğitim yerine bilgisayarla uzaktan eğitim yöntemleri tercih edildiği görülmektedir. Bankalarda çalışan personel sayılarının artış göstermesi, buna paralel olarak ulaşım ve konaklama maliyetlerin yükselmesi uzaktan eğitimlerin tercih edilmesine neden olmaktadır.

Bankalarda en çok verilen eğitimlerin işe giriş/oryantasyon ile ilgili verilen eğitimler olduğu görülmektedir. Daha sonra ise mentorluk/koçluk ve rotasyon için verilen eğitimler gelmektedir.

Hizmet içi verilen eğitimlerin çalışanların tutumlarını yönelik etkileri, kurumların işlerini ve süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu konuda bankacılık sektöründe çalışanların hizmet içi eğitimlere olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Çalışanların tutumları yaşa, mesleki kıdeme, mesleki unvana ve eğitim düzeylerine bağlı olarak değişmemektedir. Verilen eğitimlerin kalitesi ve içeriğinin iyi olması durumunda eğitim programları daha çok beğenildiğinden, çalışanların tutumlarını da buna bağlı olarak olumlu yönde etkilemektedir.

Bankalar, hizmet içi eğitimlerinin yanı sıra Türkiye Bankalar Birliği bünyesinde verilen eğitimlerden de yararlanmaktadır. Finans ve bankacılık eğitim portalı üzerinden birçok konuda hem sınıf içi hem de uzaktan eğitimler verilmektedir.

TBB dışında bankalara hizmet veren kuruluşlar da bulunmaktadır. Bu kurumlar, lisanslama, sicil verme gibi hususlarda yasal zorunluluğu bulunan eğitimleri vermektedir. Yaygın olarak eğitim faaliyetlerinde bulunan kurumlar, Sermaye Piyasaları Birliği, Sermaye Piyasası Lisanslama, Emeklilik Gözetim Merkezi ve Sigortacılık Eğitim Merkezi'dir. Bu kurumlarda bankacılık sektörüne özel sınıflar oluşturularak eğitimler ve sınavlar düzenlenmektedir.

Bankacılık sektörünün gelişen teknolojiler ve değişen ihtiyaçlara uyum sağlaması için yeni neslin beklentilerini karŐılayacak Şekilde eğitimlerin de güncellenmesi fayda sağlayacaktır. Bu sayede çalışanların ve müşterilerin değişen teknolojilere uyum sağlaması, bilgiye nasıl ve nereden eriŐebileceđini öğrenmeleri sağlanabilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

3. KATILIM BANKACILIĞINA YÖNELİK EĞİTİM FAALİYETLERİ

Katılım bankacılığının özellikle küçük yerleşim yerlerinde yaygın şube ağının bulunmayışı, geniş bir kesimi çalışma prensipleri ve faizli bankacılık sisteminden farklılıkları konusunda bilgi eksikliğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu alanda bilgi almak isteyenlerin başvurabileceği kurumlar oldukça sınırlıdır. Bu bölümde katılım bankalarının hizmet içi eğitim kapsamındaki faaliyetleri ile üniversitelerin İslam ekonomisi ve finansı alanına yönelik eğitim ve öğretim programları incelenmiştir.

3.1. Katılım Bankacılığı İle İlgili Merak Edilen Konular

Katılım bankalarına gelen müşteriler faizsiz bankacılık sistemi ve çalışma prensipleri ile ilgili birçok sorunun cevabını aramaktadır. Özellikle şubelere bizzat gelen müşterilerin yönelttiği sorular aşağıda yer almaktadır (Albaraka, 2017:7).

- Faizsiz Bankacılık İşlemleri:

- Kâr payının faizden farkı nedir?
- Katılım bankaları ile mevduat bankaları arasındaki farklar nelerdir?
- Katılım bankaları dağıtacakları kârı önceden açıklıyorlar mı?
- Katılım bankaları hep kâr yansıtıyor, neden hiç zarar yansıtıyor?
- Katılım bankaları neden mevduat bankalarının dağıttığı faize yakın kâr payı dağıtıyorlar?
  - Kâr ve zarara katılma hesaplarına dağıtacağı kâr payını nasıl belirliyor ve dağıtıyor?

- Fon Toplama ve Fon Kullanırma Yöntemleri:

- Katılma hesaplarına dağıtılan kâr payları başlangıçta belli değilken bireysel ve kurumsal fon kullandırmalarında kâr oranı neden bellidir?

- Katılım bankalarının müşterilerine vermiş olduğu kredi kartları ile mevduat bankalarının kredi kartları arasında fark var mıdır?
- Mevduat bankalarının kredi vermesi ile Katılım bankalarının fon kullandırmasını birbirinden ayıran özellikler nelerdir?
- Katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma işlemlerinde mevduat bankalarından işleyiş farkı nedir?
- Müşterinin mülkiyetine geçmiş bir mal için fon kullandırabilir mi?

- Bankacılık Ürün ve Hizmetleri

- Katılım bankalarının çıkardığı ürün ve hizmetlerin faizsizlik prensibine uygunluğu nasıl belirlenmektedir?
- Ortaya çıkan ürünlerin diğer mevduat bankalarından farkları nelerdir?
- Katılım bankacılığında kullanılan kredi kartlarımızın diğer banka kartlarından farkı nedir?
- Katılım bankalarının Türkiye ekonomisine katkıları nelerdir?
- Katılım bankalarında ki altın hesaplarımızda işlemler nasıl yapılır?

Belirtilen bu konulardaki eksiklikleri gidermeye yönelik oluşturulacak olan katılım bankacılığı eğitiminin, nasıl ve hangi yöntemler kullanılarak verilmesi gerektiğine ilişkin yapılacak olan bu çalışmanın, bilgi yetersizliğinden kaynaklanan problemleri en aza indirmesi hedeflenmektedir.

Bu tez kapsamında, çalışanlara yönelik olarak düzenlenen eğitimlere ilişkin yapılan çalışmalar ve yöntemler dikkate alınarak, İslam ekonomisi ve finansı eğitimleri ile ilgili hangi yöntemle eğitim verilmesi gerektiği üzerinde durulacaktır. Yapılacak olan uygulama örneği sonrasında eğitimin sonuçları ölçülmeye çalışılacaktır. Elde edilecek olan verilerin hem İslam ekonomisi ve finansı eğitim yöntemlerine ve hem de eğitim sektörüne katkı sağlaması hedeflenmektedir.

3.2. Katılım Bankacılığında Eğitim Alanında Yapılan Araştırma ve Faaliyetler

Türkiye’de son yıllarda İslam ekonomisi ve finansı konusunda çok sayıda eğitim ve seminerler düzenlenmektedir. Ancak katılım bankası çalışanlarının, katılım bankacılığının işleyişi ve prensipleri konularında gerekli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle katılım bankacılığı alanında yapılan akademik çalışmalar ile bunların pratik olarak uygulandığı araştırmalar oldukça önemlidir.

3.2.1. Katılım Bankacılığında Eğitim Alanında Yapılan Araştırmalar

Katılım bankacılığında eğitim üzerine yapılan çalışmalar genel olarak anket, tez veya mülakat teknikleri yardımı ile katılım bankalarında uygulanan araştırmaların sonuçları olarak gerçekleştirilmektedir. Katılım bankacılığı üzerinde yapılan araştırmalar incelendiğinde ve özellikle eğitim açısından değerlendirildiğinde aşağıdaki çalışmalar ön plana çıkmaktadır.

2007 yılında katılım bankacılığı üzerine yapılan bir araştırmada, Türkiye’de faaliyet gösteren dört farklı katılım bankasına ait müşterilerinden oluşan gruplara, katılım bankacılığı müşteri özelliklerinin anlaşılması için 368 adet anket yapılmıştır. Bu anket sonuçları analiz edildiğinde aşağıdaki bulgular ortaya çıkmıştır.

“Katılım bankalarının çalışma prensipleri ve işleyişi hakkında genç müşteri grubunu oluşturan öğrencilerin kararsız ya da çok az bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Diğer grupta yer alan serbest avukat, muhasebeci, mimar, eczacı gibi meslekleri icra edenlerin de katılım bankalarının işleyişi ve prensipleri hakkında kararsız düzeyde bilgiye sahip olduklarını ifade etmektedirler. Diğer meslek grupları özellikle bankacı, öğretim üyesi gibi kesimler ise ağırlıklı olarak Katılım Bankaları’nın prensipleri ve işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip kişilerden oluşmaktadır” (Eskici, 2007:137-138).

Bu araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde, Türkiye’de genel olarak katılım bankalarının çalışma prensipleri ve işleyişi hakkında bilgi eksikliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle katılım bankalarında şubede çalışan personelin İslam ekonomisi ve katılım bankacılığı konusunda yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bireylerin faizsiz yatırım araçları hakkında bilgi edinmek için ilk

başvurdukları yerler çoğunlukla katılım bankaları olmaktadır. Şubede çalışan personele bu konuda nasıl ve hangi yöntemle bir eğitim verilmesi üzerine yapılacak olan karşılaştırmalı bu çalışma ile bundan sonra verilecek olan eğitimlere yol göstermesi amaçlanmaktadır. Elde edilecek veriler ışığında tüm katılım bankalarına yönelik verilecek eğitimlerin nasıl ve hangi türde verileceğini etkileyebilecektir.

Böylece daha etkin bir eğitim programlarının oluşturulması sağlanacak ve maliyet harcamalarından kaçınılarak maliyet tasarrufu da sağlanacaktır. Şubeye gelenlerin kafasındaki soru işaretlerini gidermeye yönelik çalışan personele soracağı soruların cevaplanmasına ışık tutacak olan bu çalışma, farklı eğitim yöntem ve metotların geliştirmesine teorik anlamda katkı sağlanması hedeflenmektedir.

2011 yılında katılım bankalarında verilen hizmet içi personel algısına etkisi üzerine Adil (2011:91-92) tarafından yapılan başka bir çalışmada, personelin katılmış olduğu hizmet içi eğitim faaliyetlerinin banka performansına olan etki derecesi araştırılmıştır. Verilen eğitimlerin banka performansına katkısının çok iyi olduğunu düşünenlerin sayısı 47 kişi ile %15,7'lik bir orana karşılık gelmektedir. İyi diyenlerin sayısı 159 olup ve bu sayı %53'lük bir orana denk gelmektedir. Orta diyenlerin sayısı 82 olup bu sayı %27,3'lük bir orana denk gelmektedir. Az diyenlerin sayısı sadece 8 ile %2,7'lik bir orana, hiç diyenler dört kişi ile %1,3'lük bir orana karşılık gelmektedir. Ankete göre eğitimlere katılan personelin %68,7'lik önemli bir kısmı eğitimlerin neticesinin banka performansına çok iyi ve iyi derecede etki ettiğini düşünmektedir.

Türkiye'de 2014 yılında faaliyet gösteren dört katılım bankasında görev yapan 229 çalışanın katılımıyla Karaosman (2014:91-92) tarafından hizmet içi eğitim araçlarının ve iş tatmininin katılım bankalarında çalışan personeller için ne kadar önemli olup olmadığının saptanmasına ilişkin olarak farklı bir araştırma yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda erkek ve bayanların hizmet içi eğitim konusunda benzer şekilde düşündükleri, sadece hizmet içi eğitimde öğrenme ve öğretme için altyapıya ilişkin fikirlerin farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın yapıldığı katılım bankalarında çalışanların yaş gruplarında 26-30 ve 31-40 yaş aralığındaki çalışanlar bankada yapılan eğitimlerin kendilerine uygun eğitimler olmadığını, 41 yaş ve üzeri çalışanların ise kendilerine verilen eğitimlerin uygun olduğunu düşünmektedir. Farklı yaş gruplarının, farklı eğitim yöntemlerine göre eğitim almalarının daha uygun olacağı

tespit edilmiştir. Aynı araştırmada, çalışanların iş tatmin düzeylerinin eğitim durumları bakımından farklılık gösterdiği saptanmıştır. Lise mezunu çalışanlarla üniversite ve doktora mezunu çalışanlar arasında iş tatmini bakımından farklılık bulunmaktadır. Lise mezunu çalışanlar üniversite ve doktora mezunlarına oranla işlerinden daha çok tatminsizlerdir. Özellikle lise mezunu çalışanların üniversite ve doktora mezunu olanlara oranla işleri ile ilgili daha yüksek beklentileri bulunmaktadır. Katılım bankacılığı hizmet içi eğitimi yeteri kadar almamış çalışanların, eğitimi tam anlamıyla almış olanlara oranla iş tatmin düzeyleri daha fazladır. Bu sonuç, araştırmada eğitim tam anlamıyla almış olan çalışanların sektöre yönelik yüksek beklentilerinin olmaması ve beklentilerinin yeterince karşılanmış olması ile açıklanmaktadır.

Özet olarak, yapılan eğitim ile iş tatmini ilişkisine yönelik yapılan araştırmalarda, hizmet içi eğitimin çalışanların iş tatmini üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bundan dolayı bankaların ve diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin hizmet içi eğitime önem vermeleri önerilmektedir. Çünkü hizmet içi eğitim çalışan iş tatminini dolayısıyla işletmenin verimliliğine ve performansına olumlu katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır.

Bu araştırmalarda görüldüğü üzere, katılım bankacılığı eğitimlerinin bu alanda çalışanların iş tatmini ile verimlilik ve performansları üzerinde direkt olarak etkisi bulunmaktadır.

Katılım bankaları için Nam (2018:225) tarafından yapılan doktora çalışmasında, kurumsal bir bankada yönetsel yetkinliklerin geliştirilmesinde e-öğrenmenin başarısını yönetim ve öğrenme disiplinleri çerçevesinde değerlendirilmiş ve kurumsal süreçte e-öğrenmenin başarısını etkileyen kritik faktörlerin boyutsal olarak tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında e-öğrenme sürecinin başarısını etkileyen kritik faktör ile süreçsel boyutuyla e-öğrenme başarısının nasıl etkilendiği araştırma konusu olmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre katılım bankacılığı sektöründe yönetsel düzeyde çalışanların yetkinliklerinin geliştirilmesinde kullanılan e-öğrenme sürecinin başarısını etkileyen yedi kritik başarı faktörü boyutu tespit edilmiştir. Bu boyutlar;

devamlılık, içerik niteliği, amaç ve beklentilerle uyum, erişebilirlik ve ulaşım kalitesi, içeriklerin ilgi çekiciliği, etkileşim, kurumsal iletişim ve destek faktörleridir.

E-öğrenme sürecinin başarısında öne çıkan kritik başarı faktörü “Eğitsel Faktörler” olarak tespit edilmiştir. Eğitsel faktörlerden sonra ikincil ağırlıktaki kritik başarı faktörünün araştırma sonucunda “Teknolojik Faktörler” olduğu ortaya çıkmıştır. Bu faktörleri sırasıyla “Beşerî Faktörler” ve Kurumsal Faktörler” takip etmektedir. Yapılan araştırmada e-öğrenmenin başarısını etkileyen tüm faktörlerin grafik gösterimi aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.1: Eğitim Kritik Başarı Faktörlerinin Dağılımı

Başarı Faktörleri	Ağırlık (%)
Eğitsel Faktörler\Ortam Sürekliliği ve Devamlılık	5,3
Eğitsel Faktörler\İçerik Kalitesi	5,1
Eğitsel Faktörler\Erişebilirlik ve Ulaşım Kalitesi	4,9
Beşerî Faktörler\İçeriklerin İlgi Çekiciliği	4,3
Teknolojik Faktörler\Amaç ve Beklentilerle Uyum	4,0
Teknolojik Faktörler\Kurumsal İletişim ve Destek	3,7
Teknolojik Faktörler\Etkileşim	2,7
Kurumsal Faktörler\Arayüz ve Ekran Tasarımı	2,5
Toplam	32,5

Kaynak: Nam, (2018:225).

Eğitim kritik başarı faktörlerinin dağılım özelliklerini (Nam, 2018:191) aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“E-öğrenmenin genel olarak başarısını etkilemede öne çıkan faktörler kodlama sayısı sırasına göre; ortam sürekliliği ve devamlılık, içerik kalitesi, erişebilirlik, içeriklerin ilgi çekiciliği, amaç ve beklentilerle uyum ve kurumsal iletişim ve

destek olmuştur. E-öğrenmenin başarısında en kritik rolü oynayan ortam sürekliliği ve devamlılık kodu, birey ve öğrenme süreci arasında kesintiye sebep olan ve öğrenenin tekrar motive olarak aynı öğrenme ortamına girmesine engel olan en önemli bariyeri temsil etmektedir.”

E-öğrenmenin başarı üzerine etkisi araştırması, özellikle bir katılım bankasında yapılan araştırma olduğu için, bu tez çalışmasına önemli bir veri teşkil etmektedir. Eğitim içeriklerinin oluşturulmasında eğitim teknolojilerinin de yardımı ile eğitimin istenildiği zaman alınabilmesi sağlanarak ortamın devamlılığı oluşturulmuştur.

3.2.2. Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Faaliyetleri

Katılım Bankacılığı alanında eğitim faaliyetleri açısından önemli bir kurum olan Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), Bankacılık Kanunu'na bağlı olarak kurulmuş, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. 2019 yılı itibarıyla Türkiye'de faaliyet gösteren altı katılım bankası TKBB'nin üyesidir. Katılım bankalarının aktif olarak büyüklükleri özellikle son yıllarda katılım bankalarının sayısının artması ile birlikte artış göstermiştir. Katılım bankalarının aktif büyüklüklerine ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.2: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Milyon TL)

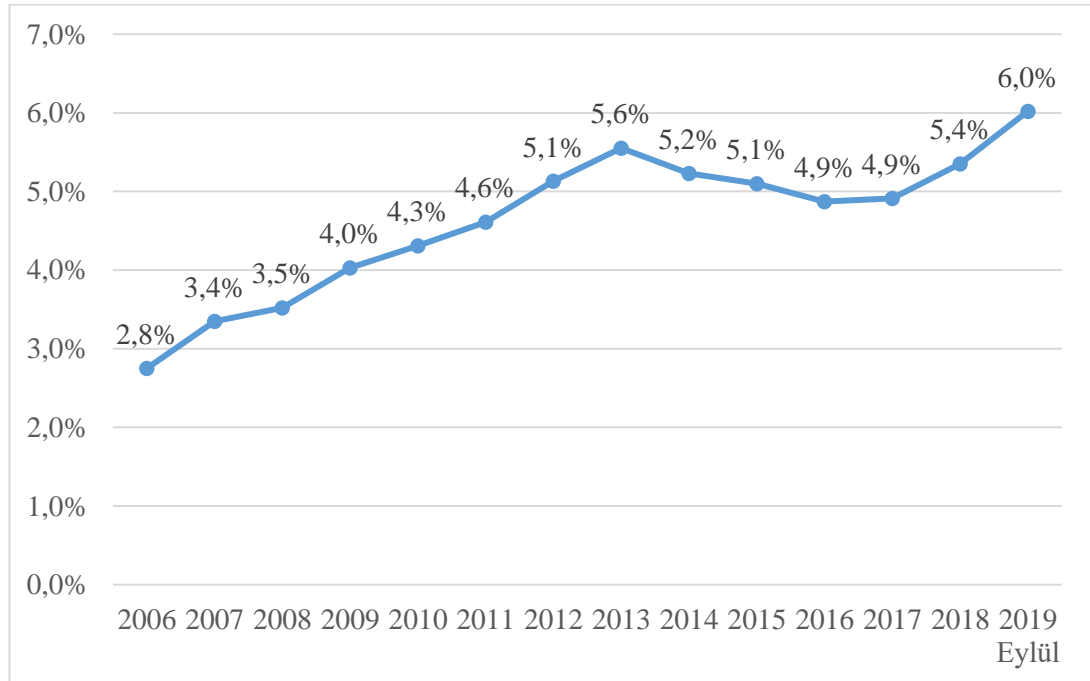
Yıllar	Katılım Bankaları	Bankacılı Sektörü	Sektördeki Payı
2005	9.945	406.915	2,44%
2006	13.729	498.587	2,75%
2007	19.435	580.607	3,35%
2008	25.769	731.640	3,52%
2009	33.628	833.968	4,03%
2010	43.339	1.006.672	4,31%
2011	56.076	1.217.711	4,61%
2012	70.279	1.370.614	5,13%

Yıllar	Katılım Bankaları	Bankacılı Sektörü	Sektördeki Payı
2013	96.086	1.732.413	5,55%
2014	104.319	1.994.329	5,23%
2015	120.253	2.357.453	5,10%
2016	132.874	2.730.942	4,87%
2017	160.136	3.257.819	4,91%
2018	206.931	3.867.426	5,35%
2019 Eylül	257.211	4.272.769	6,02%

Kaynak: TKBB, (2019b:9).

Katılım bankalarının aktif olarak büyüklüklerinin yıllara göre değişimine ait bilgiler incelendiğinde, bankacılık sektöründeki payının 2019 yılında %6'nın üzerine çıktığı görülmektedir.

Grafik 3.1: Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Payı

Kaynak: TKBB, (2019b:10).

Katılım bankalarının toplam aktif büyüklüğünün artması ile birlikte toplam şube ve personel sayılarının yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Katılım bankalarının toplam çalışan sayısı 2019 yılında 15.901 kişi olarak gerçekleşmiştir.

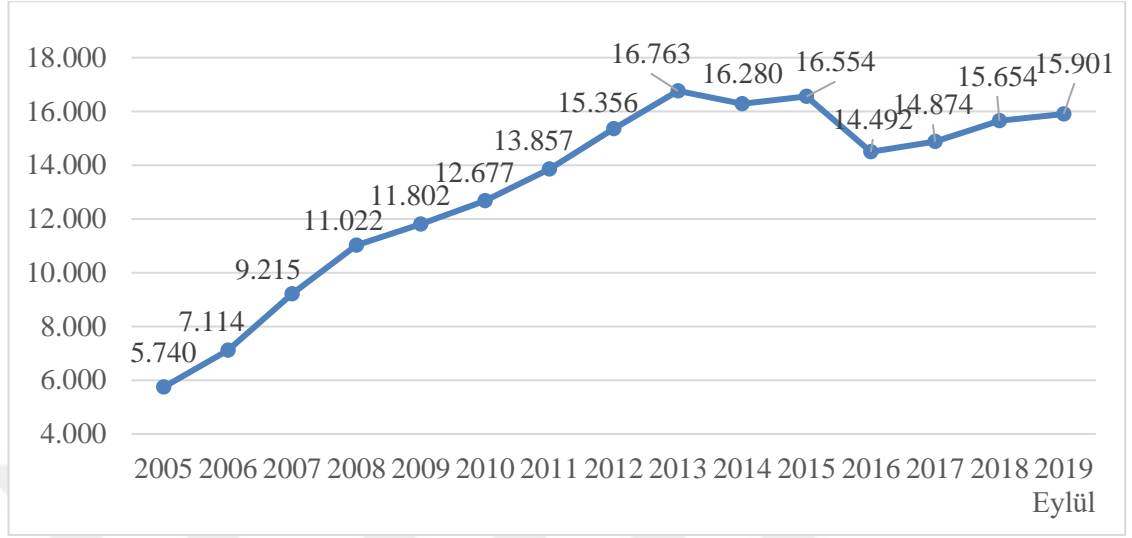
Tablo 3.3: Katılım Bankalarının Toplam Şube ve Personel Sayıları

Yıllar	Şubeler	Personel
2005	290	5.740
2006	355	7.114
2007	422	9.215
2008	530	11.022
2009	560	11.802
2010	607	12.677
2011	685	13.857
2012	829	15.356
2013	966	16.763
2014	990	16.280
2015	1.080	16.554
2016	957	14.492
2017	1.032	14.874
2018	1.125	15.654
2019 Eylül	1.154	15.901

Kaynak: TKBB, (2019b,11).

Katılım bankalarının şube sayılarının artması ile birlikte çalışan personel sayısı da artış göstermektedir. Aşağıda yer alan grafikte katılım bankalarının yıllara göre toplam personel sayıları yer almaktadır:

Grafik 3.2: Katılım Bankalarının Toplam Personel Sayıları

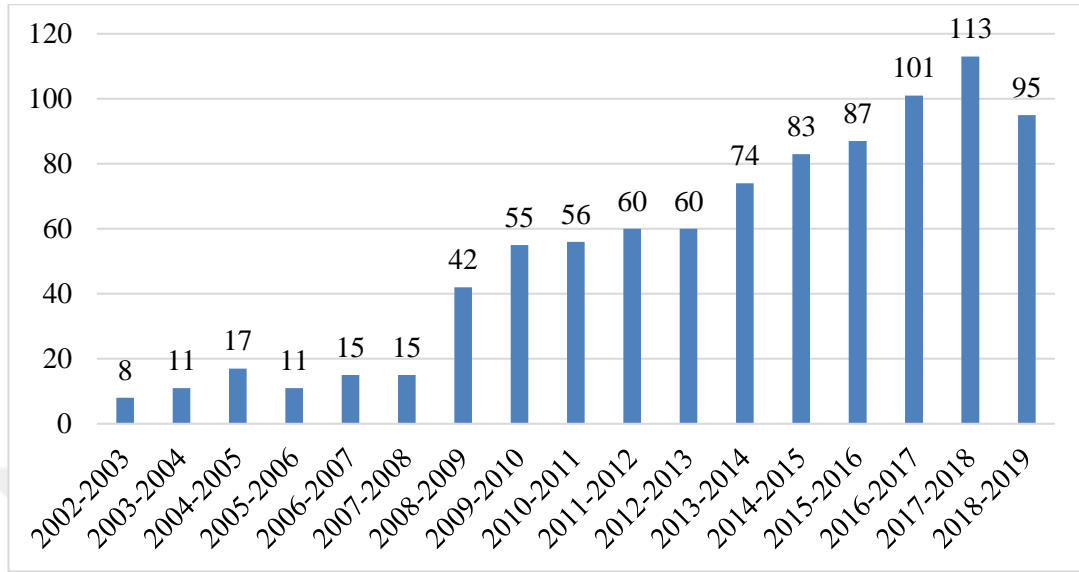
Kaynak: TKBB, (2019b:12).

TKBB'ye üye olan bankaların şube başına çalışan ortalama personel sayısı 2019 yılı Eylül ayında 13.78 kişi, TBB'ne üye olan bankaların ise 18.48 olarak gerçekleşmiştir. TKBB'nin kuruluş amacı aşağıda yer almaktadır (TKBB, 2020):

“Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde bankacılık düzenlemeleri ile ilke ve kuralları doğrultusunda katılım bankalarının hak ve menfaatlerini savunmak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak, rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmektir.”

TKBB eğitim faaliyetleri olarak her sene ekim ile mayıs ayları arasında sınıf içi eğitimler düzenlemektedir. Bu eğitimlere üye olan altı katılım bankasının çalışanları katılmaktadır. Ekim 2018 – Mayıs 2019 tarihleri arasında 168 günde toplam 95 adet eğitim gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlere yaklaşık 2.000 kişi katılım başvurusunda bulunmuş, sınıf kapasiteleri çerçevesinde 1.839 kişinin katılımı sağlanarak toplam talebin %92'si karşılanmış olup, 2002-2019 tarihleri arasında toplam 903 adet eğitim düzenlenmiştir (TKBB, 2019a:2).

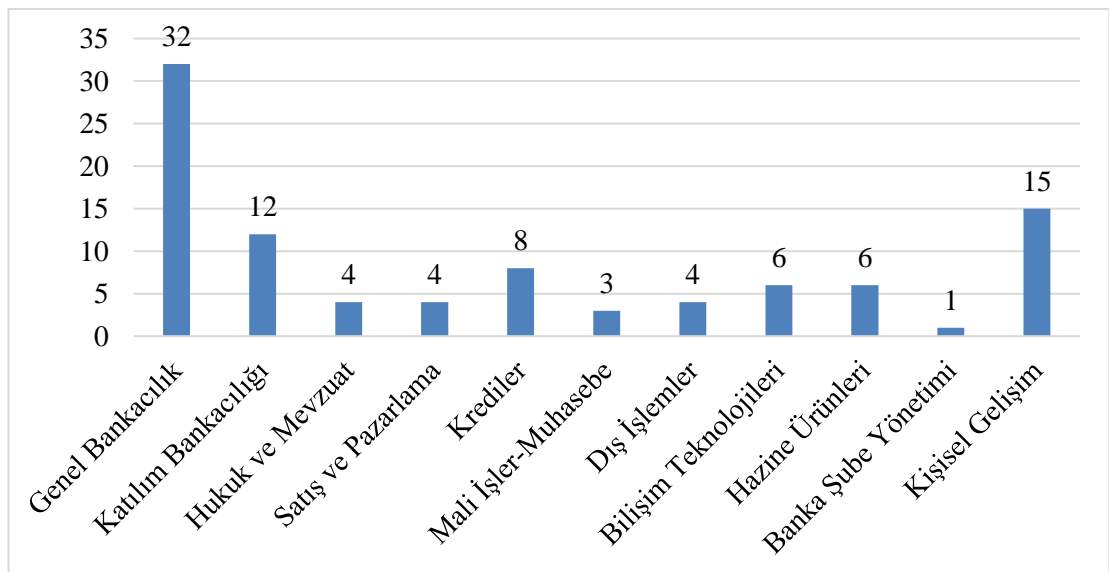
Grafik 3.3: TKBB’de Dönemlere Göre Gerçekleştirilen Eğitim Sayıları

Kaynak: TKBB, (2019a:4).

Ekim 2018 – Mayıs 2019 tarihleri arasında eğitimlere en çok başvuru alan ve katılım sağlanan eğitimler “Genel Bankacılık ve Kişisel Gelişim” ana başlığı altında sunulan eğitimler olmuştur. “Mevzuat/Hukuk”, “Bilişim Teknolojileri” ve “Krediler” ana başlıkları altında sunulan eğitimler diğer yoğun konuları oluşturmaktadır (TKBB, 2019a:5).

Grafik 3.4: TKBB’de Eğitimlerin Konu Başlıklarına Göre Dağılımı

Kaynak: TKBB, (2019a:5).

TKBB gerçekleştirmiş olduğu eğitim faaliyetleri ile katılım bankacılığı sektörünü desteklemekte ve sektörün büyümesine katkı sağlamaya çalışmaktadır.

3.3. Üniversitelerde İslam Ekonomisi ve Finans Alanında Yapılan Çalışmalar

TKBB'nin eğitim faaliyetlerinin yanında katılım bankacılığında eğitim ihtiyacının giderilmesi amacıyla eğitim programları ve sertifikalar düzenleyerek hizmet veren başka kurumlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Zira TKBB'nin tüm katılım bankalarının eğitim ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilmesi mümkün değildir. Bu açıdan sektöre katkı sağlayacak olan İslam ekonomisi ve finansı alanında üniversitelerde yapılan çalışmalar oldukça önemlidir. Özellikle lisansüstü programlar kapsamında inceleme yapıldığında, Türkiye'de alana yönelik açılan lisansüstü programı sayısında günümüzde artış görülmektedir. İslam ekonomisi, İslam iktisadı, İslami bankacılık gibi isimler altında açılan lisansüstü eğitim programları ile bu alana yönelik donanımlı kişilerin yetişmesi ve katılım bankacılığı sektörüne de katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Ayrıca bu alanda üniversitelerin birçoğunda araştırma merkezleri de bulunmaktadır. Bu merkezler, yaptıkları işbirlikleri, araştırmalar ve projeler ile bu alana katkı sağlamaktadır. Aşağıda Türkiye'de bu alana yönelik açılmış olan uygulama ve araştırma merkezleri, lisans, lisansüstü programlara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1 Uygulama ve Araştırma Merkezleri

Üniversite bünyesinde kurulan ve faaliyet gösteren araştırma merkezleri proje geliştirmek, belirli konular üzerinde derinlemesine araştırma yapmak ve alanı ile ilgili üniversite programlarını desteklemek amacıyla kurulmuştur. İslam ekonomisi ve finansına yönelik olarak Türkiye'de faaliyet gösteren uygulama ve araştırma merkezleri aşağıda yer almaktadır.

- Afyon Kocatepe Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Afyon Kocatepe Üniversitesi bünyesinde 21.11.2017 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin

temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Afyon Kocatepe Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2017):

- “İslam iktisadı ve finansı alanında gerekli her türlü teorik ve uygulamaya yönelik araştırma ve çalışmaları yapmak ve bu surette İslam iktisadı ve finansına ilişkin kavramların ve olguların tarihini ve güncel durumunu araştırmak, geleceğine ilişkin analizleri yapmak, bu alanda toplum bilincinin olgunlaşması ve yaygınlaşması için gerekli faaliyetleri yürütmek, bu alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek, bu amaçla uygulama modelleri geliştirmek,
- Türkiye’de İslam iktisadı ve finansına ilişkin farkındalık, bilinç ve bilgi düzeyinin geliştirilmesi, bu konulardaki araştırmacıların ve ilgi duyanların bilgi ve beceri kazanması amacıyla eğitim ve öğretimlerini sağlamak, bu çerçevede kurs, seminer, kongre ve sempozyumlar, sertifika programları düzenlemek, lisansüstü programlar yürütmek, gerektiğinde yurt dışında araştırma ve incelemeler yapmak üzere gidecek bilim insanlarına destek sağlamak,
- İçinde yaşadığımız toplumun iktisadi sorunlarını ve bunların arka planındaki sosyolojik gerçekleri İslami bir perspektifle doğru biçimde tespit etmeye çalışmak. Bu tespitler sonucu ortaya çıkan veri ve bilgilerden hareketle toplumu İslami bir yaşayışa yönlendirmeye yönelik politika önerileri üretmek, bu birikimlerden yararlanarak hem İslam toplumlarına hem de dünyaya daha adil ve barışçıl ekonomik sistem önerileri geliştirmek,
- İslam iktisadı ve finansı konularında ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yaparak amaç doğrultusunda organizasyonlar gerçekleştirmek ve gerektiğinde bu kuruluşlara danışmanlık yapmak. Uluslararası üniversitelerle iş birliği yaparak ders programları, ortak doktora ve yüksek lisans programı, öğrenci ve öğretim elemanı değişimleri yapmaktır.”

- Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi bünyesinde 16.07.2018 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2018):

- “İslam medeniyetinde iktisadi kurumlar, faizsiz bankacılık, sigortacılık, para ve sermaye piyasaları, emtia piyasaları ve türev piyasaları konularında nazari ve uygulamalı araştırmalar yapmak,
- Ekonomik ve sosyal gelişmeleri, yapısal sorun ve imkânları bilimsel olarak inceleyip yorumlamak; bu alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek, bu amaçla uygulama modelleri geliştirmek,
- Üniversitenin eğitim verdiği ve araştırma yaptığı akademik programlar dışındaki tüm alanlarda sürekli olarak verilecek programlar düzenleyerek, bu programlar aracılığıyla Üniversitenin kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve bu ihtiyaçlara cevap vermektir.”

- Ardahan Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ardahan Üniversitesi bünyesinde 27.04.2018 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Ardahan Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2018):

- “İslam iktisadı ve finansı alanında gerekli her türlü teorik ve uygulamaya yönelik araştırma ve çalışmaları yapmak ve bu surette İslam iktisadı ve finansına ilişkin kavramların ve olguların tarihini ve güncel durumunu araştırmak, geleceğine ilişkin analizleri yapmak, bu alanda toplum bilincinin olgunlaşması ve yaygınlaşması için gerekli faaliyetleri yürütmek, bu alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek, bu amaçla uygulama modelleri geliştirmek,
- Türkiye’de İslam iktisadı ve finansına ilişkin farkındalık, bilinç ve bilgi düzeyinin geliştirilmesi, bu konulardaki araştırmacıların ve ilgi duyanların bilgi ve beceri kazanması amacıyla eğitim ve öğretimlerini sağlamak, bu çerçevede kurs, seminer, kongre, sempozyum, sertifika programları düzenlemek, gerektiğinde yurt dışında araştırma ve incelemeler yapmak üzere gidecek bilim insanlarına destek sağlamak,
- İçinde yaşadığımız toplumun iktisadi sorunlarını ve bunların arka planındaki sosyolojik gerçekleri İslami bir perspektifle doğru biçimde tespit etmeye çalışmak; bu tespitler sonucu ortaya çıkan veri ve bilgilerden hareketle ekonomiye dair politika

önerileri üretmek, bu birikimlerden yararlanarak hem İslam toplumlarına hem de dünyaya daha adil ve barışçıl ekonomik sistem önerileri geliştirmek,

- İslam iktisadı ve finansı konularında ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yaparak amaç doğrultusunda organizasyonlar gerçekleştirmek ve gerektiğinde bu kuruluşlara danışmanlık yapmaktır.”

- Hitit Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Hitit Üniversitesi bünyesinde 29.04.2018 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Hitit Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2018):

- “İslam ekonomisi ve finansı alanında akademik araştırma ve çalışmalar yapmak,
- Faizsiz ekonomik sistem, faizsiz bankacılık ve sigortacılık konularında toplumda bilinç oluşmasına yönelik çalışmalar yapmak,
- İslam ekonomisi ve finansı alanında yeni bilgiler üretmek ve uygulama modelleri geliştirmek,
- Ekonomik ve sosyal gelişmeleri, yapısal sorun ve imkânları bilimsel olarak inceleyip yorumlamak,
- İslam ekonomisi ve finansı alanında çalışmaları olan ulusal ve uluslararası kişi ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak amaç doğrultusunda organizasyonlar gerçekleştirmek ve gerektiğinde yurt içi ve yurt dışında araştırma ve çalışma yapacak akademisyenlere destek sağlamak,
- Ülkemizin İslam ekonomisi ve finansı alanındaki stratejilerinin başarıya ulaşması için her türlü bilimsel katkıyı sunmak,
- İslam ekonomisini doğrudan veya dolaylı şekilde ilgilendiren tüm sosyal ve beşeri bilimler alanında araştırma ve uygulamalar yapmaktır.”

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde 18.04.2012 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2012):

- “İslam ekonomi ve finansı, İslam medeniyetinde iktisadi kurumlar, faizsiz bankacılık, sigortacılık, para ve sermaye piyasaları, emtia piyasaları ve türev piyasaları konularında nazari ve uygulamalı araştırmalar yapmak,
- Ekonomik ve sosyal gelişmeleri, yapısal sorun ve imkânları bilimsel olarak inceleyip yorumlamak; bu alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek, bu amaçla uygulama modelleri geliştirmek,
- Üniversitenin eğitim verdiği ve araştırma yaptığı akademik programlar dışındaki tüm alanlarda sürekli olarak verilecek programlar düzenleyerek, bu programlar aracılığıyla Üniversitenin kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.”

- İstanbul Ticaret Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Ekonomik Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi

İstanbul Ticaret Üniversitesi bünyesinde 26.09.2012 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi ve Ekonomik Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (İstanbul Ticaret Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Ekonomik Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2013):

- “İslam ekonomisi, İslami finans ve ticaret başta olmak üzere mukayeseli ekonomik sistemler alanlarında ve bunların alt disiplinlerinde, farklı sektörlerinde, makro ve mikro ölçeklerde teorik ve uygulamalı bilimsel araştırmalar, çalışmalar yapmak, projeler gerçekleştirmek, raporlar üretmek, matbu, sözel ve görüntülü yayınlar yapmak, konferanslar, sempozyumlar düzenlemek ve benzeri faaliyet ve etkinliklerde bulunmak,

- Merkezin faaliyet alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmaktır.”

- İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

İstanbul Üniversitesi bünyesinde 13.02.2017 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2017):

- “İslam iktisadı ve finansı alanında akademik ve uygulamaya dönük çalışmalar yapmak, bu alandaki çalışmalara destek olmak,
- Çeşitli organizasyonlarla toplumdaki İslami finansa ilişkin farkındalığı yükseltmek,
- Ülkemizin İslami finans alanındaki stratejilerinin başarıya ulaşması noktasında her türlü bilimsel katkıyı sunmaktır.”

- Kastamonu Üniversitesi İslam Ekonomisi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kastamonu Üniversitesi bünyesinde 09.03.2017 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Kastamonu Üniversitesi İslam Ekonomisi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2017):

- “Türkiye genelinde ve Kastamonu özelinde İslâm ekonomisi ve faizsiz sistem konusunda her türlü araştırma ve benzer konularda, kurum ve kuruluşlarla çalışma ve işbirliği yapmak,
- Türkiye genelinde ve Kastamonu özelinde iktisadi sorunlara yönelik araştırma ve uygulamalar yapmak, bunları organize etmek ve öneriler getirmektir.”

- Marmara Üniversitesi İslam Düşüncesi Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Marmara Üniversitesi bünyesinde 17.11.2019 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Düşüncesi Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel

amaçları aşağıda yer almaktadır (Marmara Üniversitesi İslam Düşüncesi Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2019):

- “İslâm felsefesi, kelamı, tasavvufu ve genel olarak teorik düşünce mirası hakkında araştırmalar yapmak,
- İslâm düşüncesi alanında disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek ve çalışma alanları açmak,
- İslâm düşünce mirasına ilişkin ulusal ve uluslararası alanda farkındalık, bilinç ve bilgi düzeyini geliştirmek, bu konulardaki araştırmacılar ile ilgi duyanların bilgi ve beceri kazanmalarına katkı sağlamak,
- Üniversitenin kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile İslâm düşüncesi alanında işbirliğini geliştirmesine katkıda bulunmak,
- Merkezin ilgi alanına giren araştırma konularında kamu kurumlarına ve özel kuruluşlara bilgi desteği sağlamaktır.”

- Marmara Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Marmara Üniversitesi bünyesinde 13.07.2018 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Marmara Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2018):

- “İslam iktisadı ve finansı, İslam medeniyetinde iktisadi kurumlar, İslam iktisat tarihi, katılım bankacılığı ve sigortacılığı hakkında araştırmalar yapmak,
- İslam iktisadı ve finansı alanında disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek ve uygulama modelleri geliştirmek,
- İslam ekonomisi ve finansına ilişkin ulusal ve uluslararası alanda farkındalık yaratmak amacıyla, bilinç ve bilgi düzeyini geliştirmek, bu konulardaki araştırmacıların ve ilgi duyanların bilgi ve beceri kazanmalarına katkı sağlamak,
- Üniversitenin kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile İslam iktisadı ve finansı alanında işbirliğini geliştirmesine katkıda bulunmak,

- Dünya çapında konvansiyonel bankacılık ve finans sistemlerine alternatif olarak geliştirilen sistemleri incelemek, bunlarla ilgili araştırmalar yapmak ve raporlar hazırlamak,
- Merkezin ilgi alanına giren araştırma konularında kamu kurumlarına ve özel kurumlara bilgi desteği sağlamaktır.”

- Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi

Sakarya Üniversitesi bünyesinde 21.07.2014 yılında resmi olarak faaliyetlerine başlayan İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin temel amaçları aşağıda yer almaktadır (Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2014):

- “İslam ekonomisi ve finansı alanında gerekli her türlü teorik ve uygulamaya yönelik araştırma ve çalışmaları yapmak ve bu surette İslam ekonomisi ve finansına ilişkin kavramların ve olguların tarihini ve güncel durumunu araştırmak, geleceğine ilişkin analizleri yapmak, bu alanda toplum bilincinin olgunlaşması ve yaygınlaşması için gerekli faaliyetleri yürütmek, bu alanlarda disiplinler arası bir yaklaşımla yeni bilgiler üretmek, bu amaçla uygulama modelleri geliştirmek,
- Türkiye’de İslam ekonomisi ve finansına ilişkin farkındalık, bilinç ve bilgi düzeyinin geliştirilmesi, bu konulardaki araştırmacıların ve ilgi duyanların bilgi ve beceri kazanması amacıyla eğitim ve öğretimlerini sağlamak, bu çerçevede kurs, seminer, kongre ve sempozyumlar, sertifika programları düzenlemek, lisansüstü programlar yürütmek, gerektiğinde yurt dışında araştırma ve incelemeler yapmak üzere gidecek bilim insanlarına destek sağlamak,
- İslam ekonomisi ve finansı konularında ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yaparak amaç doğrultusunda organizasyonlar gerçekteştirmek ve gerektiğinde bu kuruluşlara danışmanlık yapmaktır.”

3.3.2 Lisans Programları

Türkiye’de İslam ekonomisi ve finansı alanında üniversitelerde yürütölen programların geçmişi oldukça yenidir. Bu alanla ilgili olarak dünyada 1960’larda başlayan ve 1980’lerden sonra hızlanan sürece, Türkiye ancak 2010’ların başında dâhil olabilmifitir. İslam Ekonomisi ve Finansı Bölümünde öğrenim gören öğrenciler;

İktisat, İşletme ve Uluslararası Ticaret-Finans bölümlerinde okuyan öğrencilerle ilk 4 yarıyılıda iki veya üç ders dışında aynı müfredata tabidir. Son 4 yarıyılıda ise İslam Ticaret Hukuku, İslam Borçlar Hukuku, İslami Finans ve Bankacılık, İslam Ekonomi Politikası gibi alınan zorunlu derslerin yanı sıra İslam Ekonomisinin Kurumsal Yapısı, Zekât ve Sosyal Güvenlik, İslami Finans ve Sermaye Piyasaları, İslami Finans ve Risk Yönetimi, Uluslararası İslami Bankacılık, Helal Turizm ve Pazarlama gibi uzmanlık dersleri bulunmaktadır (Yumuşak, 2020:40). Böylelikle öğrencilere iktisat ve finans ile İslam ekonomisi ve finansı altyapısı verilmekte, ayrıca bu alandaki uygulamaları içeren derslerle sektörü yakından tanımaları sağlanmaktadır. Ayrıca öğrenciler, Staj ve Sektör Tecrübesi dersleriyle de fiili olarak sektörü tanıma imkânı bulmaktadır. Bu programlara ilişkin olarak program adı, içerikleri ve ders saatlerine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Finans Lisans Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi'ne bağlı olarak 2016 yılında öğrenci kabulüne başlayan İslam Ekonomisi ve Finans lisans programı 2020 yılında mezun verecektir. İngilizce eğitime de 2017 yılında başlanılan programın adı YÖK kararıyla İslam İktisadı ve Finans olarak düzenlenmiştir. Bu programa ait ders planı ve seçmeli ders listesi Ek 1'de yer almaktadır.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (Türkçe-İngilizce) Lisans Programı Ders Planı 240 akts ve 148 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyılıda dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 6 ders verilmektedir. Programlarda iktisat, işletme ile uluslararası ticaret ve finans bölümlerinde görülen temel derslerin yanısıra İslam iktisadı ve düşüncesi, İslam Fıkıh Metodolojisi ve Ticaret Hukuku ile İslami finans ve bankacılık alanlarında dersler yürütülmektedir. Programların son iki yılında katılım bankacılığı ve finans sektöründe staj imkânları sağlayan dersler de mevcuttur.

- Karatay Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans Lisans Programı

Karatay Üniversitesi bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finans (Türkçe) lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 2'de yer almaktadır.

Karatay Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (Türkçe) Lisans Programı Ders Planı 240 akts ve 232 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyıla dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 6 ders verilmektedir. Program iktisat, hukuk, katılım bankacılığı, işletme gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

3.3.3 Lisansüstü Programlar

Farklı programlarda bu alana ilişkin yürütülen dersler ve tezler dışında “Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı” adıyla ilk defa İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde 2012 yılında yüksek lisans programı açılmış ve sonrasında ise “İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans” doktora programı, öğrenci kabulüne başlamıştır. İslam ekonomisi ve finansının lisansüstü programlarında verilen dersler; genellikle ekonomi-finans, İslam iktisadı-finansı ile fıkıh disiplinlerine eşit biçimde dağıtılmakta ve öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarına göre şekillenmektedir. Ancak bu alanda lisansüstü öğrenim görmek isteyen öğrencilerin farklı disiplinlerden gelmesi nedeniyle, homojen bir program yürütmek yerine farklılaştırılmış bir müfredat uygulamak gerekmektedir. Bu nedenle İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesine kaydolun öğrenciler; iktisat mezunu değilse Ekonomi ve Finans Teorisi, ilahiyat mezunu değilse İslam Hukuk Metodolojisi derslerinin yanı sıra ileri derecede; İslam İktisadı, İslami Finans ve İslam Ticaret Hukuku derslerini zorunlu olarak almaktadır. Bunların yanı sıra üniversitemizde; İslam Hukuk İlkeleri, Çağdaş Ekonomik Sistemler ve İslam İktisadı, İslam İktisat Düşüncesi, Uluslararası İslami Finans Kurumları, İslam/ Osmanlı İktisat Tarihi, Mukayeseli Konvansiyonel ve Faizsiz Bankacılık, Faizsiz Finansal Kurumlar ve Araçlar ile İslam Ülkeleri Ekonomileri gibi seçmeli dersler de okutulmaktadır. Ülkemizde resmî olarak İslam ekonomisi ve finansı olarak adlandırılmadığı hâlde, bu alana yönelik derslerin okutulduğu üniversiteler de mevcuttur. Bunlardan en önemlisi ve eskisi ise 1992 yılında kurulan Marmara

Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü'dür. (Yumuşak, 2020:41).

Katılım bankacılığına yönelik açılan lisansüstü eğitim programları, yüksek lisans, doktora ve bütünleşik program olarak üç başlık altında incelenerek program detayları aşağıda belirtilmiştir.

3.3.3.1 Yüksek Lisans Programları

Üniversitelerin İslam ekonomisi ve finansı alanına yönelik yüksek lisans programları incelendiğinde birçok üniversite bünyesinde eğitim programları açıldığı görülmektedir. Bu programlara ilişkin olarak program adı, içerikleri ve ders saatlerine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

- Aksaray Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans Yüksek Lisans Programı

Aksaray Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 3'de yer almaktadır.

Aksaray Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı'nda toplamda 345 akts ve 216 ders saati yer almaktadır. Program 3 yarıyıla dağılmış olup, her yarıyıldaki ortalama 10 ders verilmektedir. Programı tamamlamak için alınması gereken ders saati üniversite tarafından ayrıca belirlenmektedir. Program iktisat, İslam hukuku, muhasebe, katılım bankacılığı, İslami finans ve bankacılık gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans Yüksek Lisans Programı

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi bünyesinde İslami Araştırmalar Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finans (İngilizce) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 4'te yer almaktadır.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (İngilizce) Yüksek Lisans Programı Ders Planı'nda toplamda 300 akts ve 104 ders saati yer almaktadır.

Program 3 yarıyıla dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 6 ders verilmektedir. Programı tamamlamak için alınması gereken ders saati üniversite tarafından ayrıca belirlenmektedir. Program iktisat, Osmanlı tarihi, İslami finans, tekafül ve bankacılık gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Yüksek Lisans Programı

Bingöl Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü bağlı olarak İslam İktisadı ve Finansı (Tezli, Türkçe) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 5'te yer almaktadır.

Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı'nda 236 akts ve 103 ders saati yer almaktadır. Program 3 yarıyıla dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 5 ders verilmektedir. Programı tamamlamak için alınması gereken ders saati üniversite tarafından ayrıca belirlenmektedir. Program uluslararası finans, muamelet fıkhi, faizsiz finans ürünleri gibi dersler ve seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku Yüksek Lisans Programı

Bingöl Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü bağlı olarak İslam İktisadı ve Hukuku (Tezli, Türkçe) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 6'te yer almaktadır.

Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı'nda toplamda 236 akts ve 103 ders saati yer almaktadır. Program 3 yarıyıla dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 5 ders verilmektedir. Programı tamamlamak için alınması gereken ders saati üniversite tarafından ayrıca belirlenmektedir. Program uluslararası finans, muamelet fıkhi, faizsiz finans ürünleri gibi dersler ve seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku Yüksek Lisans Programı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi bünyesinde Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı olarak İslami Bankacılık ve Finans (Tezsiz-Türkçe) yüksek lisans programı

düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 7’da yer almaktadır. İstanbul Medeniyet Üniversitesi İslami Bankacılık ve Finans (Türkçe) Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı 70 akts ve 30 ders saatinden oluşmaktadır. Program 2 yarıyla dağılmış olup, her yarıyılıda ortalama 5 ders verilmektedir. Program ekonomi gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Yüksek Lisans Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Fakültesi’ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finansı (Tezsiz-Tezli, İngilizce) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 8’da yer almaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programında, yüksek lisans tezi yerine yüksek lisans projesi yapılmakta olup üç dönemde tamamlanmaktadır. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı (Tezsiz-Tezli, İngilizce) Yüksek Lisans Programı Ders Planı 120 akts ve 29 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program İslam hukuk ilkeleri, İslam ekonomisi dersleri gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku Yüksek Lisans Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Fakültesi’ne bağlı olarak İslam İktisadı ve Hukuku (Tezli-Tezsiz/Arapça) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 9’de yer almaktadır.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku (Arapça) Yüksek Lisans Programı Ders Planı 97,5 akts ve 15 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program İslam ekonomisi, İslam ticaret hukuku gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı Yüksek Lisans Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Fakültesi'ne bağlı olarak Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı (Tezsiz-Tezli, Türkçe) yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 10'da yer almaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programında, yüksek lisans tezi yerine yüksek lisans projesi yapılmakta olup üç dönemde tamamlanmaktadır. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı (Tezsiz-Tezli, Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı 120 akts ve 29 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Programda İslam hukuk ilkeleri, İslam ekonomisi gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde yer alan tezli/tezsiz yüksek lisans programı seçmeli ders planı Ek 11'de yer almaktadır. Öğrenciler bu ders programlarından istediklerini kontenjan durumuna göre seçebilmektedir.

- İstanbul Şehir Üniversitesi İslami Finans ve Ekonomi MBA Yüksek Lisans Programı

İstanbul Şehir Üniversitesi bünyesinde İşletme Enstitüsü'ne bağlı olarak İslami Finans ve Ekonomi MBA (Türkçe-İngilizce) tezli-tezsiz yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 12'de yer almaktadır.

İstanbul Şehir Üniversitesi İslami Finans ve Ekonomi (Türkçe-İngilizce) Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı 180 akts ve 24 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 4 ders verilmektedir. Program seminer dersleri ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Yüksek Lisans Programı

İstanbul Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) tezli-tezsiz yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 13'de yer almaktadır.

İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı'nda toplam 240 akts ve 90 ders saati yer almaktadır. Program 4 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 6 ders verilmektedir. Programı tamamlamak için alınması gereken ders saati üniversite tarafından ayrıca belirlenmektedir. Programda farklı konularda seçmeli dersler mevcuttur.

- Marmara Üniversitesi İslami Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı

Marmara Üniversitesi bünyesinde Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü'ne bağlı olarak İslami Bankacılık ve Finans (Türkçe) tezli yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 14'de yer almaktadır.

Marmara Üniversitesi Uluslararası İslami Bankacılık ve Finans (Türkçe) Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı 180 akts ve 23 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 4 ders verilmektedir. Programda yer alan seçmeli dersler için ders listesi Ek 16'da yer almaktadır.

Marmara Üniversitesi bünyesinde yer alan İslami Bankacılık ve Finans yüksek lisans programı seçmeli ders planı Ek 16'da yer almaktadır. Öğrenciler bu ders programlarından istediklerini kontenjan durumuna göre seçebilmektedir.

- Marmara Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Yüksek Lisans Programı

Marmara Üniversitesi bünyesinde İslam Ekonomisi ve Finansı Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finansı (İngilizce) tezli yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 15'de yer almaktadır.

Marmara Üniversitesi Uluslararası İslami Ekonomisi ve Finansı (İngilizce) Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı 180 akts ve 23 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 4 ders verilmektedir. Programda birçok seçmeli ders yer almaktadır.

Marmara Üniversitesi bünyesinde yer alan İslami Ekonomisi ve Finansı yüksek lisans programı seçmeli ders planı Ek 16'da yer almaktadır. Öğrenciler bu ders programlarından istediklerini kontenjan durumuna göre seçebilmektedir.

- Necmettin Erbakan Üniversitesi İslam İktisadı Yüksek Lisans Programı

Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam İktisadı (Disiplinler arası) (Türkçe-İngilizce) tezli yüksek lisans programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 17'de yer almaktadır.

Necmettin Erbakan Üniversitesi İslam İktisadı (Disiplinler arası) (Türkçe-İngilizce) Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı 129 akts ve 38 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program İslam iktisadi düşüncesi, konvansiyonel bankacılık ve finans gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Yüksek Lisans Programı

Sakarya Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finansı Tezsiz-Tezli (Türkçe) program düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 18'de yer almaktadır.

Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Tezsiz-Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı 138 akts ve 42 ders saatinden oluşmaktadır. Program ekonominin temelleri, İslam'da sosyal güvenlik ve sigortacılık ve muamelat fihki gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- Uludağ Üniversitesi Katılım Bankacılığı Yüksek Lisans Programı

Uludağ Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası) (Türkçe) yüksek programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 19'da yer almaktadır.

Uludağ Üniversitesi Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası - Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı 120 akts ve 40 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 6 ders verilmektedir. Program araştırma teknikleri ve yayın etiği, alan uzmanlık dersi gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

3.3.3.2 Doktora Programları

Üniversitelerde yüksek lisans programlarının devamı olarak doktora programları da açılmaktadır. Bazı üniversitelerde İslam ekonomisi ve finansı alanında hem yüksek lisans hem de doktora programları yer almaktadır. Bu sayede öğrenciler doktora unvanını alarak aynı üniversiteden mezun olabilmektedir. Türkiye’de İslam Ekonomisi ve Finansı, İslam İktisadı ve Finans ile İslam İktisadı ve Hukuk olmak üzere mezun veren üç doktora programı mevcut olup, İslam ekonomisi ve finansı alanında doktora unvanı alan öğrenci sayısı 2020 Nisan ayı itibarıyla yalnızca on üçtür. Bunun dışında farklı doktora programlarından mezun olup, İslam ekonomisi ve finansı konularında tez yazan öğrenciler de mevcuttur.

- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Katılım Bankacılığı Doktora Programı

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı olarak Katılım Bankacılığı (Türkçe) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 20’de yer almaktadır.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Katılım Bankacılığı (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı 204 akts ve 27 ders saatinden oluşmaktadır. Program 4 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 2 ders verilmektedir. Program araştırma yöntem ve teknikleri, alan uzmanlık dersi gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

- İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Doktora Programı

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi’ne bağlı olarak İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 21’de yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı 348 akts ve 30 ders saatinden oluşmaktadır.

Program 8 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 10 ders verilmektedir. Program iktisat ve etik, ileri ekonometri, iktisadi kalkınma modelleri, menkul kıymetleştirme ve sukuk gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır. Programdan mezun olanların adları, mezuniyet yılları, tez başlıkları ve danışmanlarına ait bilgileri aşağıda yer almaktadır.

- Hakan Şahin, 2019, “Bankacılıkta Para Üretiminin İktisadi ve Fıkhi Açıldan İncelenmesi”, Prof. Dr. Servet Bayındır
- Ömer Faruk Tekdoğan, 2019, “İslam İktisadı Açısından Kısmî Rezerv Bankacılığının Ekonomik İstikrarsızlıktaki Rolü ve Tam Rezerv Bankacılığının Çözüm Potansiyeli”, Prof. Dr. Mehmet Saraç
- Ömer Emeç, 2019, “Değişen Dünyada Ortaklık Temelli Finansman ve Katılım Bankalarındaki Yeri”, Prof. Dr. Mehmet Saraç

- İstanbul Sabahattin Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Doktora Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Fakültesi’ne bağılı olarak İslam Ekonomisi ve Finansı (Türkçe-İngilizce) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 22’de yer almaktadır. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı (Türkçe-İngilizce) Doktora Programı Ders Planı 240 akts ve 29 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program ileri İslam ekonomisi, ileri İslam ticaret hukuku, ileri İslami finans gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde yer alan İslam Ekonomisi ve Finansı doktora programı için seçmeli ders planı Ek 24’de yer almaktadır. Öğrenciler bu ders programlarından istediklerini kontenjan durumuna göre seçebilmektedir.

Türkçe programa kayıtlı öğrenci sayısı elli civarında olup, şu ana kadar altı doktora öğrencisi bu programdan mezun olmuştur. İngilizce programdan mezun öğrenci ise mevcut değildir. Dr. unvanı alan öğrencilerin tümü katılım bankacılığı sektöründe çalışmakta olup, mezun olan öğrencilerin adı, bitirme yılı, tez konuları ve danışmanları aşağıda yer almaktadır:

- Eyüp Asker, 2020, “Katılım Bankalarının Yayınladığı Finansal Tabloların Kullanıcılar Açısından Şeffaflığı Üzerine Araştırma ve Öneriler”, Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak

- Fatih Kazancı, 2019, “Merkez Bankalarının Faizsiz Bankalar Üzerindeki İşlev ve Etkileri: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Örneği”, Prof. Dr. Arif Ersoy
- Bülent Sayan, 2019, “İslam Ekonomisi Yaklaşımıyla Kobilerin Üretim ve Uluslararası Ticaretine Yönelik Bir Model Önerisi”, Prof. Dr. Mehmet Bulut
- M. Kürşat Öztürk, 2019, “Vekalet Yönteminin İslami Finanstaki Yeri ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak
- Zafer Demir, 2018, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerin Çözümünde Girişim Sermayesi Fonlarının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi”, Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak
- Cem Korkut, 2018, “İslâm Ekonomisinde Sermaye Oluşumu, Birikimi ve Yapısı: Fon Biriktirmede Türkiye İçin Model ve Politika Önerileri”, Prof. Dr. Mehmet Bulut

- İstanbul Sabahattin Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku Doktora Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Fakültesi’ne bağlı olarak İslam İktisadı ve Hukuku (Arapça) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 23’de yer almaktadır.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku (Arapça) Doktora Programı Ders Planı 240 akts ve 29 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyıla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program ileri İslam ekonomisi, ileri İslam ticaret hukuku, ileri İslami finans gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesinde yer alan İslam İktisadı ve Hukuku doktora programı için seçmeli ders planı Ek 24’de yer almaktadır. Öğrenciler bu ders programlarından istediklerini kontenjan durumuna göre seçebilmektedir.

Programdan mezun olan öğrenci sayı üç olup, bu öğrencilerin tümü yabancı uyrukludur. Öğrencilerin adı, mezuniyet yılı, tez başlığı ve danışmanlarına ait bilgiler aşağıda yer almaktadır:

- Abdullah Saleh Mohammed S. Abuımsameh S. Abuımsameh, 2019, “İslam İktisadının Medya Teorisi Önerilen Algı”, Prof. Dr. Muhammed Harb
- Naser Yacoub Yaseen Abualsuod, 2019, “İslami Şeriatının Işığında Vakıf Müesseselerindeki İdari Esasların Geliştirmesi-Türkiye Yeni Dünya Vakfı Örneği”, Prof. Dr. Hasan Gadaoğlu
- Mahmoud Hamdallah Alsweilemeen, 2019, “Finansal İşlemlerin Sözleşmelerinde Menfaatler ve Bu Çağda Uygulama”, Dr. Öğr. Üyesi Suhel Hawamdeh

- Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Doktora Programı

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'ne bağlı olarak İslam Ekonomisi ve Finansı (Türkçe) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 25'de yer almaktadır.

Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı 324 akts ve 30 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Programda uzmanlık dersleri ile seçmeli derslerden oluşmaktadır. Programdan mezun olan öğrencinin adı, mezuniyet yılı, tez başlığı ve danışmanına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

- Mücahit Özdemir, 2018, “Türkiye'de İslami Mikrofinans Üzerine Uygulanabilir Model Önerileri”, Prof. Dr. Fatih Savaşan

- Uludağ Üniversitesi İslam İktisadı ve Katılım Bankacılığı Doktora Programı

Uludağ Üniversitesi bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak İslam İktisadı ve Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası) (Türkçe) doktora programı düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 26'da yer almaktadır.

Uludağ Üniversitesi İslam İktisadı ve Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası) (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı 219 akts ve 35 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 6 ders verilmektedir. Program İslam ticaret hukuku, ileri mikro iktisat, bankacılık gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

3.3.3.3 Bütünleşik Program

Yüksek lisans ve doktora programlarının yanında ayrıca lisansüstü program olarak bütünleşik programlar da verilmektedir. Bütünleşik program, “en az sekiz yarıyılık eğitim veren fakültelerde öğrenim gören başarılı öğrencilerin başvurduğu lisansüstü programı” olarak tanımlanmaktadır (Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, 2018).

Yüksek lisans ve doktora programı bir arada yapmak isteyen öğrencilerin bütünleşik programa başvuru yapabilmesi için bazı kriterler aranmaktadır. Bütünleşik programa başvurularda bazı koşullar yer almaktadır: Lisans programında belirli bir eğitim dönemini tamamlamış olmak, aldığı derslerin genel not ortalamasının üniversite yönetimi tarafından belirlenen puanın üzerinde olması, genel not ortalamasına göre ilk üç içerisinde yer almak ve mülakatta başarılı olmak gibi koşullar istenmektedir.

- Afyon Kocatepe Üniversitesi Katılım Bankacılığı Bütünleşik Program

Afyon Kocatepe Üniversitesi bünyesinde yer alan Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak Katılım Bankacılığı bütünleşik program düzenlenmektedir. Bu programa ait ders planı Ek 27'de yer almaktadır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Katılım Bankacılığı Bütünleşik Program Ders Planı 300 akts ve 154 ders saatinden oluşmaktadır. Program 8 yarıyla dağılmış olup, ilk iki yıl ortalama 5 ders verilmektedir. Program katılım bankacılığı muhasebesi, Türk bankacılık ve finans mevzuatı, katılım bankacılığında fon yönetimi gibi dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır.

3.4. Katılım Bankacılığına Yönelik Sertifika Programları

İslam ekonomisi ve finansı alanında üniversitede faaliyet gösteren uygulama ve araştırma merkezlerinin çalışmaları ile lisans ve lisansüstü eğitim programlarına ilave olarak kurumlar tarafından sertifika programları düzenlenmektedir. Bu sertifika programları genellikle bir veya birkaç kurum tarafından organize edilerek belirli kontenjanlar çerçevesinde katılım sağlanabilmektedir. Türkiye'de gerçekleştirilen

yurtiçi sertifika programlarının yanında, ayrıca İslam ekonomisi ve finansı alanına yönelik yurtdışı sertifika programları da düzenlenmektedir.

3.4.1 Yurt İçi Sertifika Programları

Katılım bankacılığı alanına yönelik olarak yurt içinde gerçekleştirilen İslam ekonomisi ve finansı sertifika programları lisansüstü programlara göre daha yaygındır. Bu programların içeriği de lisansüstü programlara oldukça yakın olmakla birlikte bankacılık ve finansa ilişkin uygulamalı dersler de öne çıkmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilen yurtiçi sertifika programlarından bazıları aşağıda yer almaktadır.

- 29 Mayıs Üniversitesi - İslam Ekonomisi ve Finansı Sertifika Programı

29 Mayıs Üniversitesi ile Al-Maktoum College of Higher Education tarafından İstanbul'da üniversite bünyesinde 34 saat süren "İslam Ekonomisi ve Finansı" sertifika programı gerçekleştirilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (29 Mayıs Üniversitesi, 2020):

- Background of Islamic Economics and Various Approaches towards Islamic Economics
- An Introduction to Islamic Political Economy and Islamic Moral Economy
- Methodology of Islamic Economics
- Islam and Economic Development and Social Welfare Institutions
- Background of Islamic Finance and Current Trends
- Islamic Indices, Crowdfunding and FinTech
- Corporate and Shari'ah Governance
- Halal Markets

- Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi - İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı Sertifika Programı

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ULIFAM) tarafından Ankara'da üniversite bünyesinde 36 saat süren "İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı" sertifika programı

gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına katılabilmek için en az ön lisans mezunu olma şartı aranmaktadır. Programda %70 devam koşulunu sağlayan ve program sonunda yapılan sınavda başarı olan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2020):

- “Çağdaş İktisadi Sistemler ve İslam Ekonomisi
- İslam Ekonomisinin Kurumsal Yapısı
- İslam İktisadında Para ve Piyasa
- İslam Akit Teorisi
- Katılım Bankacılığına Giriş
- Katılım Sigortacılığına Giriş
- Mikro Finans ve İslam İktisadında Sosyal Adalet
- Uluslararası İslami Finansal Kurumlar
- İslami Sermaye Piyasaları
- Ürün Geliştirme ve Çağdaş İslami Finansal Ürünler
- Katılım Bankacılığında Risk Yönetimi
- Katılım Bankacılığı Uygulamaları
- Muamelat Fıkhı
- İslam İktisadi Düşünce Tarihi”

- Hitit Üniversitesi - Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Sertifika Programı

Hitit Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (HİTİTSEM) ile Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) işbirliği ile 30 saat süren “Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans” sertifika programı gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına üniversitenin ilgili bölümlerinde okuyan öğrenciler katılabilmektedir. Program için belirlenen devam koşulunu sağlayan ve program sonunda yapılan sınavda başarı olan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (Hitit Üniversitesi, 2020):

- “İslam Ekonomisi

- Faizsiz Finans Ürünleri
- Katılım Bankacılığı
- Türkiye’de Katılım Bankacılığı
- Katılım Bankacılığı ile İlgili Kurum ve Kuruluşlar
- İslami Finans Verileri”

- İslam İktisadi Araştırma Merkezi – İslam İktisadi Temel Eğitim Sertifika Programı

İslam İktisadi Araştırma Merkezi (İKAM) tarafından 14 saat süren “İslam İktisadi Temel Eğitim” sertifika programı gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına İslam iktisadi alanında çalışmalar yapan araştırmacı adaylar katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında eğitim konuları değişmekte olup genel olarak aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (İslam İktisadi Araştırma Merkezi, 2020):

- “İslam İktisadının Doğuşu ve Gelişimi
- İslam İktisadının Metodolojisi
- Güncel İktisadi Sorunlar Karşısında İslam İktisadi
- İslam İktisadının Temel İlkeleri
- Katılım Bankacılığına Giriş
- İslam İktisadi Sisteminin Temel Bileşenleri
- İslam İktisadi Sisteminin Temel Bileşenleri
- İslam İktisadının Fıkhi Temelleri”

- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi - İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı Sertifika Programı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası İslam Ekonomi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSEFAM) tarafından İstanbul’da üniversite bünyesinde 62 saat süren “İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı” sertifika programı gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına katılabilmek için üniversite mezunu olma şartı aranmaktadır. Programda %80 devam koşulunu sağlayan ve program sonunda yapılan sınavda başarı olan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı

kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2020):

- “Çağdaş İktisadi Sistemler ve İslam Ekonomisi
- İslam Ekonomisinin Kurumsal Yapısı
- İslam İktisadında Para ve Piyasa
- İslam İktisat Düşüncesi
- İslam İktisat Tarihi
- Osmanlı İktisat Tarihi
- İslam Akit Teorisi
- Katılım Bankacılığına Giriş
- İslam İktisadında Sosyal Adalet ve Mikro Finans
- İslam Ekonomisinde Emek ve Beşeri Sermaye
- Uluslararası İslami Finansal Kurumlar
- İslami Sermaye Piyasaları
- Çağdaş İslami Finansal Ürünler
- Katılım Bankacılığında Risk Yönetimi
- Katılım Bankacılığının Avantajları
- Katılım Bankacılığı Uygulamaları ve Standartları”

- Karatay Üniversitesi - İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı Sertifika Programı

Konya Ticaret Odası (KTO) Karatay Üniversitesi Uluslararası tarafından Konya’da üniversite bünyesinde 12 saat süren “İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı” sertifika programı gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına lisans ve yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrenciler katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (Karatay Üniversitesi, 2020):

- “İslami Bankacılık: Hukuki Temeller ve Karşılaşılan Zorluklar
- Tarihsel Süreçte İslam İktisadının Kurumsal Örnekleri
- İslam İktisadı - Teorik Çerçeve

- Modern Dönem İslam İktisat Düşüncesi ve Anaakım İktisattaki Gelişmeler Göre Konumlanması

- İslami Bankacılık - Akitler
- İslami Finansın Politik Ekonomisi”

3.4.2 Yurt Dışı Sertifika Programları

Yurd dışında gerçekleştirilen sertifika programları, programı düzenleyen kurumların niteliğine göre farklılık arz etmektedir. Üniversiteler, İslami finans kurumları ve eğitim firmaları olmak üzere farklı kurumlar tarafından düzenlenen sertifika programları genellikle profesyonel iş hayatına yönelik olup, çalışanların uygulamada ihtiyaç duyduğu konulara göre içeriği oluşturulmaktadır. Dünya’da İslam ekonomisi ve finansı alanına yönelik gerçekleştirilen sertifika programlarından bazılarına ilişkin genel bilgiler aşağıda yer almaktadır.

AIMS - Islamic Finance Expert

AIMS tarafından 225 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda yapılan değerlendirme sınavından 65 puan ve üzeri puan alan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (AIMS, 2020):

- “Islamic Economics and Fundamentals of Shariah-Based Financial System
- Islamic Modes of Finance, Product Accounting and Shariah Standards
- Islamic Finance Products and Manage Islamic Banking Services
- Islamic Commercial and Investment Banking Operations
- Takaful (Islamic Insurance) Products and Services”

CU - Cambridge University Islamic Finance Leadership Programme

Cambridge University tarafından 30 saat süren “Cambridge Islamic Finance Leadership” sertifika programı İngiltere’de gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika

verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (CU, 2020):

- “How to Succeed in Islamic Banking and Finance
- Leading in a Disruptive World: Revolutionising Islamic Finance
- Winning the Fintech Revolution: Changing Mindset
- Leadership Interview 1
- Leadership Interview 2
- Leadership Interview 3
- Leadership Interview 4”

CIE - Islamic Banking & Islamic Insurance

Centre for Islamic Economics (CIE) tarafından 42 saat süren “Islamic Banking & Islamic Insurance” sertifika programı Pakistan’da gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına lisans ve yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrenciler katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (CIE, 2020):

- “Sources of Islamic Shariah
- Comparison of Islamic Economic System with Socialism & Capitalism
- Islamic Banking-Background & Global Scenario
- Ethics of Business in the light of Quran & Sunnah
- Islamic Financial Contracts
- Sale and Islamic Law of Contract
- Musharaka
- Advance Topics in Islamic Finance
- Mudaraba
- Salam & Istisna
- Murabaha
- Ijara
- Principles of Shariah governing Islamic investment funds
- The Features of an Islamic Bank

- Islamic Insurance-Takaful”

CIMA - Islamic Finance

CIMA tarafından 160 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda yapılan değerlendirme sınavından 60 puan ve üzeri puan alan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında dört ana başlık altında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (CIMA, 2020):

- “Islamic Commercial Law
- Banking and Takaful
- Islamic Capital Markets and Instruments
- Accounting for Islamic Financial Institutions”

CISI - Islamic Finance

CISI tarafından 132 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda yapılan değerlendirme sınavından 70 puan ve üzeri puan alan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (CISI, 2020):

- “The Basis of Islamic Banking and Finance
- An Introduction to Islamic Banking and Finance
- Islamic Principles of Transactions
- Basic Contracts and Their Treatment
- Financial Contracts and Techniques Applied by Islamic Banks
- Islamic Asset Management and Socially Responsible Investing
- Sukuk Market
- Islamic Insurance - Takaful
- Islamic Corporate Governance”

DU - Islamic Economics and Finance Summer School Programme

Durham University tarafından 34 saat süren “Islamic Economics and Finance” sertifika programı İngiltere’de gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında genel olarak aşağıda yer alan konularda eğitimler verilmektedir (DU, 2020):

- “The Journey of Islamic Finance
- Islamic Moral Economy
- İslamic Financial Contracts and Their Applications
- The Dynamics of Halal Markets
- Corporate&Shariah Governance in Islamic Financial Institutions
- Product Development in Islamic Finance
- Profit Sharing in Islamic Finance
- Islamic Fintech
- Risk Management in Islamic Banks and Financial Institutions
- Takaful and Re-Takaful
- Sukuk Structing
- Liquidity Management Practices in Islamic Financial Institutions
- Emerging Shariah Issues in Islamic Finance Practice”

ETHICA - Certificate Islamic Finance Executive

ETHICA tarafından 10 saat süren “Islamic Finance Executive” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda yapılan değerlendirme sınavından 70 puan ve üzeri puan alan katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (ETHICA, 2020):

- “Musharakah
- Mudarabah
- Ijarah
- Murabaha

- Salam And Istisna
- Islamic Insurance
- Sukuk
- Liquidity Management in Islamic Finance
- Risk Management in Islamic Finance”

EUIEBIF - Sarajevo Islamic Finance Summer School

The European Association of Islamic Economics, Banking and Finance (EUIEBIF) tarafından 24 saat süren “Sarajevo Islamic Finance Summer School” sertifika programı Sarayova’da gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (EUIEBIF, 2020):

- “Islamic Finance & Principles, Issues and Challenges
- Islamic Finance: What is it for?
- A Legal and Ethical Perspective on Islamic Finance
- Islamic Bank from Strategic Management Perspective
- Introduction and Implementation of AAOIFI and IAS Standards in an Islamic Financial Institution
- Implementation of Islamic finance in Conventional Economies: The Case of Bosnia and Herzegovina
- Issues and Challenges in Islamic Finance in Conventional Economies
- Islamic Capital Markets and Instruments
- Financial Screening in Islamic Investment Funds
- Issues with the Practical Implementation of Islamic Finance: The Islamic Investment Banking
- Product Development in Islamic Banking
- Islamic Banking and Social Development: Models of Modern Waqf and Endowment”

IBFIM - Qualification in Islamic Finance

IBFIM tarafından 18 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (IBFIM, 2020):

- “Philosophy and Fundamentals of Shariah for Islamic Finance
- Application of Shariah in Islamic Finance
- Ethics in Islamic Finance
- Legal Aspect & Governance for Islamic Finance
- Islamic Finance Architecture
- Islamic Consumer Financing Products and Services
- Islamic Business Financing Products and Services
- Credit Assessment and Analytical Techniques
- Legal Documentation for Islamic Financing Facilities
- Islamic Financing Facilities Monitoring and Management
- Islamic Deposit & Investment Account
- Islamic Trade Financing & Islamic Treasury Products
- Marketing of Islamic Banking Products
- Customer Relationship Management
- Professionalism, Ethic Within the Compliance Framework
- Audit Application in Islamic
- Risk Management in Islamic Banking Operation”

ICC - Introduction to Islamic Banking and Finance

ICC Academy tarafından 15 saat süren “Islamic Economics, Banking and Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (ICC, 2020):

- “General Overview
- Ethics in the Islamic Financial System
- Islamic Financial System-1

- Islamic Financial System-2
- Case Study”

IFMP – Islamic Finance

The Institute of Financial Markets of Pakistan (IFMP) tarafından 30 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (IFMP, 2020):

- “Introduction to Islamic Finance and Economic System
- Islamic Finance Products - Asset Side and Fee Based Services
- Deposits and Pool Management for Islamic Banks
- Introduction to Islamic Insurance (Takaful)
- Islamic Capital Markets and Funds
- Accounting, Auditing and Shariah Auditing for Islamic Financial Institutions
- Regulatory Framework for Islamic Banking and Other IFIS
- Introduction to Governance and Risk Management”

INCEIF – Professional Certificate in Islamic Finance

INCEIF tarafından 42 saat süren “Islamic Finance” sertifika programı online ya da sınıf içi eğitim olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına isteyen herkes katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (INCEIF, 2020):

- “Accounting in Islamic Finance
- Risk Management for Islamic Finance Institution
- Islamic Banking Practices
- Islamic Insurance
- Shariah Aspects of Business and Finance
- Shariah Rules for Financial Transactions
- Quantitative Methods

- Ethics & Governance
- Strategic Planning and Decision Making
- Action Based Learning (ABL)”

IOU - Certificate in Islamic Economics, Banking and Finance

International Open University tarafından 36 saat süren “İslamic Economics, Banking and Finance” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına lisans ve yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrenciler katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (IOU, 2020):

- “Aqeedah
- Etiquettes of Seeking Knowledge
- Fiqh
- Islamic Management
- Principles of Economics (Macro and Micro)
- Principles of Accounting
- Islamic Economics
- Money and Banking
- Financial Management
- Intro to Islamic Finance
- Professional Development”

IRTI & EDX - Islamic Finance and Banking

Islamic Research and Training Institute (IRTI) ve Edx eğitim ve öğrenim platformu tarafından 16 saat süren “İslamic Finance and Banking” sertifika programı online olarak gerçekleştirilmektedir. Sertifika programına lisans ve yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrenciler katılabilmektedir. Program sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. Sertifika programı kapsamında aşağıda yer alan eğitimler verilmektedir (EDX, 2020):

- “Principles of the Islamic Economic System

- The Roles of Financial Institutions
- The Role of Ethics in the Islamic Financial System
- Types of Contracts in Islamic Finance
- The Basic Norms of the Islamic Financial System
- Norms Relating to Profit Principles of Accounting
- Norms Relating to Mutual Cooperation Money and Banking
- The Strategic Role of Financial Institutions in Society
- Primary Characteristics of the Islamic Financial System
- Basic Operations of an Islamic Bank
- Murabaha to Purchase Orderer”

3.5. Katılım Bankacılığına Yönelik Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirmesi

Katılım bankacılığına yönelik olarak üniversitelerin araştırma merkezleri, lisans ve lisansüstü eğitim programları ile yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen sertifika programları nitel araştırma yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmada özellikle İslam ekonomisi ve finansı alanında katılım bankacılığına yönelik yapılan faaliyetler ve programlar incelenerek, eğitim programı adı ve içeriği, düzenleyen kurum/üniversite bilgisi ve eğitim programına ait detaylara yer verilmiştir.

Bu alanda çalışan personele yönelik genel anlamda katkılar sağlamaktadır. Ancak eğitim programlarından tam olarak verim alınabilmesi için eğitim ihtiyaçlarının eksiksiz olarak belirlenmesi ve eğitim içeriklerinin de buna göre oluşturulması gerekmektedir.

Üniversitelerin lisans ve lisansüstü eğitim programlarına yönelik olarak Orhan (2017:21) tarafından yapılan araştırmada program isimleri ile ders kodu ve adları konusunda farklılıklar olduğu, ortak bir çalışma veya uzlaşmaya varılmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir, ayrıca ders içeriklerinin birbirini tekrar etmemesi, kademeli olarak belirli bir sıraya göre verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

İslam ekonomisi ve finansı bölümü anabilim dalı veya araştırma merkezi olan ve bu alana katkı sağlayan tüm üniversitelerimizin sektör ile çok yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Hatta genelde önden akademi, arkasından uygulama gelirken; İslam

ekonomisi ve finansı alanında sektör, akademiye bu alana çekmiştir denebilir. Programların oluşturulmasında sektör ile çok yakın bir işbirliği sergilenmiş, ihtiyaç duyulan alanlar ve dersler uzun tartışmalardan sonra belirlenmiştir. Zaman içerisinde de programlar güncellenerek sektörün ihtiyaç duyduğu niteliklere uygun insan gücü oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak özellikle uygulamalar noktasında sektör, akademinin önünde gitmektedir (Yumuşak, 2020:43). Bu alanda yazılan doktora tez konuları incelendiğinde neredeyse tamamının İslami finans, bankacılık ve para konularıyla ilgili olduğu ifade edilebilir.

Eğitim programlarının tam anlamıyla başarılı olabilmesi için içeriklerin de ayrıca ele alınması, eğitim ihtiyacı olan konuların iyi belirlenmesi ve eğitmen olarak değerlendirilecek kişilerin iyi bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. Özellikle teoriye yönelik verilen bazı eğitimler, pratikteki uygulamalardan farklılık gösterebileceğinden dolayı tam olarak amacına ulaşmamaktadır. Üniversite ve kurumlar işbirliği ile birlikte gerçekleştirilen eğitim programları, hem teorik hem de pratik uygulamalar içerdiğinden dolayı sektöre daha çok katkı sağlamaktadır. Zira eğitmen seçimlerinde katılım bankacılığı sektöründe tecrübeli olan, uygulamaları bilen ve eğitmen olarak görev yapan kişilere de yer verilmesi, eğitim programının zenginliğini arttıracaktır.

Yurt dışında verilen İslam ekonomisi ve finansı alanına ilişkin sertifika programları incelendiğinde, özellikle uzaktan eğitim şeklinde verilen sertifika programları erişim kolaylığı ve hedef kitlesinin geniş olması açısından sektöre katkı sağlamaktadır. Alanında uzman kişilerin ve tecrübeli eğitmenlerin katıldığı yüz yüze yurt dışı eğitim programları ile dünya çapında farklı kişilerin katılımıyla, kültürel farklılıkların da yerinde öğrenilmesi açısından oldukça fayda sağlamaktadır. Eğitim yöntemi olarak uzaktan eğitim ile verilen sertifika programlarının çoğalması, katılım bankacılığına yönelik olan ilgiyi arttırarak bu alandaki bilgi eksikliğini giderme yönünde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Tüm programlara ait eğitim içeriklerinin incelenerek, hangi eğitimde hangi konuların anlatıldığı veya benzer alanlara yönelik hangi ortak eğitimlerin yapıldığının detaylı olarak analiz edilmesi fayda sağlayacaktır. Özellikle bu içeriklerin sektörde ihtiyaç duyulan konulara yönelik olup olmadığı ve sağlayacağı faydalar üzerinde çalışılmalıdır. Bu sayede sektörün tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek eğitim

programları oluşturularak, sektör ihtiyaçlarının karşılanması ve yapılacak olan işbirliği çerçevesinde katılım bankacılığı sektörünün geliştirilmesi sağlanabilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

4. KATILIM BANKACILIĞI PERSONELİNE YÖNELİK İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI EĞİTİM PROGRAMININ TASARIMI VE UYGULAMASI

Ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen eğitim programları göz önüne alındığında, katılım bankacılığı personeline yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerine yönelik bir uygulama yapılmadan önce hangi eğitim yöntemleri ile nasıl bir eğitim içeriğinin kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Bunun öncesinde ise eğitim programına ilişkin öğrenme hedeflerinin ve değerlendirme adımlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle eğitim senaryosu tasarımından önce etkili öğrenme çıktılarını sağlayabilmek için Vesel (2005:51) tarafından belirtilen eğitim tasarımı özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Aktif: Öğrenciler, iyi hazırlanmış ve onların katılımlarını gerektiren bir öğrenim programının parçası olmalıdır.
- İşbirlikçi: Öğrenciler, diğerleri ile tartışmalara ve etkinliklere iştirak etmelidir.
- Özelleştirilmiş ve Erişilebilir: Öğrenme programı, katılımcıların ihtiyaç ve gereksinimlere uygun olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Kaliteli: İçerikler katılımcıların istedikleri hedeflere ulaşmalarını sağlayacak şekilde katılımcı odaklı olarak tasarlanmalıdır. Katılımcılar, yüksek kaliteli öğretim kaynaklarına kolay ve hızlı bir şekilde erişebilmelidir.
- Yaşam Tarzına Uyumlu: Etkileşimli uzaktan eğitim, katılımcıların hayatlarına dokunan, her yerden ulaşılabilir ve maliyet kalemlerini azaltacak bir yapıda olmalıdır.

4.1. Eğitim Hedeflerinin Belirlenmesi ve İçeriklerinin Oluşturulması

Eğitim içeriklerinin oluşturulmasından önce verilecek eğitimlere ilişkin olarak eğitim öğrenme hedeflerinin belirlenmesi gerekmektedir. Öğrenme hedeflerinin belirlenmesinde eğitimi alacak olan kişilere sorulması, yani eğitimden ne beklediklerine göre öğrenme hedeflerinin ve içeriklerinin oluşturulması bir yöntem olarak karşımıza çıkabilmektedir. Eğitim hedeflerinin oluşturulmasında bu yöntemin

eğitimlere ilişkin öğrenme hedefi özerkliğinin başarıya olan etkisi bir bilgi teknolojileri (BT) kursu özelinde incelenmiş olup sonuçları aşağıda yer almaktadır:

“Araştırmanın deneysel kısmında, deney grubu öğrenme hedef özerkliğine sahipken, kontrol grubu eğitimci tarafından belirlenen standart kurs hedeflerine sahip olmuşlardır. Her iki grup için de ön test ve son test yapılmıştır. T-test sonucuna göre kontrol ve deney grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.” (Karaca, 2015:65)

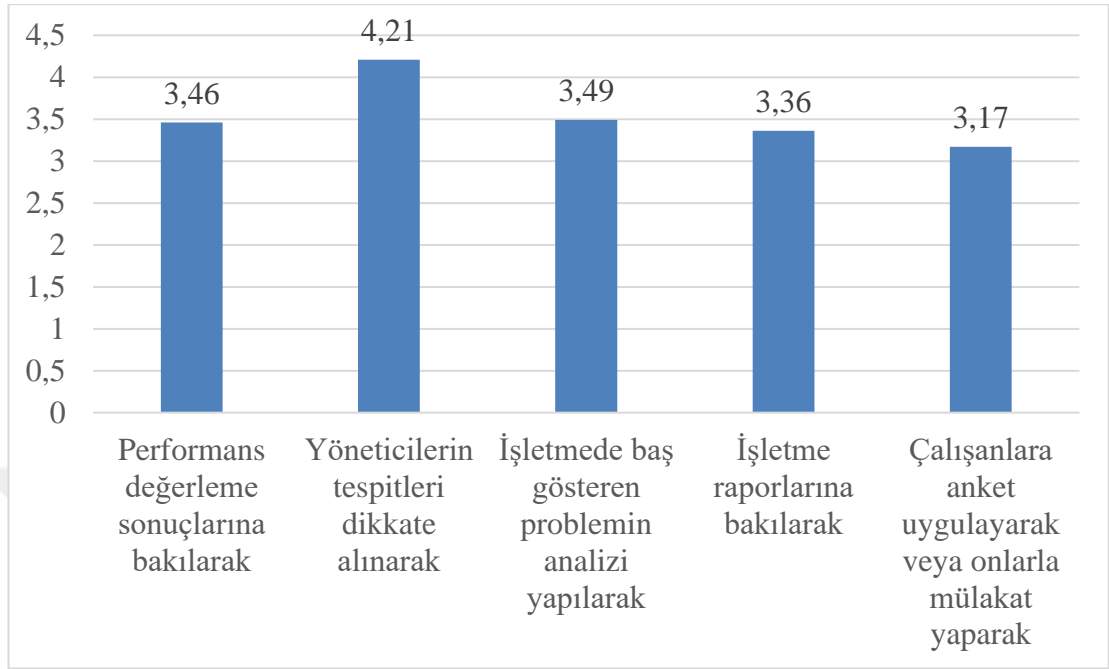
Eğitim hedef ve içeriklerinin, eğitime katılacakların görüşleri doğrultusunda belirlenmesi yerine, eğitim programlarını geliştiren kurum veya eğitmenler tarafından, eğitime katılacakların ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi katılımcılar için daha yararlı olabilir.

4.1.1. Eğitim Hedeflerinin Belirlenmesi

Katılım bankalarında uygulanan eğitim faaliyetlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelenmiştir. Dört katılım bankasının katılımı ile gerçekleştirilen Kara (2006:105) tarafından yapılan bir araştırmada, katılanlara “Bankanızda eğitim ihtiyaçları nasıl belirlenmektedir” şeklinde anket sorusu sorulmuş ve bu soruya verilen cevaplar analiz edilerek eğitim ihtiyacı duyulan konular belirlenmiştir.

Ankette eğitim ihtiyacı belirleme yöntemlerinden hangilerinin uygulandığı sorulmuştur. Personelin vermiş olduğu cevaplar değerlendirildiğinde eğitim ihtiyacı belirleme yöntemlerinin ortalama değerleri aşağıdaki gibi ortaya çıkmıştır.

Grafik 4.1: Katılım Bankalarında Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Kaynak: Kara, (2006:105).

Ankete katılan personelin vermiş olduğu cevaplara göre eğitim ihtiyacı belirleme yöntemi olarak en yüksek değer 4,21 ile “Yöneticilerin tespitleri dikkate alınarak” seçeneğinde iken, en düşük değer 3,17 ile “Çalışanlara anket uygulama ve mülakat yapma” yöntemi olarak tespit edilmiştir.

Bu tezde yer alan eğitim yöntemlerine ait eğitim hedefleri belirlenirken bireylere sorulmayarak genel olarak farklılık olmaması açısından, her eğitime ait farklı hedefler yerine ortak amaca hizmet etmek için bir tek bir eğitim öğrenme hedefi belirlenmiştir.

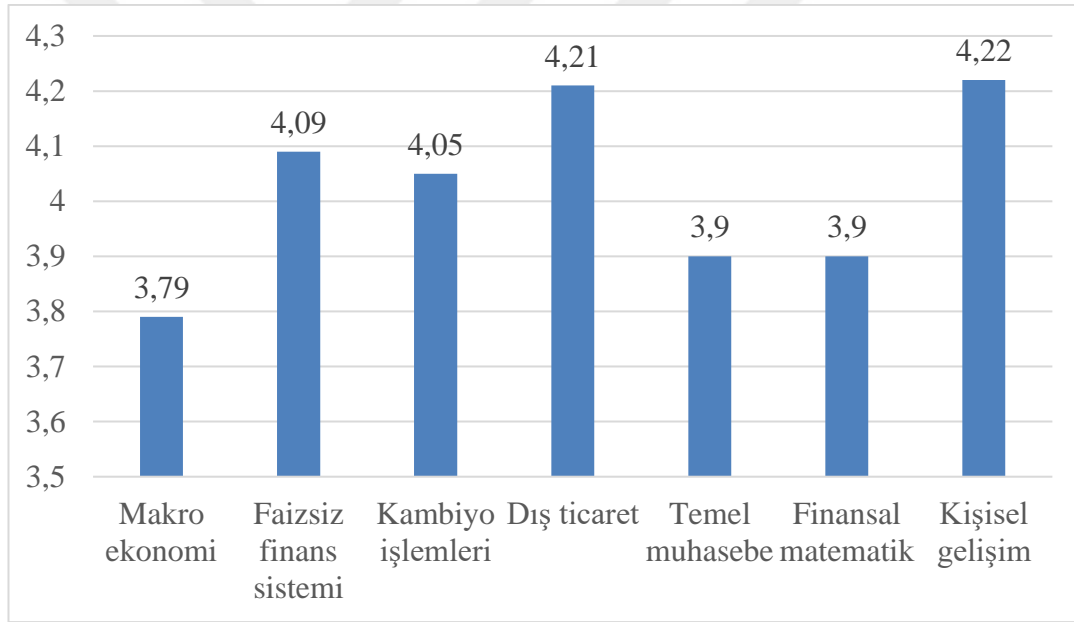
Eğitim programlarında “İslam ekonomisi ve finansı alanına yönelik, katılım bankacılığında çalışan personelinin konu hakkında farkındalığının artırılması ve bu alanda en çok ihtiyaç duyulan konuların öğrenilmesi” olarak ortak bir eğitim hedefi belirlenmiştir. Bununla birlikte eğitmenlerin ve eğitim sürelerinin farklı olmasından dolayı eğitim içeriklerinde farklı konulara da değinilmiştir.

4.1.2. Eğitim İçeriklerinin Oluşturulması

Eğitim hedeflerinin belirlenmesinden sonra, eğitim içeriklerinin oluşturulması gerekmektedir. Eğitim içerikleri oluşturulmadan önce ise eğitim içeriklerinde en çok hangi konulara yoğunlaşılması gerektiği tespit edilmelidir.

Katılım Bankacılığında eğitim ihtiyacı olan konuları tespit etmek amacıyla yapılan araştırmada anket soru olarak, “Eksikliğini hissettiğiniz eğitim ihtiyaçlarınız hangi eğitim programları ile giderilebilir” sorulmuştur. İhtiyaç eksikliği hissedilen eğitim konularının hesaplanan ortalama değerleri aşağıda yer almaktadır (Kara, 2006: 108).

Grafik 4.2: Katılım Bankalarında Eğitim İhtiyacı Olan Konular

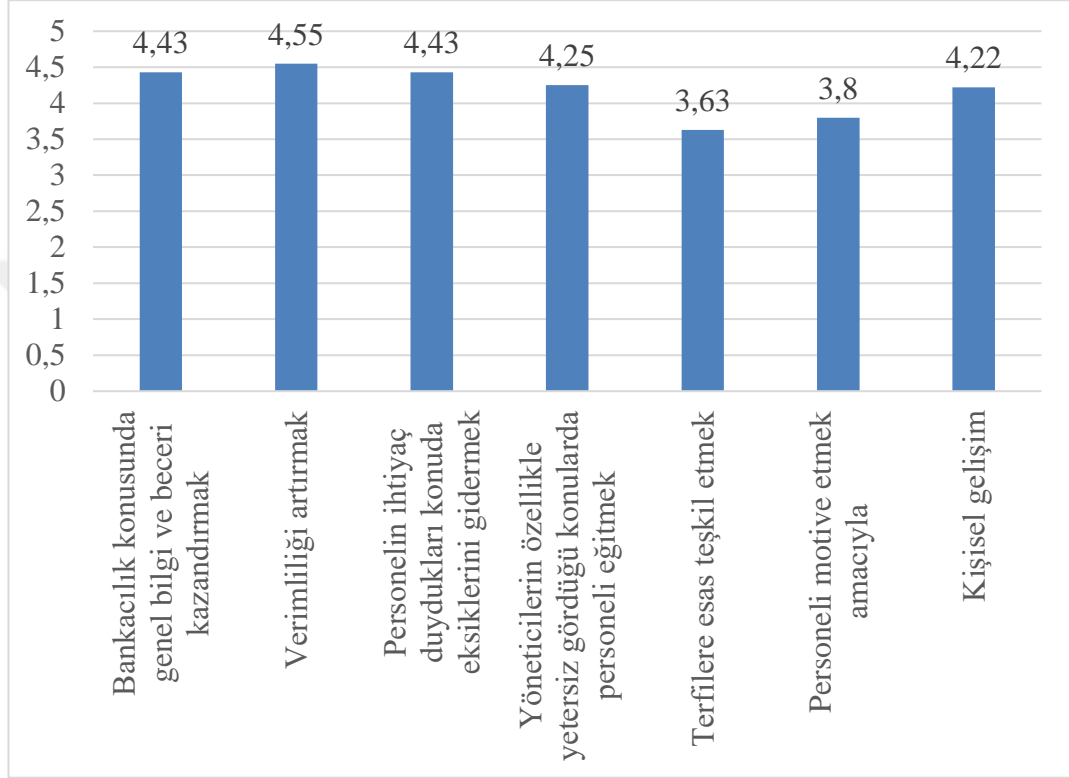

Kaynak: Kara, (2006:108).

Banka çalışanlarının cevapları dikkate alındığında en çok eksikliğini hissedilen eğitim programı kişisel gelişim programları ile dış ticaret olmuştur. Bu konulardan sonra en fazla eksikliğini hissedilen eğitim programları ise faizsiz finans sistemine ilişkin konular olarak ortaya çıkmıştır. En düşük değer ise temel muhasebe ve finansal matematik alanı ile ilgili eğitim konuları olmuştur.

Banka çalışanlarının eğitimi neden almak istediklerine ilişkin, “Katıldığınız eğitimin amacı” sorusunun cevaplarına ilişkin yapılan analiz neticesinde eğitimlere neden katılmak istedikleri aşağıda yer almaktadır.

Grafik 4.3: Katılım Bankalarında Eğitimlere Katılım Amaçları

Kaynak: Kara, (2006:111).

Anketlere verilen cevaplar değerlendirildiğinde verilen eğitimlere katılım amacı olarak en fazla “verimliliği artırmak” ortaya çıkarken, en az ise “terfilere esas teşkil etmek” amacı yer almaktadır.

Katılım bankalarında verilen eğitimlere çalışanların katılma amacı olarak özellikle verimliliği diğer bir ifade ile performansı arttırmaya yönelik olduğunu görmekteyiz. Ayrıca yine çalışanların eğitim ihtiyacı olan konular analiz edildiğinde en fazla eksikliği hissedilen eğitim programlarından biri de İslami finansı ve ekonomisi ile ilgili konular olarak ortaya çıkmıştır. Bu da bu tezde yapılacak olan araştırmalar çerçevesinde uygulamalı eğitimler sonuçlarının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

4.2. Eğitim Yöntemlerinin Belirlenmesi

Bu uygulama çalışmada eğitim içeriklerinin oluşturulması aşamasında farklı eğitim yöntemlerine göre farklı eğitim içerikleri oluşturulmuştur. Kullanılan eğitim yöntemlerinde sürelerin farklı olmasının nedeni, eğitimde kullanılan teknoloji yöntemlerinden dolayı uzun süre ekrana/sanal gözlüklere bakılması genel olarak sağlık açısından çok fazla tavsiye edilmemektedir. Bu nedenle teknoloji destekli eğitim programlarının süresi daha kısa olacak şekilde planlanmıştır.

4.2.1. Sanal Sınıf Eğitim Yöntemi

Sanal Sınıf eğitim programı içeriği çalışmasında, katılım bankası şubelerinde çalışan personele yönelik ele alınan eğitim içeriğinde sanal sınıflar üzerinden verilecek eğitim tasarlanmıştır.

Holmberg'in (1995: 38-43, akt. Karaman, 2015: 20) etkileşim ve iletişim kuramında önerdiği çevrimiçi canlı derslerin özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- Çevrimiçi canlı ders ortamlarında öğrenci ile öğretmen arasındaki etkileşim vardır ve bu da öğrencilerin derslere katılmasını sağlar.
- Canlı ders ortamları öğrenciye ait olma hissi ile öğretmen ile daha rahat iletişim kurma imkânı sağlar ve bu da öğrencinin motivasyonunu artırır.
- Konulara erişimdeki kolaylık, öğrenmeyi zevkli hale getirir.
- Etkili bir öğrenme ortamı sağlayarak öğrenme sürecinin tamamlanmasını sağlar.

“Holmberg'in etkileşim ve iletişim kuramı doğrultusundaki önerilerinin kısmen de olsa çevrimiçi canlı dersler ile sağlanabilmesi mümkündür” (Karaman, 2015:20). Canlı derslere katılım sağlanması ile ilgili olarak kişiler istedikleri mekândan eğitim alabildikleri için eğitimlere bakış açıları genel anlamda olumludur.

Bu çalışmada, canlı derslerin etkili bir şekilde verileceği sanal sınıf ortamı olarak Adobe Connect uygulaması kullanılmış ve bu platform sayesinde uzaktan eğitim alınmasına imkân sağlanmıştır.

Adobe Connect ile uzaktan eğitim gerçekleştirilebilmekte olduğu gibi, öğrenme müfredatı oluşturularak hazırlanan ders içerikleri yüklenebilmekte ve öğrencilerin içeriklere ulaşımı takip edilebilmektedir. Ayrıca platformda sesli ve görüntülü iletişim, video ve dosya paylaşımı, yazılı olarak mesajlaşma, masaüstü paylaşımı ve beyaz tahta uygulaması ile çizimli anlatımlar yapma imkânı bulunmaktadır (Erturan, vd. 2012: 2).

Adobe Connect farklı mekânlardaki kullanıcıların internet üzerinden iletişimini sağlayan, uzaktan eğitim ve sanal toplantı yapılmasını sağlayan bir platformdur. Herhangi bir program indirmeye gerek kalmadan internet tarayıcısı üzerinden her yerden kolayca sisteme erişim sağlanmaktadır. Adobe Connect platformuna mobil cihazlardan bağlanmak da mümkündür.

Uzaktan eğitim yönteminin grafik tasarım derslerinde kullanılmasına yönelik 2016 yılında yapılan araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim yöntemi ile verilen derslere katılan öğrencilerin %63,8'inin Adobe Connect platformunun grafik tasarım derslerinde kullanılması yönünde olumlu algıya sahip oldukları görüşmüştür. Bunun nedeni olarak ise bu platformun öğrenilmesi ve kullanılmasının kolay olmasının yanı sıra geleneksel sınıf ortamına da oldukça yakın olması şeklinde değerlendirilmektedir (Akçay ve Gökçearslan, 2016:12).

İleri katılım bankacılığı sanal sınıf eğitimi olarak planlanan eğitimin içerikleri konularına göre aşağıda yer almaktadır.

1. Katılım Hesapları
2. Fon Kullandırma
3. Kredi Kartları İşleyişi
4. Teminatlar
5. Sukuk/Yatırım Sertifikaları
6. Katılım Sigortacılığı

Eğitimin birinci bölümünde katılım bankalarında özel cari hesaplar, kıymetli maden depo hesapları, katılma hesapları ile vadeli hesap arasındaki farklar anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, katılım bankacılığında fon kullandırma yöntemleri, alım-satım işlemleri, murabaha, vekâlet yöntemi konuları üzerinde durulmaktadır.

Üçüncü bölümde, kredi kartlarının tarihsel gelişimi, kredi kartı sisteminin faydaları, kart sisteminin işleyişi ve kredi kartı sisteminin fıkhi niteliği anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde, teminatların özellikleri, rehin, kefalet, teminat mektubu, kapora, aval ve çek işlemleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Beşinci bölümde, sukuk ve yatırım sertifikaları özellikleri, varlık devri, varlık satışı, geri kiralama işlemleri, varlık kiralama şirketlerine ilişkin işlemlere hakkında genel bilgiler verilmektedir.

Son bölümde ise sigortanın tarihçesi, sigorta çeşitleri, tekaful sistemi ve katılım sigortacılığın işleyişi anlatılmaktadır.

Yapılan sanal sınıf eğitimlerinde belirlenen hedef şube satış personeline sanal sınıf üzerinden tam gün boyunca Katılım Bankacılığına yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimi verilmesi planlanmıştır.

4.2.2. Sınıf İçi Eğitim Yöntemi

İkinci yöntemde bir üniversite ile işbirliği yapılarak Katılım Bankacılığına yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitim programı tasarlanmıştır. İleri Katılım Bankacılığı sınıf içi eğitim olarak planlanan eğitimin içerikleri konularına göre aşağıda yer almaktadır.

1. Katılım Bankacılığında Pazarlama Teknikleri
2. Katılım Bankacılığında Fon Kullanma Yöntemleri
3. Katılım Bankacıları için Temel ve Makro Ekonomik Göstergelerin Okunması
4. Uluslararası İslami Finansal Kurumlar
5. İslami Sermaye Piyasaları ve Çağdaş İslami Finansal Ürünler
6. İslami Ticaret Finansmanı ve Risk Yönetimi

İlk olarak katılım bankacılığında pazarlama teknikleri dersinde, Türk bankacılık sistemi ve sektörüne ait veriler, bankacılıkta iç ve dış müşteri kavramları, bankaların pazarlama stratejileri ve pazarlama çeşitleri, katılım bankacılığında ürün ve

hizmetlerin pazarlama faaliyetleri, katılım bankalarında alternatif dağıtım kanalları ve yeni nesil bankacılık konuları anlatılmaktadır.

İkinci derste katılım bankacılığında fon kullanma yöntemleri üzerinde durulmaktadır. Katılım bankalarında fon toplama ve kullandırma süreçleri, murabaha, muşaraka, mudaraba, icare, finansman çeşitleri, nakdi ve gayri nakdi krediler, leasing, teminat mektupları, akreditifler ve ödeme sistemleri konuları üzerinde durulmaktadır.

Üçüncü ders olan katılım bankacıları için temel ve makroekonomik göstergelerin okunması bölümünde, temel makroekonomik kavramlar, Türkiye ve dünya ekonomisine ilişkin veriler, enflasyon, tüketim endeksleri, dış ticaret ve para politikaları anlatılmaktadır.

Dördüncü deste uluslararası İslami finansal kurumlarına ilişkin olarak, İslam ülkelerinin oluşturduğu kurumlar, İslami finans denetim ve standartları kurumları, İslami finans danışmanlık kurumları, İslami sigorta kurumları, İslami sermaye piyasası kurumları ve İslami mikro finans kurumları anlatılmaktadır.

Beşinci derste, İslami sermaye piyasaları ve halka arz yöntemi ile finansman uygulamaları, yatırım fonları, yatırım ortaklıkları ve diğer kolektif yatırım ve fon ürünleri, organize ve tezgâh üstü sermaye piyasaları, kurumsal yönetimler, bağımsız denetim ve derecelendirme kurumları hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Çağdaş İslami finansal ürünler ile ilgili olarak genel yaklaşım, Kur'an, sünnet ve başta fıkıh kaynakları olmak üzere İslami literatürde çağdaş finansal ürünlere temel teşkil edici nitelikteki ilkeler, modern finansal ürünlerin bu ilkelerle örtüşen ve örtüşmeyen yönleri ele alınmaktadır. Ayrıca kira sertifikalarının ortaya çıkışı, yapısı ve fıkhi değerlendirmesi anlatılmaktadır.

Son bölümde İslami ticaret finansmanı ve risk yönetiminde dikkat edilmesi gereken hususlar, İslami ticaret kavramı, varlığa dayalı finansman, katılım bankacılığında risk yönetimi anlatılmaktadır.

Yapılan sınıf içi eğitimler belirlenen hedef şube satış personeline toplam 2,5 gün süren katılım bankacılığına yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimi planlanmıştır.

4.2.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Yöntemi

Üçüncü yöntem olarak ise sanal gerçeklik ortamında Katılım Bankacılığı (VR) eğitim gerçekleştirilmiştir. Yapılan sanal gerçeklik eğitimlerinde belirlenen hedef şube satış personeline sanal gerçeklik gözlükleri üzerinden ortalama bir saat süren katılım bankacılığına yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitimi verilmesi planlanmıştır.

İleri katılım bankacılığı sanal gerçeklik eğitimi olarak planlanan eğitimin içerikleri konularına göre aşağıda yer almaktadır.

1. Faizsiz Bankacılık İşlemleri
2. Fon Toplama ve Kullanırma Yöntemleri
3. Katılım Bankacılığı Ürün ve Hizmetleri

Sanal gerçeklik eğitim uygulaması için öncelikle senaryo geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Senaryolar ve içerikler belirlendikten sonra video çekimlerine başlanmıştır. Çekim işlemleri sonrasında video düzenleme ile ilgili olarak gerekli çalışmalar sürdürülmüştür. Bu aşamalar tamamlandıktan sonra eğitim yazılımı için ise üç ay süre boyunca bir firma ile kodlama yapılarak katılım bankacılığı eğitim geliştirmesi tamamlanmıştır. Yapılan testler sonrasında uygulama, Google Play Store ve Apple Store platformları üzerine yüklenerek hazır hale getirilmiştir. Belirlenen şubelere sanal gerçeklik gözlükleri ile farklı bir deneyim yaşatarak eğitim almaları sağlanmıştır.

Katılım bankacılığı (VR) eğitimine ilişkin senaryo tasarım aşamasında hazırlanan sahneler Ek 2’de yer almaktadır. Senaryolar hazırlanırken eğitim tasarımı göz önüne alınarak hangi nesnelerin nerede ve nasıl kullanılacakları ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bu senaryo çerçevesinde genel olarak sanal gerçeklik eğitim içeriğinin nasıl olacağı ortaya çıkmaktadır. Ancak senaryo ile içeriğin bire bir aynı olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu yapılan senaryo çalışmasında eğitim içeriği üretimi aşamasında metinsel ve görsel değişiklikler olabilmektedir. Elde edilen senaryolar çerçevesinde video çekimleri yapılarak eğitim yazılımı ile birlikte katılım bankacılığı (VR) eğitim içeriği oluşturulmuştur. Her bir ekran sahnesi aşağıdaki yer alan üç bölümden oluşmaktadır:

1. Örnek Görsel.
2. Sahne Konuşmaları.
3. Sahne ile İlgili Önemli Notlar

Eğitim yazılımı sonrasında ortaya çıkan eğitimde ilk ekranda, katılımcının eğitimin içerisinde yer alarak içselleştirebilmesi için kişinin kendi gözünden görebileceği (first person view) bir ekran yer almaktadır.

Resim 4.1: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 1

Eğitime giriş yapıldıktan sonra şube ortamının 360 derece sanal gerçeklik ile etrafa bakılabilecek şekilde bir karşılama ekranı oluşturulmuştur. Daha sonra katılım bankacılığında sıkça sorulan ve genellikle karıştırılan sorulara ilişkin konuların yer aldığı eğitim bölümleri yer almaktadır.

Resim 4.2: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 2

Eğitim ile ilgili konulara ait eğitmenlerden eğitim alabileceği seçim ekranları yer almaktadır. Kullanıcılar merak ettiği konuya tıklayarak, o konu ile ilgili eğitmenden eğitimler alabilecektir. Eğitim ile istediği konuları aldıktan sonra geri dön seçeneği ile diğer bölümlere giriş yapıp o konulara ait eğitimleri de alabilecektir.

Resim 4.3: Sanal Gerçeklik Eğitim Görseli - Ekran 3

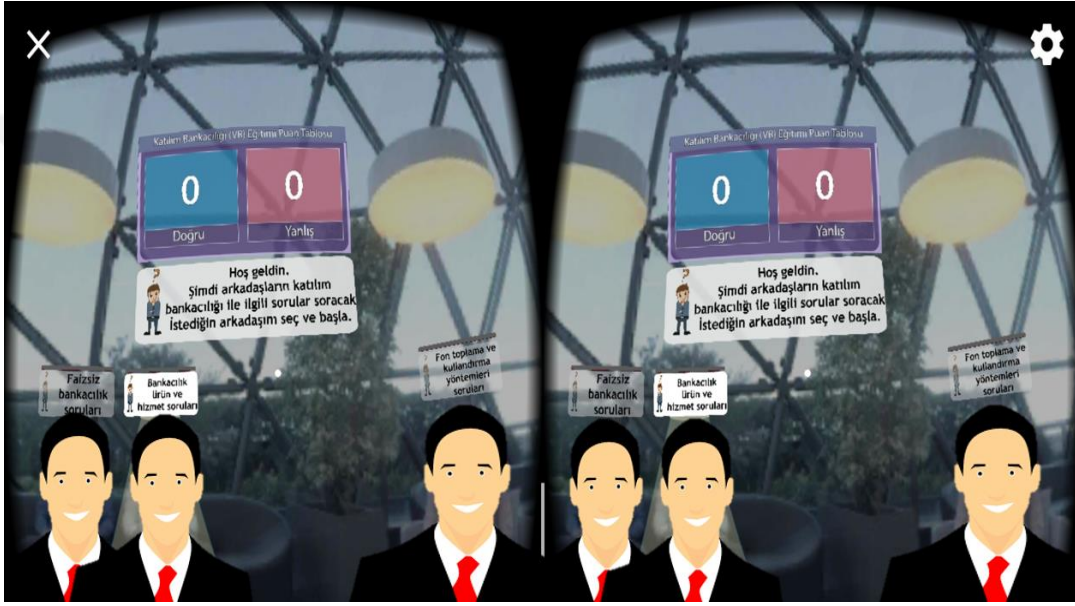

Eğitim içeriğinin özellikle interaktif öğeler ile gerçek eğitmen videolarından yararlanılarak oluşturulması ile eğitimin ilgi çekmesi amaçlanmıştır. Bir de kişiye özel olarak merak edilen ya da eksik olduğu düşünülen konudan eğitime başlanabilmesi de

diğer eğitim yöntemlerine göre farklılık oluşturmaktadır.

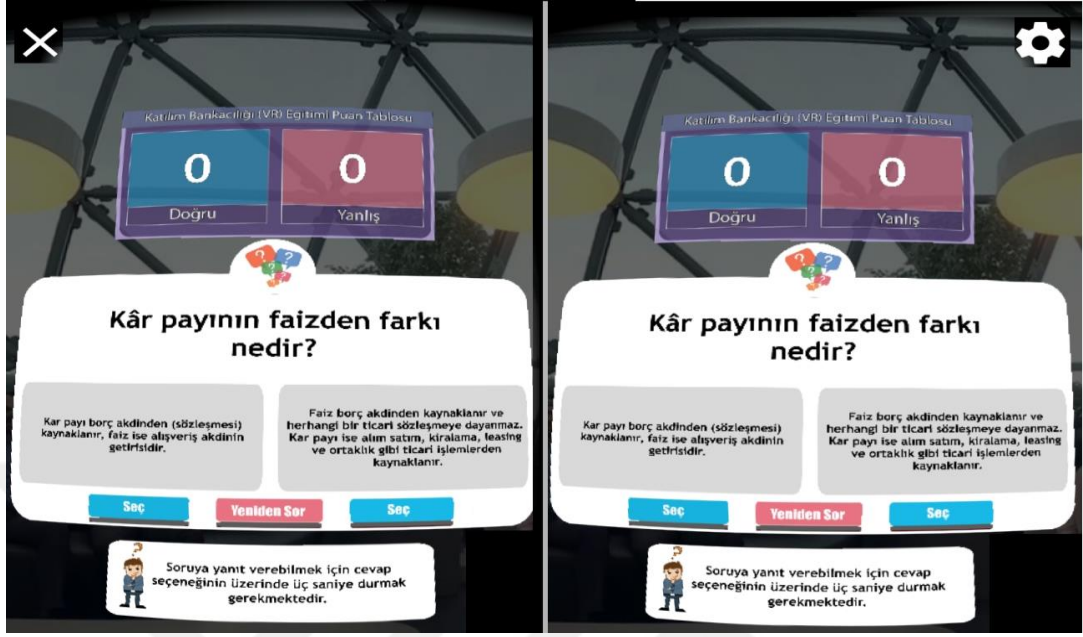
Eğitimin ikinci bölümünde eğitim konularına ilişkin sıkça sorulan sorular sorulacak ve “Evet” veya “Hayır” seçenekleri ile cevaplanması istenecektir. Eğitimin ikinci bölümüne geçmek için “Eğitimi Bitir” butonunun olduğu kapıya doğru yönelerek soru cevap bölümüne geçecektir.

Resim 4.4: Sanal Gerçeklik Eğitim Görself - Ekran 4

Katılımcı hangi konuda eğitim aldı ise sadece o konuya ait sorular sorulacaktır. Sorulara cevaplar verildikten sonra, sorunun doğru cevabına ilişkin anında geri bildirim alınacaktır. En son ekranda hangi konuda yanlış cevaplar verdiği kişiye geri bildirim olarak sunulacaktır. Eğitim alınan konuya ait sorular aldığı eğitime göre içerik bazında ekranda yer alacaktır. Eğitim sonu değerlendirme sonuç sayfası ile eğitim tamamlanmış olacaktır.

Resim 4.5: Sanal Gerçeklik Eğitim Görself - Ekran 5

Eğitim tasarımlarından sonra ilgili sahne video çekimlerinin yapılmasının ardından ortaya çıkan videolar düzenleme ve sıkıştırma işlemleri yapılmıştır. Bu aşamadan sonra ise “Unity3D” programı kullanılarak eğitim videoları sanal gerçeklik ortamında birleştirilmiş ve mobil platformlara uygun olarak paketlenmiştir.

Üç boyutlu eğitim çekimlerinin yapılmasının ardından, yazılım olarak interaktif butonların, yönergelerin, etkileşimlerin de tamamlanmasının ardından eğitim uygulaması paketlenerek, android ve ios platformlarında çalışabilir uygun formatlara göre derlenmiştir. Burada özellikle uygulama geliştirme esnasında eğitim videolarının diğer etkileşimli araçlarla uyum sağlayabilmesi için uygulamayı ön izleme ekranında izleyip düzeltme şeklinde çalışmalar yapılmıştır.

Katılım Bankacılığı (VR) eğitim uygulamasına ilişkin olarak uygulama unity programında yapıldığından programın logosu ile eğitim başlamaktadır. İkinci ekranda sanal gerçeklik deneyimini kullanıcılara yaşatan 360 derece şube ortamından oluşmaktadır. Üçüncü ekranda ise sanal gerçeklik eğitiminde eğitmenlerden hangi konulara ilişkin bilgiler alacağı görülmektedir.

Dördüncü ekranda eğitim sonunda bilgilendirme olarak üç kişiden oluşan ve kafasında sorular olan arkadaşlar ortamına ait ekran bulunmaktadır. Daha sonra doğru yanlış seçeneği olan bilgilendirme amaçlı beş soru sorulmaktadır. Bu sorulara verilen doğru ve yanlış sayıları en son ekranda bilgilendirme olarak ekranda yer almaktadır. Böylece katılımcılar, katılım bankacılığı sanal gerçeklik eğitimi tamamlayarak, eğitime daha sonra tekrar giriş yapabilmektedirler.

4.3. Eğitim Organizasyonunun Planlanması

Eğitim içeriklerinin oluşturulmasının ardından farklı yöntemlerle verilecek olan eğitimlerin organizasyonunun planlamaları yapılmıştır. Burada organizasyondan kastedilen, eğitimi alacak olan şube çalışanlarının belirlenmesi, eğitim ortamı ve zamanının ayarlanması, eğitim ile ilgili çalışanlara bilgilendirme yapılmasıdır.

4.3.1. Katılımcılarının Belirlenmesi

Eğitim organizasyonunun planlanması aşamalarından ilki olarak şube çalışanlarının belirlenmesinde yapılan terfi sertifikası eğitimlerine katılacak olan çalışanlar belirlenmiştir. Burada terfi için gereken çalışma süresi, performans puanı, disiplin açısından herhangi olumsuz bir durumu olmayan şartları karşılayan çalışanlar eğitimlere davet edilmiştir. Bunlar arasından araştırma kitlesi olarak, bireysel satış alanında çalışan ve ölçümlenebilir bir portföyü olan bireysel şube çalışanları benzer şube özellikleri (şube tipi, şube çalışan sayısı, şube segmenti vb.) baz alınarak belirlenmiştir.

4.3.2. Eğitim Ortamının Hazırlanması

Eğitim ortamı ve zamanının ayarlanmasında, üç ayrı eğitim yönteminin uygulanabilmesi için farklı zamanlarda farklı eğitim ortamları ayarlanmıştır. Özellikle teknoloji destekli eğitimlerde eğitim mekânı farklılıklar göstermektedir. Sanal Sınıf ve Sanal Gerçeklik eğitimlerinde uygulamalara farklı mekânlardan (ev, iş yeri vb.) erişim sağlanabilmektedir.

4.3.3. Eğitim Duyurusunun Yapılması

Son aşamada eğitim programlarının tarihleri kesinleştirilerek duyurulması yapılmıştır. Eğitime davet edilen katılımcılara e-posta gönderilerek eğitimlere nasıl katılım sağlayacakları ve eğitimin gerçekleşeceği ortama ilişkin detaylı bilgiler anlatılmıştır.

Bu süreç ile birlikte eğitim organizasyonu tamamlanarak, eğitim programları gerçekleştirildikten sonra eğitim sonrası değerlendirme aşamalarına geçilmiştir.

4.4. Eğitim Programlarının Memnuniyet Açısından Değerlendirmesi

Üç ayrı yöntem ile gerçekleştirilen eğitim programlarının sonunda eğitim programı memnuniyet değerlendirme anketi atanarak eğitimlerinin memnuniyet oranı belirlenmiştir.

4.4.1. Sınıf İçi Eğitim Programının Değerlendirmesi

Eğitim sonunda yapılan değerlendirmede genel memnuniyet oranı %64,72 olarak gerçekleşmiştir. Burada memnuniyet oranının belirlenmesinde, eğitim organizasyonu, eğitimin kapalı sınıf ortamında gerçekleştirilmesi ve eğitim materyalleri gibi kriterler etkili olmuştur.

4.4.2. Sanal Sınıf Eğitim Programının Değerlendirmesi

Eğitim sonunda yapılan değerlendirmede genel memnuniyet oranı %84,50 olarak gerçekleşmiştir. Burada memnuniyetin yüksek olmasında özellikle eğitime sanal sınıf üzerinden evlerinden katılım sağlamaları etkili olmuştur.

4.4.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Programının Değerlendirmesi

Eğitim sonunda yapılan değerlendirmede genel memnuniyet oranı %91,12 olarak gerçekleşmiştir. Burada memnuniyetin yüksek olmasında özellikle eğitimde kullanılan yeni teknolojilerin ve eğitimin sanal gerçeklik ortamı üzerinden verilmesi oldukça etkili olmuştur. Gerçekleştirilen eğitim yöntemlerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirme puanları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo: 4.1: Eğitim Değerlendirme Puanları Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Yöntemi	Değerlendirme Puanı (%)
Sanal Gerçeklik	91,12
Sanal Sınıf	84,50
Sınıf İçi	64,72

Eğitim yöntemlerinin memnuniyet seviyesine göre incelendiğinde, en yüksek memnuniyet oranı % 91,12 ile sanal gerçeklik eğitimlerinde gerçekleşmiştir.

4.5. Eğitim Programlarının Maliyet Açısından Değerlendirmesi

Çalışma içerisinde yer alan eğitim yöntemleri maliyetler açısından değerlendirildiğinde, gerçekleştirilen sınıf içi eğitimler için kişi başı 600 TL, sanal sınıf eğitim yöntemi için kişi başı 300 TL, sanal gerçeklik eğitimi için ise kişi başı 200 TL ödeme yapılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, maliyeti en yüksek olan eğitim yöntemi sınıf içi eğitim yöntemidir. Maliyet açısından daha düşük olan sanal sınıf ve en düşük olan da sanal gerçeklik eğitim yöntemidir. Eğitim maliyetlerine ilişkin olarak karşılaştırma tablosu aşağıda yer almaktadır:

Tablo: 4.2: Eğitim Maliyetleri Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Yöntemi	Birim Maliyet (TL)	100 kişi için Toplam Maliyet (TL)
Sınıf İçi	600	60.000
Sanal Sınıf	300	30.000
Sanal Gerçeklik	200	20.000

Eğitim maliyetleri analiz edildiğinde uzun vadede teknoloji yatırımlarının çok daha avantajlı olacaktır. Yapılacak olan yatırım maliyeti değerlendirmesi için eğitimi alacak sonraki gruplarda maliyet çok daha düşük olacaktır.

4.5.1. Sınıf İçi Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi

Sınıf içi eğitim yönteminde, ulaşım ve konaklama giderleri oldukça fazla tutmaktadır. Eğitime katılanlar farklı illerden seyahat ederek, belirlenmiş olan konaklama yerlerinde eğitimden bir gün önce konaklamaya başlayıp, eğitimin son günü çıkış yapmaktadır. Bu şekilde farklı illerden gelen katılımcılar ile ulaşım ve konaklama maliyeti, aynı ilden gelen katılımcılar için ise sadece ulaşım maliyeti gerekmektedir.

4.5.2. Sanal Sınıf Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi

Maliyet açısından ikinci sırada olan eğitim yöntemi ise sanal sınıf eğitimleridir. Bu yöntemdeki maliyetler, sanal sınıfların gerçekleştirileceği platformun satın veya kiralama yöntemi ile alınarak, tahsis edilen sunuculara kurulmasından oluşmaktadır. Belirlenecek sanal sınıf kapasitesi sayısı kadar katılımcılar sisteme girip eğitim alabilmektedir.

4.5.3. Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Maliyetlerinin Değerlendirmesi

Maliyeti en düşük olan eğitim yöntemi ise sanal gerçeklik uygulamasıdır. Bu yöntemin maliyeti yazılım geliştirilme, video çekimleri ve sanal gerçeklik gözlük maliyetlerinden oluşmaktadır. Bir kere yapılacak olan bu maliyetler daha sonra istenilen katılımcı sayısı kadar kullanılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ŞUBE PERFORMANSINI ÖLÇMEYE YÖNELİK UYGULAMA

Bu bölümde, katılım bankacılığında şube bireysel pazarlama çalışanlarına yönelik verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerinin, şube performansına etkisinin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin olarak gerçekleştirilen uygulamaya ait bilgiler ve sonuçlar yer almaktadır.

5.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

İslam ekonomisi ve finansı eğitimlerine yönelik üç farklı yöntem kullanılarak katılım bankacılığında şube performansına yönelik olarak bir eğitim uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamaya ilişkin olarak araştırmanın önemi ve amacı aşağıda belirtilmiştir.

5.1.1. Araştırmanın Önemi

İslam ekonomisi ve finansı alanındaki eğitim faaliyetlerine yönelik yapılan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla, katılım bankacılığı personeline yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin şube performansına etkisinin ölçülmesi önem arz etmektedir. Bu uygulama sonucunda elde edilen bulguların tartışılması ile elde edilecek sonuçlar eğitim sektörüne ve bankacılık alanında yapılacak uygulamalara ışık tutacaktır.

Benzer konulardaki yapılacak eğitim programları açısından hangi yöntemlerin şube performansını arttırmak için tercih edilebileceğine yönelik tavsiyeler neticesinde elde edilebilecek maliyet avantajları, bu tezin önemine binaen bu araştırmada yer alacaktır.

5.1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarının katılım bankacılığı performansına etkisinin araştırılarak, hangi eğitim yöntemlerinin daha fazla etkisinin olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Katılım bankacılığında bireysel satış alanında çalışan şube personeline yönelik teknoloji desteği ile gerçekleştirilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim uygulamalarının, geleneksel sınıf içi eğitim yöntemi ile uygulanan yöntemlere göre karşılaştırılmalı olarak analiz edilmesi hedeflenmektedir.

5.2. Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Yöntemi

Türkiye’de yer alan katılım bankacılığında çalışan şube bireysel pazarlama personeline yönelik olarak farklı eğitim yöntemleri ile verilen eğitimlerin, şube performansına etkisinin ölçülmesine yönelik örnek bir uygulama bu araştırmanın kapsamı içerisinde yer alacaktır.

5.2.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada iş hayatında çalışanlara yönelik verilen eğitimlerin teorik ya da pratik olarak hangi yöntemin tercih edilmesi gerektiğine ilişkin araştırmalar yapılarak, Katılım Bankacılığı konusunda farklı senaryolar ve farklı yöntemler içeren eğitimler oluşturulacaktır. Çalışmada etki ve sonuç analizi yapılarak elde edilen bulgular, İslam ekonomisi ve finansı eğitim yöntemleri için örnek bir model teşkil etmesi sağlanacaktır.

5.2.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada bankacılık sektöründe katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren bir bankanın katılım bankacılığı şube personeline yönelik İslam ekonomisi ve finansı eğitiminin şube performansına etkisi Non Parametrik - Wilcoxon Testi (Bağımlı Örnek Testi), Regresyon Analizi ve VIKOR araştırma yöntemi kullanılarak sonuçlar analiz edilecektir.

Katılım bankaları mevduat bankacılığının faaliyette bulunduğu pazardan daha farklı bir piyasada faaliyet göstermektedir. “Katılım bankalarının pazarlama stratejilerinin özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere, KOBİ’lere yönelmektedir” (Elfakhani, Zbib ve Ahmed, 2007:3-4). Katılım bankalarının ürün çeşitliliği ve pazarlamaya yönelik faaliyetleri de genel olarak bu kesime hitap etmektedir.

“Katılım bankaları şirketlere, işletmelere fon sağlarken onların geçmiş finansal yetkinliğinden ve kârlılığından ziyade gelecekteki projelerinin getirisini önemsemektedir” (Uslucan, 2013:39). Bundan dolayı bu araştırmada bireysel pazarlama alanında çalışan personel dâhil edilmiştir. Katılım bankasında şubede çalışan bireysel pazarlama alanında görev yapan personelin şube performansını ölçmek için üç farklı eğitim modeli kullanılarak VIKOR yöntemi ile karşılaştırma yapılacaktır.

VIKOR yöntemi ilk kez karmaşık sistemlerin çok kriterli optimizasyonu araştırması için önerilmiştir (Opricovic ve Tzeng, 2004:445). VIKOR yöntemi ile ideal çözüme yakınlığa dayanan çok kriterli sıralama indeksi ele alınarak belirlenen kriterler altında banka şubelerinin performansa göre sıralamaları belirlenebilmektedir. VIKOR yöntemi, tüm alternatiflerin ideal alternatife “yakınlık” ölçüsüne dayanan bir sıralama dizini meydana getirmek için kullanılmaktadır. İdeal çözüme yakınlığa dayanan çok kriterli sıralama indeksini ele alır. Birbiri ile çelişen kriterler içeren problemler için uzlaşık çözüm, karar vericilere karara ulaşmada yardımcı olur (Ertuğrul ve Karakaşoğlu, 2008:21).

“Yöntemin temelinde, alternatifler çerçevesinde ve değerlendirme kriterleri kapsamında bir uzlaşık çözümün oluşturulması, ideal çözüme en yakın çözüm ile alternatifler için çok kriterli sıralama indeksi oluşturularak, belirli koşullar kapsamında ideal çözüme en yakın kararın verilmesi söz konusudur” (Dinçer ve Görener 2011:248). İdeal alternatife yakınlık değerleri karşılaştırılarak uzlaşık sıralamaya ulaşılır.

Opricovic ve Tzeng (2004:447-448), VIKOR yönteminin uygulama süreçlerini aşağıdaki yer alan beş adımda açıklamaktadır:

Birinci adımda kriterlerden her biri için en kötü (f_i^-) ve en iyi (f_i^*) değerler aşağıdaki formül ile belirlenir.

$$f_i^* = \max_j f_{ij}$$

$$f_i^- = \min_j f_{ij}$$

İkinci adımda ise S_j ile R_j değerleri hesaplanır. Bu hesaplamadaki W_i değeri kriterlerde belirlenen yüzde ağırlıklarını ifade etmektedir.

$$S_j = \sum_{i=1}^n w_i (f_i^* - f_{ij}) / (f_i^* - f_i^-)$$

$$R_j = \max[w_i (f_i^* - f_{ij}) / (f_i^* - f_i^-)]$$

Üçüncü adımda ise değerlerden her biri için Q_j değerleri aşağıdaki formüller kullanılarak bulunur. Buradaki v değeri maksimum grup faydasını göstermekte olup, genellikle 0,5 olarak baz alınır.

$$S^* = \min_j S_j$$

$$S^- = \max_j S_j$$

$$R^* = \min_j R_j$$

$$R^- = \max_j R_j$$

$$Q_j = v (S_j - S^*) / (S^- - S^*) + (1 - v) (R_j - R^*) / (R^- - R^*)$$

Dördüncü adımda hesaplamaları yapılan Q_j , S_j , R_j değerleri küçükten büyüğe doğru sıralanır. En küçük Q_j değerine sahip olan seçenek alternatif grupları içerisinde en iyi seçenek olarak ortaya çıkar.

Beşinci adımda ise elde edilen sonuçların geçerli olarak kabul edilebilmesi için aşağıda yer alan iki koşulu sağlaması gerekmektedir. Bu şekilde en küçük Q değerine sahip olan seçenek en iyi veya en uygun olarak adlandırılabilir.

(C1) - Kabul edilebilir avantaj: En iyi ve en iyiye en yakın seçenekler arasında belirgin olacak şekilde bir fark olduğunu ifade eder

$$Q(P2) - Q(P1) \geq D(Q)$$

$$D(Q) = 1/(j - 1)$$

Bu denklemde $P1$, en düşük Q değerine sahip olan en iyi alternatif, $P2$ ise en iyi ikinci alternatiftir. j ise değerlendirme birimi sayısını göstermektedir. “Değerlendirme birimi sayısı 4’ten az olduğu durumlarda $D(Q)= 0,25$ alınır” (Chen ve Wang, 2009: 237).

(C2) - Kabul edilebilir istikrar: En iyi Q değerine sahip olan $P1$ alternatifi S ve R değerlerinin az birinde en iyi skora sahip olmalıdır. Bu iki koşuldan bir tanesi sağlanamazsa uzlaşık çözüm kümesi aşağıdaki gibi önerilir:

- 2.Koşul sağlanmıyorsa $P1$ ve $P2$ alternatifleri,
- 1.Koşul sağlanmıyorsa $P1, P2, \dots, P(m)$ alternatifleri

dikkate alınarak ifade edilir.

Araştırmada katılım bankacılığına yönelik şube personeline verilecek olan eğitimler yöntemlerine göre performans göstergeleri incelenecektir. Eğitimlerin değerlendirmesi ayrıca yapılacak olup sonuçlar bölümünde belirtilecektir.

“Eğitimin değerlendirilmesi, eğitimi alan çalışanların, eğitim öncesi ve sonrası performans düzeylerinin karşılaştırılması ve ulaştıkları performans düzeylerinin, çalışanların yaptıkları işle ve de örgütün amaçlarıyla ilişkilendirilerek, eğitim sonuçlarının saptanması için yapılan sistematik bir çalışmadır” (Özçelik, 2000: 188).

Elde edilecek veriler ışığında en iyi performans gösteren şubeler sıralanacaktır. Bu sıralama sonucunda yüzdeler dilime göre puanlanma yapılacaktır. Böylece sonuç olarak eğitim yöntemlerinin şube performansına etkileri karşılaştırması elde edilecek ve grafik üzerinden incelenecektir. Bu inceleme neticesine göre hangi eğitim yönteminin şube performansına daha çok etkisi olduğu ortaya çıkarılacaktır.

5.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma için iki adet hipotez belirlenmiş olup, bu hipotezler üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

5.3.1. Hipotez 1

Katılım bankacılığında bireysel satış alanında çalışan şube personeline yönelik verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarının, şube performans puanına anlamlı ve pozitif yönde etkisi vardır.

5.3.2. Hipotez 2

Katılım bankacılığında teknolojinin desteği ile verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarını alan şubelerin performans puanı, geleneksel sınıf içi eğitim yöntemi ile verilen eğitim programlarını alan şubelere göre daha yüksektir.

5.4. Araştırmanın Planlanması

Araştırmaya başlamadan önce eğitim programlarının detaylı olarak planlanması oldukça önemlidir. Araştırmanın planlanması aşamasında eğitimlerin sürelerinin, tarihlerinin ve katılımcılarının belirlenmesi gerekmektedir.

5.4.1. Eğitim Sürelerinin Belirlenmesi

Sanal Gerçeklik eğitim uygulamalarında uygulama süresi çok uzun olduğu durumlarda sağlık açısından bazı problemlere neden olabilmektedir. Sanal gerçeklik teknoloji kullanılarak işlenen din kültürü ve ahlak bilgisi dersine ilişkin Demir (2019:860) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda eğitim alanların bir kısmı baş dönmesi ve baş ağrısı, gözlerin yorulması, sulanması, ağrması, buğulanması gibi şikâyetler ortaya çıkmıştır. Bu şikâyetlerin hemen değil yaklaşık olarak 20-30 dakika sonra ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Başka bir araştırmada Kaleci, Tepe ve Tüzün (2017:678), sanal gerçeklik eğitimlerine katılan katılımcıların bir kısmında baş dönmesi, terleme ve tedirginlik gibi kısa süreli rahatsızlıkların ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Bilgisayar teknolojileri ile gerçekleştirilen eğitim programlarında eğitim sürelerinin daha kısa olması gerektiğinden dolayı bu çalışmada eğitim süreleri birbirinden farklı olarak gerçekleştirilmiştir.

5.4.2. Eğitim Tarihlerinin Belirlenmesi

Eğitim programların farklı eğitim yöntemlerine göre organizasyon yapılırken farklı aylarda gerçekleştirilebilmiştir. Her bir eğitim yönteminin aynı tarihte gerçekleştirilebilmesi mümkün olmamıştır. Zira teknoloji programlarının hayata geçirilmesi belirli bir zaman almakta ve uygulaması da bu nedenden dolayı farklı zaman aralıklarında yapılabilmektedir.

5.4.3. Eğitim Katılımcılarının Belirlenmesi

Eğitime katılım sağlayacak olan çalışanların aynı demografik özelliklere sahip olabilmesi için (şube tipi, şube çalışan sayısı, şube segmenti vb.) araştırma 12 şube ile gerçekleştirilebilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda eğitim programlarının ölçümlenmelerinin yapıldığı şube sayısının daha fazla olacak şekilde organize edilmesi, bu alandaki çalışmalara daha fazla katkı sağlayacaktır.

5.5. Araştırmanın Uygulanması ve Verilerin Analiz Edilmesi

Katılım bankacılığında çalışan şube personeline yönelik olarak İslam ekonomisi ve finansı konularında 3 farklı eğitim yöntemi kullanılarak aşağıda yer alan eğitim programları 12 farklı şubede çalışan personelin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

- Sanal Sınıf Eğitim Programı ($\$1, \$2, \$3, \$4$)
- Sınıf İçi Eğitim Programı ($\$5, \$6, \$7, \$8$)
- Sanal Gerçeklik (VR) Eğitim Programı ($\$9, \$10, \$11, \$12$)

Eğitim yöntemlerinin şube performansına katkılarının araştırılması için öncelikle kontrol grubu ve deney grubu olmak üzere iki grup oluşturularak, eğitimler verilen grup ile eğitim almayan grupların şube bireysel performansları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada eğitim verilen grupta eğitim verilmeden önceki ay ($x-1$) bireysel şube performansı ile eğitimler verildikten sonraki aya ($x+1$) ait bireysel şube performans puanları karşılaştırılmıştır. Kontrol grubu için aynı şekilde veriler toplanmıştır. Şubelerin bireysel performans hesaplamalarında nakdi finansman, toplam komisyon gelirleri, sigorta komisyon gelirleri ve bireysel müşteri kazanımları yer almaktadır. Kontrol grubuna ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır:

Tablo: 5.1: Kontrol Grubu Şube Puanları Karşılaştırması

	Şubeler	x-1 (Ay)	x+1 (Ay)	Fark
SANAL SINIF	Ş1	26,61	29,31	2,70
	Ş2	24,08	19,64	-4,44
	Ş3	25,20	27,34	2,14
	Ş4	22,66	25,84	3,18
SINIF İÇİ	Ş5	47,85	49,97	2,12
	Ş6	41,53	48,66	7,13
	Ş7	42,83	53,64	10,81
	Ş8	37,80	43,53	5,73
SANAL GERÇEKLİK	Ş9	56,30	58,65	2,35
	Ş10	24,07	26,48	2,41
	Ş11	39,32	39,84	0,52
	Ş12	23,41	29,65	6,24
	Ortalama	34,31	37,71	3,41

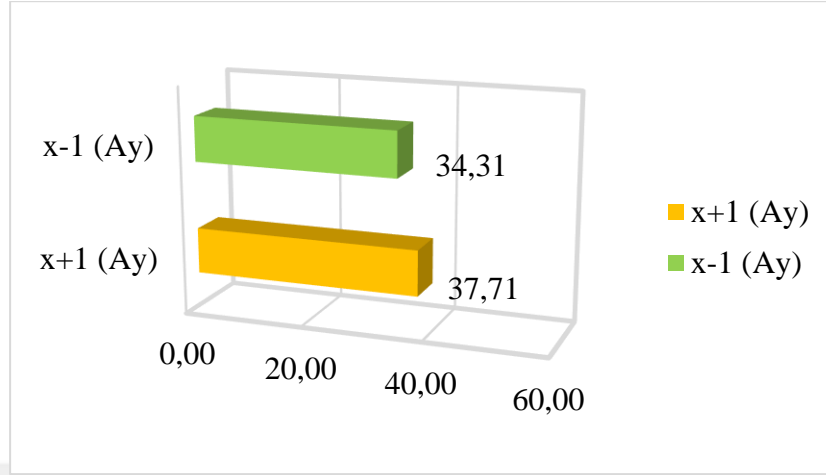
Kontrol grubu eğitim öncesi ve sonrası karşılaştırma puan ortalamalarına ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo: 5.2: Kontrol Grubu Şube Puan Ortalamaları Karşılaştırması

Kontrol Grubu Eğitim Öncesi ve Sonrası Karşılaştırması	
x-1 (Ay)	34,31
x+1 (Ay)	37,71

Bu verilere göre eğitim öncesi ve sonrası kontrol grubunun bireysel şube performansları incelendiğinde kayda değer bir artış olmadığı görülmektedir.

Grafik 5.1: Kontrol Grubu Şube Puanı Ortalamaları Karşılaştırması

İslam ekonomisi ve finansı eğitim programına katılım sağlayan personelin yer aldığı deney grubuna ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır:

Tablo 5.3: Deney Grubu Şube Puanları Karşılaştırması

	Şubeler	x-1 (Ay)	x+1 (Ay)	Fark
SANAL SINIF	Ş 1	21,89	42,81	20,92
	Ş 2	19,7	41,51	21,81
	Ş 3	20,99	39,74	18,75
	Ş 4	21,84	33,93	12,09
SINIF İÇİ	Ş 5	50,21	66,09	15,88
	Ş 6	37,35	46,82	9,47
	Ş 7	55,98	72,66	16,68
	Ş 8	37,38	51,75	14,37
SANAL GERÇEKLİK	Ş 9	34,69	51,67	16,98
	Ş 10	19,47	23,32	3,85
	Ş 11	66,17	77,24	11,07
	Ş 12	29,54	57,17	27,63
	Ortalama	34,60	50,39	15,79

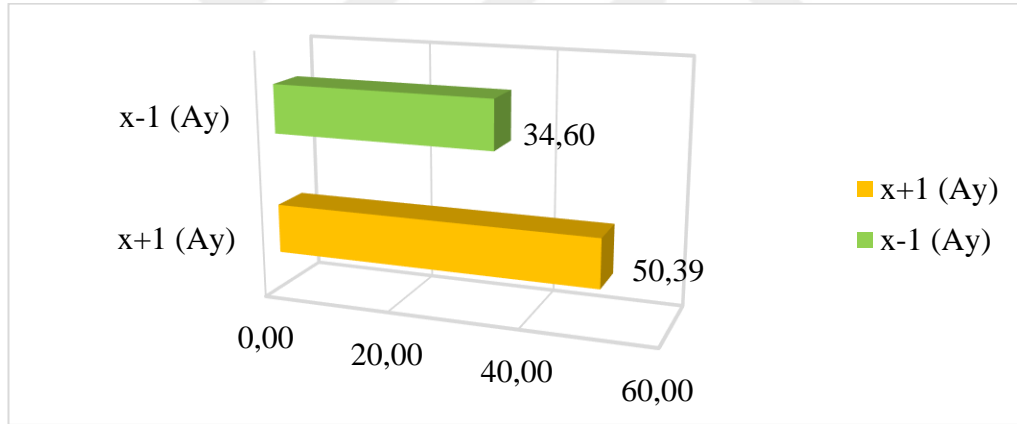
Bu verilere göre eğitim öncesi ve sonrası deney grubunun bireysel şube performans puan ortalamaları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5.4: Deney Grubu Şube Puan Ortalamaları Karşılaştırması

Deney Grubu Eğitim Öncesi ve Sonrası Karşılaştırması	
x-1 (Ay)	34,60
x+1 (Ay)	50,39

Deney grubuna ilişkin şube bireysel performans puanı ortalamaları karşılaştırması yapıldığında performans artışının olduğu görülmektedir.

Grafik 5.2: Deney Grubu Şube Puanı Artışları Karşılaştırması

Verilerin istatistiksel olarak analiz edilebilmesi için Non Parametrik – Wilcoxon Testi (Bağımlı Örnek Testi) uygulanmıştır. İlk olarak eğitim öncesi kontrol ve deney gruplarına ait performans verileri karşılaştırılmıştır.

5.5.1. Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Öncesi Deney Grubu Karşılaştırılması

Eğitim öncesi kontrol grubu ile deney grubu Wilcoxon Testi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5.5: Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Öncesi Deney Grubu İstatistikleri

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
EGDENON -	Negative Ranks	8 ^a	5,50	44,00
EGKONON	Positive Ranks	4 ^b	8,50	34,00
	Ties	0 ^c		
	Total	12		

a. EGDENON < EGKONON

b. EGDENON > EGKONON

c. EGDENON = EGKONON

Test Statistics^a

		EGDENON - EGKONON
Z		-,392 ^b
Asymp. Sig. (2- tailed)		,695

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on positive ranks.

Bu karşılaştırma neticesinde, P değeri >0.05 olduğundan dolayı eğitim öncesi kontrol ve deney grubunun performanslarında anlamlı bir farklılık yoktur.

5.5.2. Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu Karşılaştırılması

Eğitim öncesi kontrol grubu ile eğitim sonrası kontrol grubu Wilcoxon Testi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5.6: Eğitim Öncesi Kontrol-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu İstatistikleri

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
EGKONSON -	Negative Ranks	1 ^a	8,00	8,00
EGKONON	Positive Ranks	11 ^b	6,36	70,00
	Ties	0 ^c		
	Total	12		

a. EGKONSON < EGKONON

b. EGKONSON > EGKONON

c. EGKONSON = EGKONON

Test Statistics^a

	EGKONSON - EGKONON
Z	-2,432 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,015

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

P değeri <0.05 olduğu için eğitim öncesi kontrol ve eğitim sonrası kontrol grubunun performanslarında anlamlı bir farklılık vardır. Kontrol grubunda eğitim sonrası performans, eğitim öncesi performanstan anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

5.5.3. Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Karşılaştırılması

Eğitim öncesi deney grubu ile eğitim sonrası deney grubu Wilcoxon Testi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5.7: Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu İstatistikleri

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
EGDENSON -	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00
EGDENON	Positive Ranks	12 ^b	6,50	78,00
	Ties	0 ^c		
	Total	12		

a. EGDENSON < EGDENON

b. EGDENSON > EGDENON

c. EGDENSON = EGDENON

Test Statistics^a

	EGDENSON - EGDENON
Z	-3,059 ^b
Asymp. Sig. (2- tailed)	,002

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

P değeri <0.05 olduğundan eğitim öncesi deney ve eğitim sonrası deney grubun performanslarında anlamlı bir farklılık vardır. Deney grubunda eğitim sonrası performans, eğitim öncesi performanstan anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

5.5.4. Eğitim Sonrası Deney-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu Karşılaştırılması

Eğitim öncesi deney grubu ile eğitim sonrası kontrol grubu Wilcoxon Testi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5.8: Eğitim Sonrası Deney-Eğitim Sonrası Kontrol Grubu İstatistikleri

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
EGDENSON -	Negative Ranks	3 ^a	2,00	6,00
EGKONSON	Positive Ranks	9 ^b	8,00	72,00
	Ties	0 ^c		
	Total	12		

a. EGDENSON < EGKONSON

b. EGDENSON > EGKONSON

c. EGDENSON = EGKONSON

Test Statistics^a

	EGDENSON - EGKONSON
Z	-2,589 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,010

a. Wilcoxon Signed Ranks Test

b. Based on negative ranks.

P değeri <0.05 olduğundan eğitim sonrası deney grubunun performansı ile eğitim sonrası kontrol grubun performansı arasında anlamlı bir farklılık vardır. Deney grubunda eğitim sonrası performans, kontrol grubunun eğitim sonrası performansından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

5.5.5. Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Regresyon Analizi

Eğitim öncesi deney ve eğitim sonrası deney grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin olarak regresyon analizi yapılmış olup analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır:

Tablo 5.9: Eğitim Öncesi Deney-Eğitim Sonrası Deney Grubu Regresyon

REGRESYON İSTATİSTİKLERİ	
Çoklu R	0,92083224
R Kare	0,847932015
Ayarlı R Kare	0,832725217
Standart Hata	6,500764785
Gözlem	12

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Anlamlılık F</i>
Regresyon	1	2356,416997	2356,416997	55,76006122	2,14195E-05
Fark	10	422,5994279	42,25994279		
Toplam	11	2779,016425			

	<i>Katsayılar</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-değeri</i>
Kesişim	18,06128124	4,718918597	3,82741954	0,003332886
X Değişkeni 1	0,934405783	0,125133588	7,467265981	2,14195E-05

Analiz sonuçlarına göre P değeri <0.05 olduğundan regresyon analizine göre, ANOVA testi anlamlılık düzeyi 2,14 olarak bulunmuş ve eğitimlerin şube bireysel performans puanında anlamlı olarak etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Hipotez 1: Katılım bankacılığında bireysel satış alanında çalışan şube personeline yönelik uygulanan İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarının, şube bireysel performans puanına anlamlı olarak pozitif yönde etkisi vardır.

Şubelerin eğitim öncesi ve sonrası ortalama bireysel performansları karşılaştırılması ve kontrol grubu eğitim öncesi ve sonrası performans artışları bakımından pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre,

İslam ekonomisi ve finansına yönelik katılım bankacılığı eğitimlerinin, şube bireysel performanslarına anlamlı olarak pozitif yönde etkisi olduğundan dolayı Hipotez 1 kabul edilmiştir.

Araştırmanın sonraki aşamasında hangi eğitim yönteminin şubelerin bireysel performans puanına daha fazla katkı sağladığı tespit etmek amacıyla VIKOR araştırma yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

- Değerlendirmede Kullanılan Kriterler ve Ağırlıkları
- Banka Şubelerine İlişkin Sayısal Veriler
- Her Kriter için En İyi (f_i^*) ve En Kötü (f_i^-) Değerler
- Her Kriter için Ağırlıklandırılmış Şube Değerleri
- Banka Şubelerinin VIKOR Yöntemi ile Sıralama Sonuçları

Araştırmaya konu olan eğitimlerin şube performansına etkisinin ölçülmesinde, aşağıdaki kriterler ve ağırlık oranları baz alınarak sonuçlar analiz edilmiştir. Bu ağırlıkların belirlenmesinde eğitim alan bireysel şube personelin doğrudan ölçümlenebilir verileri ve çalıştığı şubeye sağladığı katkılar göz önüne alınmıştır. Eğitimler verildikten sonraki ay yapılan ölçümler neticesinde aşağıda yer alan kriterler veri olarak analiz edilmiştir.

Tablo 5.10: Değerlendirmede Kullanılan Kriterler ve Ağırlıkları

Kriter No	Kriter Adı	Ağırlık Oranı
<i>K 1</i>	Bireysel Müşteri Kazanım Adedi	0,20
<i>K 2</i>	Nakdi Finansman	0,15
<i>K 3</i>	Toplam Komisyon Gelirleri	0,15
<i>K 4</i>	Şube Bireysel Performans Puanı	0,30
<i>K 5</i>	Şube Bireysel Performans Artış Oranı	0,20

Üç farklı yöntem ile gerçekleştirilen eğitim programları sonrasında veriler uygulama yapılan bankanın performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde analiz edilmiştir.

Uzaktan eğitim teknolojilerden biri olan sanal sınıf teknolojisi ileri katılım bankacılığı Sanal Sınıf eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programı kapsamında seçilen dört şube bireysel pazarlama çalışanlarının verileri alınmıştır.

Belirlenen performans kriterleri çerçevesinde seçilen 4 şube için ($\$ 1, \$ 2, \$ 3, \$ 4$) belirlenen ($K 1, K 2, K 3, K 4, K 5$) kriterlere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5.11: Şube Kriterlerine İlişkin Sanal Sınıf Eğitim Verileri

		<i>Kriterler</i>				
		<i>K 1</i>	<i>K 2</i>	<i>K 3</i>	<i>K 4</i>	<i>K 5</i>
<i>Sanal Sınıf</i>	$\$ 1$	806	176.000	26.551	42,81	0,96
	$\$ 2$	520	202.000	13.569	41,51	1,11
	$\$ 3$	589	230.717	4.529	39,74	0,89
	$\$ 4$	341	252.768	8.190	33,93	0,55
	Ortalama	564,00	215.371,23	13.209,79	39,50	0,88

Eğitim yöntemlerinin en yaygın olan sınıf içi eğitim yöntemi ile ileri katılım bankacılığı eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programı kapsamında seçilen 4 şube bireysel pazarlama çalışanlarının verileri alınmıştır.

Belirlenen performans kriterleri çerçevesinde seçilen 4 şube için ($\$ 5, \$ 6, \$ 7, \$ 8$) belirlenen ($K 1, K 2, K 3, K 4, K 5$) kriterlere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5.12: Şube Kriterlerine İlişkin Sınıf İçi Eğitim Verileri

		<i>Kriterler</i>				
		<i>K 1</i>	<i>K 2</i>	<i>K 3</i>	<i>K 4</i>	<i>K 5</i>
<i>Sınıf İçi</i>	<i>Ş 5</i>	168	12.449	8.613	23,44	0,32
	<i>Ş 6</i>	100	115.933	8.819	8,9	0,25
	<i>Ş 7</i>	36	96.933	17.175	16,27	0,30
	<i>Ş 8</i>	52	2.949	1.169	3,56	0,38
	Ortalama	89,00	57.066,07	8.943,85	13,04	0,31

Eğitim yöntemlerinin en yenilerinden biri olan sanal gerçeklik teknolojisi yöntemi ile ileri katılım bankacılığı sanal gerçeklik (VR) eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programı kapsamında seçilen 4 şube bireysel pazarlama çalışanlarının verileri alınmıştır.

Belirlenen performans kriterleri çerçevesinde seçilen 4 şube için (*Ş 9, Ş 10, Ş 11, Ş 12*) belirlenen (*K 1, K 2, K 3, K 4, K 5*) kriterlere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5.13: Şube Kriterlerine İlişkin Sanal Gerçeklik Eğitim Verileri

		<i>Kriterler</i>				
		<i>K 1</i>	<i>K 2</i>	<i>K 3</i>	<i>K 4</i>	<i>K 5</i>
<i>Sanal Gerçeklik</i>	<i>Ş 9</i>	523	71.746	8.265	51,67	0,49
	<i>Ş 10</i>	304	21.327	5.275	23,32	0,20
	<i>Ş 11</i>	1.232	140.180	30.681	77,24	0,17
	<i>Ş 12</i>	3.811	1.381.862	111.355	57,17	0,94
	Ortalama	1.467,50	403.778,97	38.894,00	52,35	0,45

5.5.6. En İyi ve En Kötü Değerler

Uygulama sonucunda elde edilen 12 şubeye ait belirlenen kriterlere ilişkin en iyi ve en kötü değerler f_i^* ve f_i^- hesaplamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.14: Her Kriter için En İyi (f_i^*) ve En Kötü (f_i^-) Değerleri

<i>Kriter No</i>	<i>Kriter Adı</i>	<i>f_i^*</i>	<i>f_i^-</i>
K 1	Bireysel Müşteri Kazanım ADEDİ	1467,50	89,00
K 2	Nakdi Finansman	403.778,97	57.066,07
K 3	Toplam Komisyon Gelirleri	38.894,00	8.943,85
K 4	Şube Bireysel Performans Puanı	52,35	13,04
K 5	Banka Performans Sıralaması	0,88	0,31

Bu kriterler belirlenirken bankada uygulanan performans sistemi baz alınmıştır. Uygulamada 12 şubeye ait belirlenen kriterler ile bulunan f_i^* ve f_i^- değerlerine göre ağırlıklandırılmış şube değerleri aşağıda hesaplanmıştır.

Tablo 5.15: Her Kriter için Ağırlıklandırılmış Ortalama Şube Değerleri

	<i>Kriterler</i>				
	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5
A 1 - Sanal Sınıf	0,131	0,082	0,129	0,098	0,000
A 2 - Sınıf İçi	0,200	0,150	0,150	0,300	0,200
A 3 - Sanal Gerçeklik	0,000	0,000	0,000	0,000	0,151

5.5.7. Farklı Değerlere Göre Sıralamalar

Bu kriterlere göre $v=0,5$ olarak S_j , R_j ve Q_j değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen verilere ışığında S_j , R_j ve Q_j değerine göre sıralamalar yapılmıştır.

Hesaplanan S_j , R_j ve Q_j değerlerine göre yapılan sıralama tablosu aşağıda yer almaktadır.

Q_j değerine göre yapılan sıralamada alternatif yöntemler A_3 , A_1 , A_2 olacak şekilde sıralanmaktadır.

Tablo 5.16: Şubelerinin VIKOR Yöntemi ile Sıralama Sonuçları

	<i>Kriterler</i>			<i>S_j, R_j ve Q_j Değerine Göre Sıralamalar</i>		
	<i>S_j</i>	<i>R_j</i>	<i>Q_j</i>	<i>S_j Değerine Göre Sıralama</i>	<i>R_j Değerine Göre Sıralama</i>	<i>Q_j Değerine Göre Sıralama</i>
A_1 - Sanal Sınıf	0,44	0,13	0,17	A 3	A 1	A 3
A_2 - Sınıf İçi	1,00	0,30	1,00	A 1	A 3	A 1
A_3 - Sanal Gerçeklik	0,15	0,15	0,06	A 2	A 2	A 2

Hesaplanan en iyi Q_j değerine sahip A_3 alternatifi en iyi çözüm olarak gözükmektedir. Ancak en iyi uzlaştırıcı çözümü sağlayıp sağlamadığını teyit etmek için kabul edilebilir avantaj ve kabul edilebilir istikrar koşullarının uygunluğu incelenmiştir.

5.5.8. Koşul 1 (Kabul Edilebilir Avantaj)

Değerlendirme birimi sayısı 4'ten az olduğu durumlarda $D(Q) = 0,25$ alınır. Koşul denklemi olan $DQ = < Q(a'') - Q(a')$ ifadesine göre; $0,25 = < 0,17 - 0,06$ eşitsizliği sağlanmadığından c1 **kabul edilebilir avantaj** değerini **sağlamamaktadır**.

5.5.9. Koşul 2 (Kabul Edilebilir İstikrar)

A' , S ve R değerine göre A_3 alternatifi S_j ve R_j değerlerine göre en az birisinde en iyi değer olduğundan dolayı **kabul edilebilir istikrar** koşulunu **sağlanmaktadır**.

İki koşuldan birinin sağlanmadığı durumda aşağıdaki gibi çözüm önerilir:

- Sadece 1.koşul olan kabul edilebilir avantajın sağlanması durumunda A' ve A'' alternatifleri,
- Sadece 2.koşul olan kabul edilebilir istikrarın sağlanması durumunda A' , A'' , ..., $A(m)$ alternatifleri uzlaşık çözüm önerisi olarak sunulur. $A(m)$ alternatifi $Q(a(m)) - Q(a') < DQ$ eşitsizliğini sağlayan maksimum m değeri yardımıyla belirlenir.

Buna göre sadece 2.koşul sağlandığından dolayı Q değerleri için hesaplama aşağıdaki gibi olmaktadır.

$$Q(a'') - Q(a') < DQ \quad \rightarrow \quad 0,17 - 0,06 < 0,5 \quad (\text{eşitlik sağlanıyor})$$

$$Q(a''') - Q(a') < DQ \quad \rightarrow \quad 1,00 - 0,06 < 0,5 \quad (\text{eşitlik sağlanmıyor})$$

Bu hesaplamalarda elde edilen sonuçlar neticesinde uzlaşık çözüm kümesi içerisinde Q değerleri hesaplamalarına göre, göre A_3 ve A_1 minimum Q değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Yapılan bütün hesaplamalar neticesinde, sanal gerçeklik ve sanal sınıf yöntemleri ile eğitim alan şubelerin performansı, sınıf içi yöntemle eğitim alan şubelerin performansına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hipotez 2: Katılım bankacılığında teknolojinin desteği ile verilen İslam ekonomisi ve finansı eğitim programlarını alan şubelerin performans puanı, geleneksel sınıf içi eğitim yöntemi ile verilen eğitim programlarını alan şubelere göre daha yüksektir.

VIKOR araştırma yöntemi kullanılarak yapılan şube performans sıralama sonucunda teknolojinin desteği ile gerçekleştirilen sanal sınıf ve sanal gerçeklik eğitim yöntemlerini alan şubelerin performans puanı, geleneksel sınıf içi eğitim alan şubelerin performans puanına göre daha yüksek olduğundan dolayı Hipotez 2 kabul edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında istatistiksel araştırma yöntemi olarak regresyon analizi, t-testi ile VIKOR yöntemi kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular neticesinde çalışmada varsayılan iki hipotez de kabul edilmiştir.

SONUÇ

Katılım bankacılığının geliştirilerek finans sisteminin çeşitlendirilmesi, hanehalkı ve firmalara alternatif fırsatlar oluşturmanın ötesinde tasarrufların teşvik edilmesine, birikimlerin finansal sisteme dâhil edilmesine, kaynakların reel sektöre yönlendirilmesine, sermaye açısından dışa bağımlılığın azaltılmasına ve nihayetinde büyüme performansının artırılmasına katkı sağlamaktadır. Böyle olmakla birlikte Türkiye’de otuz yıldan fazla bir geçmişe sahip olan katılım bankacılığının sektörden aldığı pay, üç kamu katılım bankasının faaliyete geçmesine rağmen kayda değer bir artış gösterememiştir. Bunda sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli personelin azlığı veya çalışanlarının yeterli düzeyde bilgiye sahip olamadığı da rol oynamaktadır.

Türkiye’de İslam ekonomisi ve finansı alanındaki lisans ve lisansüstü programlarının oldukça yeni ve sektörün ihtiyaçlarını karşılamada özellikle nicel açıdan oldukça yetersiz kaldığı ifade edilebilir. Katılım bankaları, çalışanlarının bilgi düzeylerini artırma ve gerekli eğitimleri verme konusunda oldukça gayretli olmasına rağmen bu faaliyetlerin şube performanslarını artırıp artırmadığı, artırıyor ise hangi yöntemin daha verimli olduğu hususunda kararsızlık göstermektedirler. Bu durum hem zaman hem de kaynak israfına yol açan sonuçları ortaya çıkarabilmektedir. Çalışma, katılım bankacılığı şube çalışanlarına verilen İslam ekonomisi ve finans eğitimlerinin şube performansı üzerindeki etkisini araştırmakta ve hangi yöntemlerin daha verimli olduğunu tespit amacıyla yönelik olarak yapılmıştır.

Eğitim programlarında yer alan içeriğin en iyi şekilde oluşturabilmesi için üniversitelerde gerçekleştirilen lisans ve lisansüstü eğitim programları ile yurtiçi ve yurtdışı sertifika programları nitel olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen programlar ve içeriklerine yer verilmiştir. Bu programların değerlendirmesi kapsamında eğitim içerikleri ve isimlerinin ortak olmasının fayda sağlayacağı, eğitmen seçimlerinde sektör tecrübesi olan kişilerin tercih edilmesi ve eğitim içeriklerinin teorikten ziyade pratiğe yönelik olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Eğitim yöntemleri açısından incelenme yapıldığında, sanal sınıf ile uzaktan eğitim yöntemi, geleneksel sınıf içi eğitim yöntemi ile sanal gerçeklik (VR) eğitim yöntemleri ön plana çıkmış ve bu yöntemler ile İslam ekonomisi ve finansı alanında katılım bankacılığı çalışanlarına yönelik eğitimler tasarlanarak uygulanmıştır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, İslam ekonomisi ve finansı konusunda katılım bankacılığı alanında şube bireysel pazarlama çalışanlarına yönelik verilen eğitim programlarının şube bireysel performans puanına pozitif yönde etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca farklı eğitim yöntemlerine göre uygulanan eğitimlerin şube performansına etkileri incelendiğinde, en etkili yöntemin sanal gerçeklik ortamı ile verilen eğitim olduğu tespit edilmiştir. Diğer yöntemlerden biri olan sanal sınıflar ile verilen eğitimlerin de şube performansında pozitif yönde etkili olduğu açıkça görülmektedir. Sınıf içi olarak verilen eğitimlerin ise şube performansına etkisinin daha düşük olduğu görülmektedir. Araştırmada, zellikle İslam ekonomisi ve finansı alanında, katılım bankacılığına yönelik eğitim programlarının tasarımı ve uygulamasının nasıl yapılabileceğine ilişkin bir örnek teşkil etmektedir. Yapılan literatür taramalarında bu konu ile ilgili çok fazla tez çalışması yapılmadığı görülmüş ve bütünsel bir değerlendirmeye farklı eğitim yöntemlerinin neler olabileceği üzerinde durulmuştur. Tez daha önce yapılan benzer çalışmaların sonuçlarını desteklemekte ve katılım bankacılığında e-öğrenme eğitimlerinin başarisında ne çıkan en önemli kritik başarı faktörlerinden birinin ‘‘Teknolojik Faktörler’’ olduğu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çalışmaya katkı sağlayacak şekilde, eğitimlerde teknoloji kullanımının artması, sanal sınıf ve sanal gerçeklik yöntemleri ile eğitimler verilmesi, katılım bankacılığı sektöründe şube performansını artıran bir etken olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma yöntemi olarak bu tezde VIKOR yönteminin kullanılması, daha önce yapılan bir çalışmanın kapsamını geliştirici niteliktedir. İlgili çalışmanın sonuç bölümünde yer alan, şube personelinin eksik olan konuların tespit edilmesinin ve şube performansını artırmaya yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri yapılmasının faydalı olacağına ilişkin sonuç nerisi bu tez çalışmasında uygulanmıştır. şube performanslarının ölçülmesinde bu çalışmaya benzer kriterler belirlenmiş, ancak farklı olarak şube bireysel çalışanları hedef kitle olarak seçilmiş ve müşteri kazanım kriteri

de ayrıca dikkate alınmıştır. VIKOR yönteminin bankaların şube performanslarını karşılamak için ideal bir araştırma yöntemi olduğu da bu çalışma ile bir kez daha teyit edilmiştir. Bundan sonra bankacılık sektörüne yönelik yapılacak benzer bir araştırma için şube finansal verilerinden başka, daha geniş hedef kitlelere yönelik yönetsel yetkinlikler ile müşteri memnuniyetine ait verilerin de kullanıldığı çok boyutlu performans değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Katılım bankacılığı alanında gerçekleştirilen bu çalışma, sadece katılım bankacılığında değil, tüm bankacılık sektöründe faaliyet gösteren diğer bankalara da katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Hem farklı eğitim yöntemlerinin kullanılması hem de bu yöntemlerin şube performanslarına olan etkilerinin ölçülmesi benzer uygulamaların diğer bankalar tarafından yapılırken dikkate alınarak olası muhtemel maliyet harcamalarından kurtulmalarını sağlayacaktır.

Eğitim sektörü açısından yapılan çalışma değerlendirildiğinde, farklı eğitim yöntemlerinin nasıl uygulanabileceği konusu ile bu yöntemlere ilişkin olarak genel memnuniyet seviyelerinin ölçülmesi, eğitim yöntemi olarak teknoloji imkânlarından faydalanılması, özellikle sanal sınıf ve sanal gerçeklik çalışmalarının tez içerisinde detaylı olarak yer alması, benzer çalışmaların uygulanması açısından tüm eğitim sektörüne katkı sağlayabilir. Ayrıca eğitim faaliyetleri içerisinde yer alan eğitim içeriklerinin oluşturulma yöntemleri, eğitimlerin planlanması ve uygulanması, eğitim sonunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi gibi konulara ilişkin detaylı fikirler sunması, eğitim sektörüne sağlayacağı diğer faydalar arasında yer almaktadır.

Çalışma, eğitimlerin ulaşım ve konaklama kalemlerinde yapılabilecek tasarruflara ilişkin fikir vermesi bakımından önemlidir. Eğitim teknolojilerinin eğitim bütçelerine etkisinin olumlu yönde olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim alanında yapılacak olan teknoloji yatırımları, eğitim bütçelerine uzun dönemde çok daha fazla katkı sağlayacaktır.

Çalışma içerisinde yer alan eğitim yöntemleri değerlendirildiğinde gerçekleştirilen sınıf içi eğitimler için kişi başı birim maliyeti 600 TL, sanal sınıf eğitim yöntemi için kişi başı 300 TL, sanal gerçeklik eğitimi için ise kişi başı 200 TL ödeme yapılmıştır. 100 kişi için toplam maliyet ise sınıf içi 60.000 TL, sanal sınıf 30.000 TL, sanal

gerçeklik için ise 20.000 TL'dir. Maliyeti en yüksek olan eğitim yöntemi ulaşım ve konaklama kalemleri olduğu için sınıf içi eğitim yöntemidir. Toplam maliyet açısından daha düşük olan sanal sınıf ve en düşük olan ise sanal gerçeklik eğitim yöntemidir.

Yeni teknolojilerinin eğitimlerde kullanılması, çalışanların eğitim memnuniyetini arttırıcı bir unsur olarak tespit edilmiştir. Teknolojinin eğitimleri kişiye özel olarak istedikleri zaman, istedikleri yerden alabilme imkânının sağlaması bu memnuniyetin arttırılmasında en büyük etkidir. Teknolojilerin avantajlarından faydalanarak gerçekleştirilecek olan çalışmalar, önümüzdeki dönemlerde önemini arttıracaktır.

Dünya'da yer alan İslam ekonomisi ve finansına alanında yönelik teknolojinin desteği ile birçok online sertifika programları bir çok farklı kurum ve üniversite tarafından yapılmaktadır. Ayrıca bazılarının yüz yüze eğitim programları da mevcuttur. Alanında uzman eğitmenlerin verdiği bu tür eğitim programları ile katılım bankacılığında ihtiyaç duyulan konulara yönelik olarak bilgi eksikliğinin giderilmesi için bu programlara katılımların artması önemlidir. Ancak eğitim dili olarak İngilizce verildiğinden dolayı İngilizce dil bilgisinin çok iyi seviyede olması gerekmektedir.

Tez savunmasının, teknolojinin özellikle de dijital teknolojinin yaygınlaştığı bir döneme denk gelmesi de sonuçlarını doğrulaması açısından oldukça anlamlıdır. Her ne kadar COVID-19 salgını nedeniyle zorunlu bir dijitalleşme yaşansa da, bu durumun salgın sonrasında eski seviyesine düşmesi beklenmemektedir. Hanehalkı, firma, devlet ve global örgütler, geleneksel yöntemlerle gerçekleştirdiği işle(m)lerin önemli bir kısmını bu süreçte online olarak yürütmeye başlamıştır. Doktora tez savunmasının, belki de Türkiye'de ilk defa tüm jüri üyeleri ve adayın uzaktan öğretim altyapısıyla bir araya gelerek gerçekleştirilmesi de bunun en açık göstergesidir. Dijital sıçramanın her alana olduğu gibi yükseköğretime, katılım bankacılığına da kalıcı etkiler bırakacağı aşikârdır. Araştırmada elde edilen bulguların, katılım bankacılığının ve finansal sektörün gelişimine de katkı sağlaması, aynı zamanda dijitalleşmenin etkilerinin araştırıldığı yeni çalışmalara da yol göstermesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Adil, B. (2011). *Katılım Bankalarında Verilen Hizmet İçi Eğitimlerin Personel Algısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Afyon Kocatepe Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 21 Kasım 2017, 30247, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171121-4.htm> [18.01.2020].
- AIMS, (2020). Certified Islamic Finance Expert, <https://www.aims.education/islamic-finance-certification-courses/> [26.01.2020].
- Akçay, S. ve Gökçearslan, A. (2016). Grafik Tasarım Dersinde Uzaktan Eğitim Yönteminin Kullanımına Yönelik Bir Uygulama ve Öğrenci Alguları: Gazi Üniversitesi Örneği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (4): 1983-2004.
- Akdemir, E. (2012). Aday Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programının Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2(2): 25-41.
- Aktamış, H. ve Arıcı, V. (2013). Sanal Gerçeklik Programlarının Astronomi Konularının Öğretiminde Kullanılmasının Akademik Başarı ve Kalıcılığına Etkisi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2): 58-70.
- Albaraka, (2017). Katılım Bankacılığı Sistemi, Çalışma Esasları ve Uygulaması, Albaraka Yayınları, İstanbul.
- Alkan, C. (1997). *Eğitim Teknolojisi (5. baskı)*, Ankara: Anı.
- Alsancak, H., Balcı, F. ve Yıldırım, M. (2012). *Türk Polis Eğitiminde Durum Eğitimi Modelinin Uygulanması*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 11-23.
- Amundsen, C. (1993). *The Evolution Of Theory In Distance Education. In Theoretical Principles Of Distance Education*, D. Keegan. (Ed.), New York: Routledge.
- Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi - Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 16 Temmuz 2018, 30480, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180716-3.htm> [12.01.2020].
- Ardahan Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 27 Nisan 2018, Sayı 30404, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180427-8.htm> [18.01.2020].
- Arslan, B. (2015). *Finans Sektöründe Çalışan İşgörenlerin Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ataklı, A. (1992). Eğitim ve Mesleki Başarı, *Verimlilik Dergisi*, 1(1992):1-67.

- Ayan, B. (2008). *İşletmelerde Eğitimin Çalışanlar Üzerindeki İş Tatmini: Gıda Sektöründe Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, T. (2000). Hizmet İçi Eğitimin Kavramı ve Uygulamada Karşılaşılan Zorluklar, *Milli Eğitim Dergisi*, 147(2000): 66-69.
- Balcı, F., Çelik N. ve Kara, H. B. (2012). Türk Polis Eğitiminde Teoriden Pratiğe Geçiş: Uygulamalı Durum Eğitimi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 14 (3), 1-25.
- Barron, B. (2006). Interest and Self-Sustained Learning as Catalysts of Development: A Learning Ecologies Perspective, *Human Development*, 49(4): 193-224.
- Barut, L. (2015). *Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına Yönelik Tutumları ile Bilgisayar Öz Yeterlik Algıları Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 30 Ekim 2018, 30580, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181030.pdf> [11.01.2020].
- Boud A., vd. (1999). “Virtual Reality and Augmented Reality as a Training Tool For Assembly Tasks”, Int. Conf. on Information Visualization. 32-36. London, UK.
- Can, H., vd. (1998). *Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi*, 3.Basım. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Canman, D. (2000). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Ankara: Yargı.
- Chen, L.Y. ve Wang T. (2009). Optimizing Partners’ Choice in IS/IT Outsourcing Process: The Strategic Decision Of Fuzzy Vikor. *International Journal of Production Economics*, 120(1): 233-242.
- CIE, (2020). Centre for Islamic Economics - Islamic Finance and Banking, <http://cie.com.pk/course-list/> [26.01.2020].
- CIMA, (2020). Islamic Finance Qualifications - Certificates in Islamic Finance, <https://www.cimaglobal.com/Qualifications/Islamic-finance-qualifications/Certificates-in-Islamic-Finance/> [26.01.2020].
- CISI, (2020). Islamic Finance Qualification, http://www.cisi.org/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=Iljf_G-o2_weRTIFpeKFLiI_D4Zd3DqncH-OJZ9SELw [26.01.2020].
- CU, (2020). Cambridge University - Islamic Finance Leadership Programme, https://cambridge-ifa.net/iflp/iflp_intro.php [26.01.2020].

- Çelik, D. (2017), *Türkiye Üniversitelerinde Uzaktan Eğitim Merkezleri Uygulamalarının Yetişkin Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çobankaya, F.T. (2014). *Katılım Bankalarının Türkiye'deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Demir, O. (2009). *Bankacılık Alanında Hizmet İçi Eğitimde Elektronik Dönüşüm ve Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, R. (2019). Sanal Gerçeklik Gözlüğüne Dayalı Din Öğretimine Yönelik Öğretmen Adaylarının Tutumu. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1): 847-861.
- Demirel, Ö. Altun, E. (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ankara.
- Dinçer, H. ve Görener, A. (2011). Performans Değerlendirmesinde AHP-Vikor ve AHP-TOPSIS Yaklaşımları: Hizmet Sektöründe Bir Uygulama, *Sigma: Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 29(3): 244-260.
- DU, (2020). Durham University - Islamic Economics and Finance Summer School Programme, <https://www.dur.ac.uk/dcief/> [26.01.2020].
- EDX, (2020). Economics and Finance - İslamic Finance and Banking, <https://www.edx.org/course/islamic-finance-and-banking> [19.01.2020].
- EGM, (2019). Emeklilik Gözetim Merkezi Hakkında, <https://www.egm.org.tr/kurumsal/egm-hakkinda/> [18.10.2019].
- Ekmekci, Ö. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe İnsan Kaynakları Uygulamaları Üzerine Nitel Bir Araştırma, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2): 703-704.
- Elfakhani, S. M., Zbib, I. J. ve Ahmed, Z. U. (2007). *Marketing of Islamic financial products, Handbook of Islamic Banking*. Edited by University of New Orleans, USA Lewis, M. K. ve Hassan, M. K, 1-161.
- Ergeç, E. H., Kaytancı, B.G. ve Toprak, M. (2014). Katılım Bankası Müşterilerinin Bankacılık Sistemi Kullanım Tercihleri: Mevduat Bankaları İçin İslami Bankacılık Penceresi, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 53-90.
- Erki, B. S. (1988). *Bankalarda Personel Yetiştirme Sorunları ve Bir Hizmet İçi Eğitim Modeli* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertuğrul, İ. ve Karakaşoğlu, N. (2009), Banka Şube Performanslarının VIKOR Yöntemi ile Değerlendirilmesi, *Endüstri Mühendisliği Dergisi*, 20(1):19-28.

- Erturan, Y. N., vd. (2012). Eğitimde Webinar (Sanal Sınıf) Kullanımı: Ticari (Adobe Connect) ve Açık Kaynak (OpenMeetings) Webinar Uygulamalarının Karşılaştırılması, *Akademik Bilişim Konferansları*, Bildiri 107.
- Ertürk, S. (2010). *İnsan Kaynakları Eğitimi: Uzaktan Eğitim Yönetimi İle İnsan Kaynakları Eğitimi Konusunda Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Eskici, M. M. (2007). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- ETHICA, (2020). Certificate in Islamic Finance Executive, <https://www.ethicainstitute.com/trainingmodules.aspx> [26.01.2020].
- EUIEBIF, (2020). Sarajevo Islamic Finance Summer School, <https://islamicfinanceeurope.com/sifss-program/> [26.01.2020].
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2014). *Eğitim Ekonomisi ve Planlaması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürüz, D. ve Yaylacı, Ö. G. (2004). *İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Güven, A. ve Alan, Ç. (2016). Yerelde Personel Yönetiminde Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitim Sorunsalı, *International Conference on New Horizons in Education*, Volume 5, 555-561.
- Hitit Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 29 Nisan 2018, 30406, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180429-2.htm> [11.01.2020].
- Holmberg, B. (2005). *Theory and Practice of Distance Education*, New York: Routledge.
- IBFIM, (2020). Certified Qualification in Islamic Finance, <https://ibfimonline.com/programmes/qualification/certified-qualification-in-islamic-finance-cqif/introduction/> [25.01.2020].
- ICC, (2020). ICC Academy - Introduction to Islamic Banking and Finance, <https://icc.academy/wp-content/uploads/2019/11/Introduction-to-Islamic-Banking-and-Finance.pdf> [25.01.2020].
- IFMP, (2020). Islamic Finance Certification, <https://ifmp.org.pk/islamic-finance-certification/> [26.01.2020].

- INCEIF, (2020). Professional Certificate in Islamic Finance, <https://www.inceif.org/professional-certificate/> [26.01.2020].
- IOU, (2020). International Open University - Certificate in Islamic Economics, Banking and Finance, <https://iou.edu.gm/stream/cibe/curriculum/> [25.01.2020].
- İçtüzzer, E. (2009). *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nda Çalışanlara Verilen Hizmet İçi Eğitimler Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İKAM, (2020). İslam İktisadı Araştırma Merkezi, <https://ikam.org.tr/islam-iktisadi-temel-egitim-programi> [11.01.2020].
- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, (2020). İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı Sertifika Programı, <https://www.izu.edu.tr/izusem/egitimlerimiz/islam-ekonomisi-ve-kat%C4%B1%C4%B1m-bankac%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1-sertifika-program%C4%B1> [18.01.2020].
- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 18 Temmuz 2012, 28357, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120718-6.htm> [11.01.2020].
- İstanbul Ticaret Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Ekonomik Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 26 Eylül 2013, 28777, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130926-5.htm> [19.01.2020].
- İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 13 Şubat 2017, 29978, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170213-3.htm> [19.01.2020].
- İşman, A. (2002). Sakarya İli Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Yönündeki Yeterlilikleri, *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 1(1):72-91.
- (2011). Uzaktan Eğitim Yöntemi, *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem Akademi, 473-474.
- Kaleci, D., Tepe, T. ve Tüzün, H. (2017). Üç Boyutlu Sanal Gerçeklik Ortamlarındaki Deneyimlere İlişkin Kullanıcı Görüşleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 0(3): 669-689.
- Kara, M. (2006). *Katılım Bankalarında Personel Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaca, M. Ş. (2015). *Öğrenme Hedefi Özerkliğinin Bir Teknik Eğitim Kursunda Başarıya Etkileri: Öz-Belirleme Teorisi Yaklaşımı* (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karaman, G. E. (2015). *Canlı Ders Etkileşim Düzeyi Belirleme Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Otomatik Kestirim Sisteminin Tasarlanması*, Doktora Tezi, Orta Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Karaosman, E. (2014). *Katılım Bankalarında Verilen Hizmetiçi Eğitimin İş Tatmini Üzerine Etkileri Katılım Bankalarında Çalışan Personel Üzerinde Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kastamonu Üniversitesi İslam Ekonomisi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 09 Mart 2017, 30002, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/03/20170309-11.htm> [18.01.2020].
- Kayabaşı, Y. (2005). Sanal Gerçeklik ve Eğitim Amaçlı Kullanılması, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3): 151-158.
- Keskin, M. (2016). Müşteri Sadakatini Sağlamak İçin Şikâyet Yönetimi ve Eğitim Sektöründe Yönelik Bir Uygulama, *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5): 92-109.
- Kınık, R.Ü. (2010). *Bankalarda Ürün Yeniliğinin Müşteri Memnuniyeti Açısından Değerlendirilmesi: Bir Özel Banka Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Korkutan, D. (2015). *Bankalarda Hizmet İçi Eğitim ve Eğitim İhtiyacının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kököz, A. (2019). *İnfografiklerin Coğrafya Öğretiminde Akademik Başarıya Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Marmara Üniversitesi İslam Düşüncesi Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 17 Kasım 2019, 30951, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191117-5.htm> [19.01.2020].
- Marmara Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 13 Temmuz 2018, 30477, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180713-7.htm> [18.01.2020].
- Mathison, S. (2005). *Encyclopedia of Evaluation*, California: Sage Publications.
- Mercan, M. vd. (2009). Bilgisayar Destekli Eğitim ve Bilgisayar Destekli Öğretimin Dünyada ve Türkiye’de Uygulamaları, *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 369-372. Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

- Nam, S. (2018). *Yönetmeliklerin Geliştirilmesinde E-Öğrenmenin Başarısını Etkileyen Faktörler; Katılım Bankacılığı Sektöründe Bir Durum Çalışması* (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya.
- Noe, R. A. (2008). *İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Geliştirilmesi*, 4. Basım, (C. Çetin, Çev.), İstanbul: Beta Yayınları.
- O'Hanlon, J. ve Rocha, M. (1993). *Electronic Banking for Retail Customers*, London: Banking Technology Ltd.
- Okumuş, H. Ş. (2005). Interest-Free Banking in Turkey: A Study of Customer Satisfaction and Bank Selection Criteria, *Journal of Economic Cooperation*, 26(4): 51-86.
- Opricovic, S. ve Tzeng, G.H. (2004). Compromise Solution by MCDM Methods: A Comparative Analysis of VIKOR and TOPSIS, *European Journal of Operational Research*, 156(2): 445-455.
- Orhan, Z. H. (2017). Türkiye'de İslam İktisadı ve Finansı Lisansüstü Programları Müfredatı, *Araştırma Raporu*, 2017 (1), 17-22
- Özçelik, O. (2000). *Eğitim ve Geliştirme, İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, No:7.
- Özdemir, İ. (2012). Bankacılıkta Halkla İlişkiler ve Müşteri İlişkileri, *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (3-4): 4-15.
- Özsoy, İ., Görmez, B. ve Mekik, S. (2013). Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20 (1): 187-206.
- Rıza, E. T. (2003). *Eğitim Teknolojisi Uygulamaları ve Materyal Geliştirme*, İzmir: Birleşik Matbaa.
- Sabuncuoğlu, Z. (2012). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, 6. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 21 Temmuz 2014, 29067, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140721-3.htm> [18.01.2020].
- Sarı, R. (2002). Kazançlar ve Eğitim İlişkisi: İl Bazında Yeni Veri Tabanı ile Kanıt, *ODTÜ Geliştirme Dergisi*, 29(3-4): 367-380.
- Schultz, T. P. (2002), "Why Government Should Invest More to Educate Girls," *World Development*, 30 (2):207.
- SEGEM, (2019). Sigortacılık Eğitim Merkezi - Hakkımızda, <https://www.segem.org.tr/hakkimizda.asp> [18.10.2019].

- SPL, (2019). Sermaye Piyasası Lisanslama Sicili ve Eğitim Kuruluşu - Eğitim, <https://www.spl.com.tr/icerik/egitim> [18.10.2019].
- Tan, A. vd. (2016). Algılanan Hizmet Kalitesinin Katılım ve Mevduat Bankalarında Müşteri Memnuniyeti ve Müşteri Sadakati Üzerine Etkisi, *International Journal of Academic Value Studies*, 2(4): 45-59.
- Tansel, A. (1999). Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Eğitimin Getirisi, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 26 (3-4): 453-472.
- Taş, U. ve Yenilmez, F. (2008). Türkiye’de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1): 155-186.
- Taymaz, H. A. (1981). *Hizmet İçi Eğitim Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Sevinç Matbaası, Ankara.
- TBB, (2018). Türkiye Bankalar Birliği - Türkiye’de Bankacılık Sistemi (1958-2018), https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1234/61_Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf [07.09.2019].
- (2019a). Türkiye Bankalar Birliği - Banka ve Sektör Bilgileri, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/4> [18.12.2019].
- (2019b). Türkiye Bankalar Birliği - TBB Eğitim Faaliyetleri, <https://www.tbb.org.tr/tr/faaliyetler/egitim/6> [13.10.2019].
- TKBB, (2019a). Türkiye Katılım Bankalar Birliği - Eğitim Raporu 2018-2019, <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Egitim-Raporu-Haziran-2019.pdf> [12.10.2019].
- (2019b). Türkiye Katılım Bankalar Birliği - Türk Finans Sisteminde Katılım Bankacılığı, <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/T%3bcbrk%20Finans%20Sisteminde%20Kat%4%b1%4%b1m%20Bankac%4%b1%4%b1%4%9f%4%b1%20EYL%3%9cL%202019.pdf> [18.12.2019].
- (2020). Türkiye Katılım Bankalar Birliği - Tarihçe, <https://www.tkbb.org.tr/tarihce> [03.01.2020].
- TSPB, (2019). Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği - Birlikte Eğitim, <https://eys.tspb.org.tr/basvuru/> [18.10.2019].
- Unesco, (2015). Malaysia Education for All 2015 National Review, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000229719> [26.10.2019].
- Uslu, E. E. (2016). *Türkiye’de Beşeri Sermaye Kazançları: Ekonomik Faaliyet ve Mesleğe Göre Eğitimin Getirisi* (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Uslucan, E. (2013). *Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tercihinde Etkili Olan Faktörler* (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, H. (2004). Web Destekli Eğitim, Elektronik Öğrenme ve Web Destekli Öğretim Programlarındaki Çeşitli Ders Modelleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3): 5-20.
- Vesel, V. (2005). Virtual Learning Environment in the Age of Global Infonetworks, *Institute of Informatics*, <http://www.ercim.org/publication/ws-proceedings/DELOS9/Pap8.pdf> [18.07.2019].
- Yanpar, Y. T. (2011). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2011). *İnsan Kaynaklarında Eğitim ve Geliştirme Faaliyetlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkileri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yumuşak, İ.G. (2010), *Kadın Eğitiminin İktisadi Analizi*, Ankara: Nobel Yayınları
- Yumuşak, İ.G. (2020), “Katılım Bankacılığında Üniversite-Sektör İşbirliği,” *Katılım Finans Dergisi*, Sayı: 18 (40-43) <https://katilimfinansdergisi.com.tr/katilim-bankaciliginda-universite-sektor-isbirligi/> [15.04.2020].
- Zengin, S. ve Çalı, H. (2012). Almanya Polis Eğitimi, *Polis Eğitim Sistemleri*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 85-104.

EKLER

Ek 1: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (Türkçe-İngilizce) Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
HUK 150 - Hukuka Giriş	3	5
IKT 101 - İktisada Giriş I	3	5
MAT 151 - Matematik-I	3	5
TUR 101 - Türk Dili I	2	3
YDL 101 - İngilizce-I	3	4
ORTAK - Üniversite Ortak Seçmeli Ders	2	3
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	19	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IKT 102 - İktisada Giriş II	3	5
İSL 101 - İşletmeye Giriş	3	5
MAT 152 - Matematik-II	3	5
TUR 102 - Türk Dili II	2	3
YDL 102 - İngilizce-II	3	4
İEF 102 - İslam İktisat Düşüncesi	3	5
ORTAK - Üniversite Ortak Seçmeli Ders	2	3
Toplam	19	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ATA 101 - Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	3
İEF 201 - İslam Hukuk Metodolojisi	3	5
IKT 205 - Mikro İktisat	3	5
İSL 201 - Muhasebenin İlkeleri	3	4
İST 211 - İstatistik-I	3	5
ORTAK - Üniversite Ortak Seçmeli Ders	2	3
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	19	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ATA 102 - Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	3
İEF 202 - İslam Ekonomisinin Temelleri	3	5

IKT 206 - Makro İktisat	3	5
İSL 202 - Finansal Muhasebe	3	4
İST 212 - İstatistik-II	3	5
ORTAK - Üniversite Ortak Seçmeli Ders	2	3
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	19	30
5. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 301 - İslam Ticaret Hukuku I	3	5
IKT 301 - Ekonometriye Giriş	3	5
UTF 311 - Finansa Giriş	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	18	30
6. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 302 - İslam Ticaret Hukuku II	3	5
IEF 304 - İslam İktisat Analizi	3	5
UTF 306 - Uluslararası Finans	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	18	30
7. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 401 - İslami Finans ve Bankacılık	3	5
IKT 408 - İktisadi Düşünce Tarihi	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	18	30
8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 402 - İslam İktisat Sistemi	3	5
IKT 402 - İktisadi Büyüme ve Kalkınma	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Alan Seçmeli Ders	3	5
XXX - Seçmeli Ders	3	5

XXX - Seçmeli Ders	3	5
Toplam	18	30
Genel Toplam	148	240
SEÇMELİ DERSLER (LİSANS)		
DERS	DS	AKTS
BIM 155 - Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri	3	5
IKT 211 - Çalışma Ekonomisi	3	5
IKT 222 - İktisat Sosyolojisi	3	5
ISF 105 - İslam İnanç Esasları	3	5
ISL 221 - Yönetim Bilimlerine Giriş	3	5
ISL 222 - Pazarlamaya Giriş	3	5
POL 101 - Siyaset Bilimine Giriş	3	5
POL 110 - Uluslararası İlişkilere Giriş	3	5
PSK 107 - Psikolojiye Giriş	3	5
SHZ 217 - Sosyal Politika	3	5
SOS 101 - Sosyolojiye Giriş	3	5
SOS 103 - Sosyal Antropoloji	3	5
IEF 311 - İslam İktisat Tarihi	3	5
IEF 312 - İslam Ülkeleri Ekonomileri	3	5
IEF 315 - İslam İktisat Ahlakı	3	5
IEF 317 - İslam Hukuk İlkeleri	3	5
IEF 312 - İslam Ekonomisinin Kurumsal Yapısı	3	5
IEF 314 - Uluslararası İslami Finansal Kurumlar	3	5
IEF 316 - İslami Finans Kurumları için Muhasebe	3	5
IEF 399 - Staj ve Sektör Tecrübesi	3	5
IEF 411 - K.Kerim ve İktisadi İlkeler	3	5
IEF 413 - İslam İktisadında Yöntem	3	5
IEF 415 - İslami Mikro Finans ve Kobiler	3	5
IEF 417 - İslami Finans ve Risk Yönetimi	3	5
IEF 419 - Helal Turizm ve Pazarlama	3	5
IEF 421 - Mesleki Arapça I	3	5
IEF 423 - Mesleki İngilizce I	3	5
IEF 499 - Staj ve Mesleki Deneyim	3	5
IEF 410 - Hadis ve İktisadi İlkeler	3	5
IEF 412 - İslami Sigortacılık	3	5
IEF 414 - İslami Finans ve Sermaye Piyasaları	3	5
IEF 416 - Türkiye'de Katılım Bankacılığı	3	5
IEF 418 - İslami Finans Kurumlarında Denetim	3	5
IEF 420 - Karşılaştırmalı İslam Ekonomisi	3	5
IEF 422 - Mesleki Arapça II	3	5
IEF 424 - Mesleki İngilizce II	3	5

Ek 2: Karatay Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (Türkçe) Lisans Programı
Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 101 - Mikro Ekonomi	3	3
IEF 111 - Kuran'da Ana Konular ve İslami Değerler	3	3
IEF 131 - İşletmeye Giriş	3	3
IEF 141 - Finansal Muhasebe I	3	3
IEG 101 - Bilgi Teknolojileri	2	2
IEY 111 - İngilizce I	3	3
ARP 101 - Arapça I	3	3
TUR 101 - Türk Dili I	2	2
ATA 101 - Atatürk İlk. İnk. Tar. I	2	2
IEF 121 - İslam Ekonomisine Giriş I	3	3
H 101 - Hukuka Giriş	3	3
Toplam	30	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 102 - Makro Ekonomi	3	3
IEF 112 - İslam Hukukuna Giriş	3	3
IEG 102 - Matematik	2	2
IEF 142 - Finansal Muhasebe II	3	3
IEF 132 - İslami Politik Ekonomi	3	3
IEY 112 - İngilizce II	3	3
ARP 102 - Arapça II	3	3
TUR 102 - Türk Dili II	2	2
ATA 102 - Atatürk ilk. İnk. Tar. II	2	2
IEF 122 - İslam Ekonomisine Giriş II	3	3
H 202 - Ticaret Hukuku	3	3
Toplam	30	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 201 - İslam Ekonomisi I	3	3
IEF 211 - İslam Ticaret Hukuku I	3	3
IEF 221 - İslamda Akitler ve Ticari Akitler	3	3
IEF 231 - İslami Finansa Giriş	3	3
IEF 241 - Finansal Yönetim I	3	3
IEG 203 - İstatistik I	3	3

IEG 211 - İşletme Matematiği	3	3
ARP 201 - Arapça III	3	3
IEY 211 - İngilizce III	3	3
Toplam	30	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 202 - İslam Ekonomisi II	3	3
IEF 212 - İslam Ticaret Hukuku II	3	3
IEF 222 - Maliyet ve Yönetim Muhasebesi	3	3
IEF 232 - Ticari Akitler ve Finansman Şekilleri	3	3
IEF 242 - Finansal Yönetim II	3	3
IEG 204 - İstatistik II	3	3
IS 242 - Araştırma Yöntemleri	3	3
ARP 202 - Arapça IV	3	3
IEY 212 - İngilizce IV	3	3
AHI 102 - Meslek Ahlakı ve Ahilik	3	3
Toplam	30	30
5. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 301 - İslami Finans (Intermediate) I	3	4
IEG 301 - Ekonometri ve Modelleme I	3	4
IEF 311 - Finansal Piyasalar ve Kurumlar	3	4
Alan Seçmeli Ders	3	4
Alan Seçmeli Ders	3	4
Alan Seçmeli Ders	3	4
IEY 301 - Mesleki İngilizce I	3	3
IEO 311 - Osmanlı Türkçesi I	3	3
Toplam	24	30
6. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF 302 - İslami Finans (Intermediate) II	3	3
IEF 312 - Tekafül	3	3
IEG 302 - Ekonometri ve Modelleme II	3	3
Alan Seçmeli Ders	3	3
Alan Seçmeli Ders	3	3
Alan Seçmeli Ders	3	3
IEY 302 - Mesleki İngilizce II	3	3
IEO 312 - Osmanlı Türkçesi II	3	3
Toplam	24	30

7. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEG 411 - Sayısal Yöntemler	3	3
IEF 421 - Katılım Bankacılığı, Ürün ve Uygulamaları	3	3
IEG 411 - Sayısal Yöntemler	3	3
Alan Seçmeli Ders	3	4
Alan Seçmeli Ders	3	4
Alan Seçmeli Ders	3	4
Üniversite Seçmeli Ders	2	3
Üniversite Seçmeli Ders	2	3
Üniversite Seçmeli Ders	2	3
Toplam	24	30
8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IBP - Bitirme Projesi	4	5
IET - Teknoparklar	4	5
IEU 402 - Staj	32	20
Toplam	36	30
Genel Toplam	232	240

Ek 3: Aksaray Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İSİF 500 - Seminer-Zorunlu	0	12
İSİF 513 - Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği-Zorunlu	3	6
İSİF 801 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 803 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 805 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 807 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 809 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 811 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
ECON101 - İktisat I-Seçmeli	3	4
ISLT101 - Genel Muhasebe I-Seçmeli	3	5
ISLT105 - İşletme Bilimi I-Seçmeli	3	4
ISLT301 - Finansal Yönetim I-Seçmeli	3	5
İİF 103 - Arapça I-Seçmeli	4	5
İİF 105 - İslam İnanç Esasları-Seçmeli	2	3
İİF 111 - Sıyer I-Seçmeli	2	3
İİF 309 - İslam Fıkına Giriş I-Seçmeli	2	3
İSİF 501 - İslam'da İktisadi Kavramlar-Seçmeli	3	6
İSİF 503 - İslam Borçlar Hukuku-Seçmeli	3	6
İSİF 505 - Muamelat Fıkı-Seçmeli	3	6
İSİF 507 - İslam İktisat Tarihi ve Düşüncesi-Seçmeli	3	6
İSİF 509 - İslam İktisadına Giriş-Seçmeli	3	6
İSİF 511 - İslami Finans ve Bankacılığa Giriş-Seçmeli	3	6
İSİF 519 - Mesleki Arapça I-Seçmeli	3	6
İSİF 521 - İslam'da Mali Yükümlülükler-Seçmeli	3	6
İSİF 523 - Bütçe ve Planlama-Seçmeli	3	6
İSİF 525 - İslam'da Risk Yönetimi-Seçmeli	3	6
İSİF 527 - Kur'an-ı Kerim ve İktisadi İlkeler-Seçmeli	3	6
İSİF 529 - İktisadi Düşünce Tarihi-Seçmeli	3	6
Toplam	109	158
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İSİF 592 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
İSİF 802 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 804 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 806 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6

İSİF 808 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 810 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
İSİF 812 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	6
ECON102 - İktisat II-Seçmeli	3	4
ISLT102 - Genel Muhasebe II-Seçmeli	3	5
ISLT106 - İşletme Bilimi II-Seçmeli	3	4
ISLT302 - Finansal Yönetim II-Seçmeli	3	5
İİF 322 - İslam Araştırmalarında Usul-Seçmeli	2	3
İİF104 - Arapça II-Seçmeli	4	5
İİF120 - İslam Tarihi-Seçmeli	3	3
İİF310 - İslam Fıkına Giriş II-Seçmeli	2	2
İSİF 502 - İslam'ın Faize Bakışı-Seçmeli	3	6
İSİF 504 - İslam Ticaret Hukuku-Seçmeli	3	6
İSİF 506 - İslam İktisadında Para ve Mali Politikalar-Seçmeli	3	6
İSİF 508 - İslam İktisat Tarihi ve Düşüncesi-Seçmeli	3	6
İSİF 510 - Katılım Bankacılığı İşlemleri-Seçmeli	3	6
İSİF 512 - İslami Finasta Vaka Analizleri-Seçmeli	3	6
İSİF 516 - Karşılaştırmalı Finans-Seçmeli	3	6
İSİF 518 - İslam'da Mali Yükümlülüklerin Kurumsallaştırılması-Seçmeli	3	6
İSİF 520 - Mesleki Arapça II-Seçmeli	3	6
İSİF 522 - Karşılaştırmalı İktisadi Sistemler-Seçmeli	3	6
İSİF 524 - Muhasebe Tarihi-Seçmeli	3	6
İSİF 526 - Mikro Finans ve Kobiler-Seçmeli	3	6
Toplam	107	163
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İSİF 591 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
Toplam	0	24
Genel Toplam	216	345

**Ek 4: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans (İngilizce)
Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF510 - Research Methodology-Compulsory	3	7,5
FIQ100 - Introduction to Usul Al-Fiqh-Elective	3	7,5
FIQ101 - Introduction to Fiqh-Elective	3	7,5
IEF501 - Microeconomics-Elective	3	7,5
IEF502 - Financial Mathematics-Elective	3	7,5
IEF503 - Macroeconomics-Elective	3	7,5
IEF504 - Analytical Islamic Economics-1-Elective	3	7,5
IEF505 - Advanced Islamic Analytical Economics-Elective	3	7,5
IEF506 - Islamic Finance-1: Contracts-Elective	3	7,5
IEF507 - Islamic Finance-2: Economics of Islamic Finance-Elective	3	7,5
IEF508 - Fiqh al-Muamalat-Elective	3	7,5
IEF512 - History of Muslim Economic Thought-Elective	3	7,5
IEF513 - Islamic Finance-3: Financial Markets and Securitization-Elective	3	7,5
IEF514 - Critique of the Neoclassical Economics-Elective	3	7,5
IEF515 - Analytical Islamic Economics-2-Elective	3	7,5
IEF516 - Public Finance: Western and Islamic Perspectives-Elective	3	7,5
IEF517 - Project Evaluation and Financial Analysis-Elective	3	7,5
IEF518 - Advance Topics in Finance-Elective	3	7,5
IEF519 - Ottoman Economic History-Elective	3	7,5
IEF520 - Theory and Practice of Islamic Finance Regulation-Elective	3	7,5
IEF521 - College Algebra-Elective	3	7,5
IEF522 - Linear Algebra-Elective	3	7,5
IEF523 - Probability and Statistics-Elective	3	7,5
IEF524 - Inference Theory and Econometrics-1-Elective	3	7,5
IEF525 - Takaful-Elective	3	7,5
IEF526 - Participative Banking-Elective	3	7,5
IEF527 - Accounting for Islamic Financial Institutions-Elective	3	7,5
IEF528 - Risk Management in Islamic Financial Institutions-Elective	3	7,5
IEF529 - Islamic Capital Market-Elective	3	7,5
IEF530 - Islamic Financial System and Institution-Elective	3	7,5

IEF532 - Arabic for Islamic Economics-Elective	3	7,5
Toplam	93	232,5
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
HBV502 - Seminar-Compulsory	2	7,5
HBV504 - Academic Specialization-Compulsory	8	10
Toplam	10	17,5
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
HBV501 - Thesis-Compulsory	1	30
Toplam	0	30
Genel Toplam	104	300

Ek 5: Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5571 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5581 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5501 - İslami Finans-Seçmeli	3	6
İİH5503 - Faizsiz Finans Ürünleri-Seçmeli	3	6
İİH5505 - Araştırma Yöntemleri-Seçmeli	3	6
İİH5507 - İslam Hukukuna Giriş-Seçmeli	3	6
İİH5509 - Muamelat Fıkhı-Seçmeli	3	6
İİH5511 - İslam Ekonomisinin Temelleri-Seçmeli	3	6
İİH5513 - İslam İktisadı Araştırma, Kaynak ve Yöntemleri-Seçmeli	3	6
İİH5515 - İslam İktisat Tarihi-Seçmeli	3	6
İİH5517 - İslam ve Toplum-Seçmeli	3	6
İİH5519 - Davranışsal Finans -Seçmeli	3	6
İİH5521 - Mukayeseli Hukuk-Seçmeli	3	6
İİH5523 - Osmanlıca-Seçmeli	3	6
Toplam	43	78
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5572 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5582 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH900 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Yayın Etiği - Zorunlu	3	6
İİH5502 - Karşılaştırmalı İşletme Finansı-Seçmeli	3	6
İİH5504 - İslam Ticaret Hukuku-Seçmeli	3	6
İİH5506 - İslami Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar-Seçmeli	3	6
İİH5508 - Mukayeseli Konvansiyonel ve Faizsiz Bankacılık-Seçmeli	3	6
İİH5510 - İslam Hukukunda İspat Yolları-Seçmeli	3	6
İİH5512 - İslami Yatırım Modelleri-Seçmeli	3	6
İİH5514 - İslam İktisadında Güncel Yaklaşımlar-Seçmeli	3	6
İİH5516 - İslam'da Mülkiyet ve Servet Dağılımı-Seçmeli	3	6
İİH5518 - İslami Finansa Risk Yönetimi-Seçmeli	3	6
İİH5520 - Uluslararası Finans-Seçmeli	3	6

İİH5522 - Osmanlı Ekonomisi ve Finansı-Seçmeli	3	6
İİH5526 - Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi-Seçmeli	3	6
Toplam	46	84
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5561 - Seminer Çalışması-Zorunlu	0	6
İİH5573 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5583 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5591 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
Toplam	7	36
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5574 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5584 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5592 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
Toplam	7	30
Genel Toplam	103	236

Ek 6: Bingöl Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku (Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5571 – Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5581 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5501 - İslami Finans-Seçmeli	3	6
İİH5503 - Faizsiz Finans Ürünleri-Seçmeli	3	6
İİH5505 - Araştırma Yöntemleri-Seçmeli	3	6
İİH5507 - İslam Hukukuna Giriş-Seçmeli-Seçmeli	3	6
İİH5509 - Muamelat Fıkhı-Seçmeli-Seçmeli	3	6
İİH5511 - İslam Ekonomisinin Temelleri-Seçmeli	3	6
İİH5513 - İslam İktisadı Araştırma, Kaynak ve Yöntemleri-Seçmeli	3	6
İİH5515 - İslam İktisat Tarihi-Seçmeli	3	6
İİH5517 - İslam ve Toplum-Seçmeli	3	6
İİH5519 - Davranışsal Finans-Seçmeli	3	6
İİH5521 - Mukayeseli Hukuk-Seçmeli	3	6
İİH5523 - Osmanlıca-Seçmeli	3	6
Toplam	43	78
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5572 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5582 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH900 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Yayın Etiği-Seçmeli	3	6
İİH5502 - Karşılaştırmalı İşletme finansı-Seçmeli	3	6
İİH5504 - İslam Ticaret Hukuku-Seçmeli	3	6
İİH5506 - İslami Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar-Seçmeli	3	6
İİH5508 - Mukayeseli Konvansiyonel ve Faizsiz Bankacılık-Seçmeli	3	6
İİH5510 - İslam Hukukunda İspat Yolları-Seçmeli	3	6
İİH5512 - İslami Yatırım Modelleri-Seçmeli	3	6
İİH5514 - İslam İktisadında Güncel Yaklaşımlar-Seçmeli	3	6
İİH5516 - İslam'da Mülkiyet ve Servet Dağılımı-Seçmeli	3	6
İİH5518 - İslami Finansa Risk Yönetimi-Seçmeli	3	6
İİH5520 - Uluslararası Finans-Seçmeli	3	6

İİH5522 - Osmanlı Ekonomisi ve Finansı-Seçmeli	3	6
İİH5526 - Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi-Seçmeli	3	6
Toplam	46	84
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5561 - Seminer Çalışması-Zorunlu	0	6
İİH5573 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5583 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5591 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
Toplam	7	36
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH5574 - Danışmanlık-Zorunlu	1	0
İİH5584 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	6	6
İİH5592 - Yüksek Lisans Tezi-Zorunlu	0	24
Toplam	7	30
Genel Toplam	103	236

**Ek 7: İstanbul Medeniyet Üniversitesi İslami Bankacılık ve Finans (Türkçe)
Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IBF 650 - Dönem Projesi Dersi	0	0
IBF 601 - Temel Ekonomi	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders I	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders II	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders III	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders IV	3	7
Toplam	15	35
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IBF 650 - Dönem Projesi Dersi	0	0
IBF xxx - Seçimlik Ders I	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders II	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders III	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders IV	3	7
IBF xxx - Seçimlik Ders V	3	7
Toplam	15	35
Genel Toplam	30	70

**Ek 8: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı (Tezsiz-
Tezli, İngilizce) Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 597 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri	3	6
UKB 536 - İslam Ticaret Hukuku	3	6
UKB 543 - İslam Ekonomisi	3	6
UKB 5xx - Alan Seçmeli Ders I	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders I	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 501 - Yüksek Lisans Semineri	2	6
UKB 544 - İslami Finans	3	6
UKB 546 - İslam Hukuk İlkeleri	3	6
UKB 5xx - Alan Seçmeli Ders II	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders II	3	6
Toplam	14	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 500 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 599 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
Genel Toplam	29	120

**Ek 9: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku (Arapça)
Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1.2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
BLS 001 - Bölüm Seçmeli Ders	3	7,5
İİH 536 - İslam Ticaret Hukuku	3	7,5
İİH 543 - İslam Ekonomisi	3	7,5
İİH 561 - İslami Sosyal Finans	3	7,5
İİH 597 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri	3	7,5
Toplam	15	37,5
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH 500 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH 500 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
Genel Toplam	15	97,5

Ek 10: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı (Tezsiz-Tezli, Türkçe) Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 597 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri	3	6
UKB 536 - İslam Ticaret Hukuku	3	6
UKB 543 - İslam Ekonomisi	3	6
UKB 5xx - Alan Seçmeli Ders I	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders I	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 501 - Yüksek Lisans Semineri	2	6
UKB 544 - İslami Finans	3	6
UKB 546 - İslam Hukuk İlkeleri	3	6
UKB 5xx - Alan Seçmeli Ders II	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders II	3	6
Toplam	14	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 500 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
UKB 599 - Yüksek Lisans Tezi	0	30
Toplam	0	30
Genel Toplam	29	120

Ek 11: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tezli/Tezsiz Yüksek Lisans Seçmeli Ders Planı

SEÇMELİ DERSLER (TEZLİ/TEZSİZ YÜKSEK LİSANS)		
DERS	DS	AKTS
UKB 501 - Yüksek Lisans Semineri (Tezsiz Yüksek Lisans)	2	6
UKB 505 - Uluslararası Finans	3	6
UKB 506 - Kurumsal Finansman	3	6
UKB 518 - Çağdaş Ekonomik Sistemler ve İslam Ekonomisi	3	6
UKB 521 - Kredi Analizi	3	6
UKB 527 - Finansal Yönetim	3	6
UKB 528 - Mukayeseli Konvansiyonel ve Faizsiz Bankacılık	3	6
UKB 531 - İslam İktisat Düşüncesi ve Tarihi	3	6
UKB 535 - Uluslararası İslami Bankacılık	3	6
UKB 537 - İslam Hukuk Metodolojisi	3	6
UKB 538 - İktisat Politikası	3	6
UKB 541 - Katılım Bankacılığı Pazarlaması	3	6
UKB 547 - İktisat ve Finans Teorisi	3	6
UKB 548 - Faizsiz Finansal Kurumlar ve Araçlar	3	6
UKB 549 - Uluslararası İslami Finans Kurumları	3	6
UKB 550 - İslami Finans Kurumlarında Risk Yönetimi	3	6
UKB 551 - İslami Sermaye Piyasaları	3	6
UKB 552 - İleri Mikroekonomi	3	6
UKB 553 - İleri Makroekonomi	3	6
UKB 554 - Tekafül	3	6
UKB 555 - Uygulamalı Zaman Serisi Ekonometrisi	3	6
UKB 556 - Uygulamalı Panel Veri ve Yatay Kesit Ekonometrisi	3	6
UKB 557 - İslam Ekonomisi ve Finansı için Matematiksel Yönt.	3	6
UKB 558 - İslami Finans Kurumları için Muhasebe	3	6
UKB 559 - İslam Ekonomisi ve Finansında Seçilmiş Konular	3	6
UKB 560 - İslami Sosyal Finans	3	6
UKB 561 - İslam İktisat Analizi	3	6
UKB 562 - Uluslararası İktisat	3	6
UKB 563 - Fıkıh ve Çağdaş Finansal İşlemler	3	6
UKB 564 - Osmanlı Para Vakıfları	3	6
UKB 565 - Osmanlı Ekonomisi ve Finansı	3	6
UKB 566 - Finans Tarihi ve İş Ortaklıkları	3	6
UKB 567 - Türkiye Ekonomisi	3	6
UKB 568 - Yönetimde Sosyal Sorumluluk ve Etik	3	6
UKB 569 - Türkiye’de Katılım Bankacılığı	3	6
UKB 570 - İslam Ülkeleri Ekonomileri	3	6

Ek 12: İstanbul Şehir Üniversitesi İslami Finans ve Ekonomi MBA (Türkçe-İngilizce) Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
MGT 590 - Seminer	3	4
Seçmeli Ders -1	3	8
Seçmeli Ders -2	3	8
Seçmeli Ders -3	3	8
Toplam	12	28
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
MGT 501 - Araştırma Yöntemleri	3	8
IBF-S5- Seçimlik Ders -5	3	8
IBF S6- Seçimlik Ders -6	3	8
IBF S7- Seçimlik Ders -7	3	8
Toplam	12	32
3-4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
MGT 599 - Tez	0	120
Toplam	0	120
Genel Toplam	24	180

Ek 13: İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Tezsiz Yüksek Lisans Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ISIF7101 - Arapça I -Seçmeli	3	8
ISIF7088 - Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği - Zorunlu	3	8
ISIF7020 - Fıkıh Tarihi ve Kurumları -Seçmeli	3	8
ISIF0025 - Genel İktisat -Seçmeli	3	8
ISIF0027 - İslam Hukukunda Akit Teorisi -Seçmeli	3	8
ISIF0028 - İslam İktisat Tarihi ve Düşüncesi -Seçmeli	3	8
ISIF7094 - İslam Ülkeleri ve Ekonomik Büyüme -Seçmeli	3	8
ISIF7095 - İslami İktisat İçin İstatistik -Seçmeli	3	8
ISIF0024 - Karşılaştırmalı Finans -Seçmeli	3	8
ISIF7098 - Karşılaştırmalı İktisadi Sistemler -Seçmeli	3	8
ISIF7076 - Katılım Bankacılığı Muhasebesi -Seçmeli	3	8
ISIF7087 - Klasik 'Ten Modern Osmanlı İktisat Tasavvuru -Seçmeli	3	8
ISIF7096 - Küreselleşme ve İslam Ülkelerine Etkisi -Seçmeli	3	8
ISIF0022 - Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı -Seçmeli	3	8
ISIF7097 - Temel Ekonometri -Seçmeli	3	8
ISIF7101 - Arapça I -Seçmeli	3	8
Toplam	45	120
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ISIF7090 - Arapça II -Seçmeli	3	8
ISIF7092 - Ekonometrik Tahmin Yöntemleri -Seçmeli	3	8
ISIF0035 - Faizsiz Bankacılık İşlemleri -Seçmeli	3	8
ISIF0031 - Fıkhi Açıdan Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri -Seçmeli	3	8
ISIF7059 - Fıkıh Düşüncesi -Seçmeli	3	8
ISIF0051 - Finansal Analiz -Seçmeli	3	8
ISIF7036 - Finansal Kurumlar Mevzuatı -Seçmeli	3	8
ISIF0049 - Finansal Piyasalar ve Kurumlar -Seçmeli	3	8
ISIF7102 - İslam İktisadı ve Politik İktisat -Seçmeli	3	8
ISIF7067 - İslam İktisadında Para Ve Para Politikası -Seçmeli	3	8

ISIF7099 - İslami Finasta Risk Yönetimi -Seçmeli	3	8
ISIF7093 - İslami İktisat İçin Matematik -Seçmeli	3	8
ISIF7082 - Katılım Bankalarında Finansal Raporlama - Seçmeli	3	8
ISIF7100 - Seminer -Zorunlu	3	8
ISIF7091 - Sermaye Piyasası Ürünleri Ve İhracı -Seçmeli	3	8
Toplam	45	120
Genel Toplam	90	240

**Ek 14: Marmara Üniversitesi Uluslararası İslami Bankacılık ve Finans (Türkçe)
Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IBF S1- Seçimlik Ders -1	3	8
IBF S2- Seçimlik Ders -2	3	8
IBF S3- Seçimlik Ders -3	3	8
IBF S4- Seçimlik Ders -4	3	8
Toplam	12	32
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IBF7000- Seminer -Zorunlu	2	4
IBF-S5- Seçimlik Ders -5	3	8
IBF S6- Seçimlik Ders -6	3	8
IBF S7- Seçimlik Ders -7	3	8
Toplam	11	28
3. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	60
Toplam	0	60
4. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	60
Toplam	0	60
Genel Toplam	23	180

**Ek 15: Marmara Üniversitesi Uluslararası İslami Ekonomisi ve Finansı
(İngilizce) Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF7001 - Research Methodology and Ethics	3	6
IEF7002 - Islamic Legal Thought	3	6
IEF7003 - Islamic Economics	3	6
IEF7004 - Islamic Finance	3	6
IEF-E1 - Elective -1	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEF7000 - Seminar	2	6
IEF-E2 - Elective -2	3	6
IEF-E3 - Elective -3	3	6
IEF-E4 - Elective -4	3	6
IEF-E5 - Elective -5	3	6
Toplam	14	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	60
Toplam	0	60
4. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	60
Toplam	0	60
Genel Toplam	23	180

Ek 16: Marmara Üniversitesi Tezli Tezsiz Türkçe/İngilizce Seçmeli Ders Planı

SEÇMELİ DERSLER (TÜRKÇE)		
DERS	DS	AKTS
BSE7018 - Bilimsel Araştırma Yöntem ve Etiği	3	8
IBF7001 - İslam Hukukuna Giriş	3	8
IBF7002 - İslam Eşya ve Borçlar Hukuku I	3	8
IBF7003 - İslam Eşya ve Borçlar Hukuku II	3	8
IBF7004 - Ekonominin Temelleri	3	8
IBF7005 - İslam İktisadına Giriş	3	8
IBF7006 - Davranışsal Finans	3	8
IBF7007 - İslami Finansta Menkul Kıymetleştirme	3	8
IBF7008 - Borç Senetleri	3	8
IBF7009 - İslami Bankacılığın Teori ve Uygulamaları	3	8
IBF7010 - İslam İktisat Tarihi	3	8
IBF7011 - Finansal Piyasalar ve Kurumlar	3	8
IBF7012 - Emtia Türevleri	3	8
IBF7013 - İslami Sermaye Piyasaları	3	8
IBF7014 - İslam'da Sosyal Güvenlik ve Sigortacılık	3	8
IBF7015 - Finansal Ekonometri	3	8
IBF7016 - Geleneksel Türev Ürünlerin Yönetimi ve Analizi	3	8
IBF7017 - Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırım	3	8
IBF7019 - İslami Bankacılık ve Finansta Yasal ve Düzenleyici Çerçeve	3	8
IBF7020 - İslami Bankacılık Ürün ve Hizmetleri	3	8
IBF7021 - İslami Bankacılıkta Yönetim ve Organizasyon	3	8
IBF7022 - İslami Finansal Kurumlar için Muhasebe	3	8
IBF7023 - Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik	3	8
IBF7024 - İslami Bankacılık ve Finansta Risk Yönetimi	3	8
IBF7025 - Uluslararası Finans ve Bankacılık	3	8
SEÇMELİ DERSLER (İNGİLİZCE)		
DERS	DS	AKTS
İEF7007 - Econometrics	3	6
İEF7009 - Islamic Banking in Theory and Practice	3	6
İEF7011 - Institutions of Islamic Economics	3	6
İEF7013 - Islamic law of Property and Obligations	3	6
İEF7004 - Islamic Economics - 2	3	6
İEF7006 - History of Economic Thought	3	6
İEF7008 - Islamic Capital Markets	3	6
İEF7010 - Comparative Economic Systems and Thoughts	3	6

IEF7012 - Shariah Governance and Auditing	3	6
IEF7014 - The Law of Zakat and Waqf	3	6
IEF7016 - Financial Technology	3	6
IEF7018 - International Finance and Banking	3	6
IEF7020 - Risk Management in Islamic Financial Institutions	3	6
IEF7022 - Principles of Economics	3	6
IEF7024 - Islamic Economic Development	3	6
IEF7026 - Social Security and Insurance in Islam	3	6
IEF7028 - History of Islamic Economics	3	6
IEF7030 - Islamic Public Finance	3	6
IEF7032 - Simulation Models	3	6

**Ek 17: Necmettin Erbakan Üniversitesi İslam İktisadı (Disiplinler arası)
(Türkçe-İngilizce) Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
81022001 - İslam İktisat Tarihine Giriş-Zorunlu	3	8
81022002 - İslam İktisadi Düşüncesi-Zorunlu	3	8
81022007 - Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği-Zorunlu	3	8
81022006 - Introduction to Islamic Commercial Law-Seçmeli	3	8
81022008 - Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi-Seçmeli	3	8
81022009 - Introduction to Islamic Finance and Banking I-Seçmeli	3	8
Seminer	0	11
Tez	0	30
Uzmanlık Alan Dersi	8	16
Toplam	26	105
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
81022005 - Introduction to Islamic Finance and Banking II-Zorunlu	3	8
81022003 - Konvansiyonel Bankacılık ve Finans-Seçmeli	3	8
81022004 - Islamic Foundations of Financial Transactions-Seçmeli	3	8
Toplam	12	24
3. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	30
Toplam	0	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
Tez	0	30
Toplam	0	30
Genel Toplam	38	189

Ek 18: Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Tezsiz-Tezli Yüksek Lisans Programı Ders Planı

DERS	DS	AKTS
IEF 500 - Tez Çalışması-Zorunlu	0	48
IEF 501 - İslam Hukukunun Temelleri (Usul-U Fıkıh)	3	6
IEF 502 - İslam İktisadı Tarihi	3	6
IEF 503 - Muamelat Fıkıhı	3	6
IEF 504 - Finansal Piyasalar ve Kurumlar	3	6
IEF 505 - İslam Ekonomisinin Temelleri	3	6
IEF 506 - İslami Bankacılık	3	6
IEF 507 - Ekonominin Temelleri	3	6
IEF 508 - İslam'da Sosyal Güvenlik ve Sigortacılık	3	6
IEF 509 - Karşılaştırmalı Finansal Yönetim	3	6
IEF 510 - İslam Toplumunun Sosyo-Kültürel Yapısı	3	6
IEF 511 - Araştırma Yöntemleri-Zorunlu	3	6
IEF 513 - Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk İktisat Düşüncesinin Gelişimi	3	6
IEF 522 - İktisat Felsefesi	3	6
IEF 590 - Seminer-Zorunlu	0	6
TIE 518 - İslam Ülkelerinde Ekonomik ve Mali Yapı	3	6
Genel Toplam	42	138

**Ek 19: Uludağ Üniversitesi Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası) (Türkçe)
Yüksek Lisans Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
TIB5169 - Araştırma Teknikleri Ve Yayın Etiği-Zorunlu	3	4
TIB5175 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	0	2
Seçmeli Ders I	3	6
Seçmeli Ders II	3	6
Seçmeli Ders III	3	6
Seçmeli Ders IV	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
TIB5172 - Seminer-Zorunlu	2	5
TIB5176 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	1	1
Seçmeli Ders I	3	6
Seçmeli Ders II	3	6
Seçmeli Ders III	3	6
Seçmeli Ders IV	3	6
Toplam	15	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
TIB5183 - Yüksek Lisans Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	8
TIB5193 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	2	52
Toplam	10	60
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
TIB5183 - Yüksek Lisans Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	8
TIB5193 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	2	52
Toplam	10	60
Genel Toplam	50	180

**Ek 20: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Katılım Bankacılığı (Türkçe)
Doktora Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
631801026012017 - Araştırma Yöntem ve Teknikleri	2	6
631801026712018 - Seçmeli Ders	3	6
Toplam	6	12
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
631801026012019 - Seminer	3	6
631801026712020 - Seçmeli Ders II	3	6
Toplam	6	12
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
631801026712021 - Yeterlik	0	30
Toplam	0	30
4-5-6. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
631801026712022 - Uzmanlık Alan Dersi	15	18
631801026712023 - Tez Çalışması	0	72
Toplam	15	90
7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
631801026712028 - Tez Çalışması IV	0	60
Toplam	0	60
Genel Toplam	27	204

Ek 21: İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ISIF9078 - Arapça-3	3	8
ISIF0001 - Çağdaş Finansal İşlemler ve Faizsiz Sistem	3	8
ISIF9087 - Ekonomik Büyüme Politikaları ve İslam Ülkeleri	3	8
ISIF9088 - Fetva Usulü	3	8
ISIF9086 - Finans Teorisi	3	8
ISIF9077 - Finansal Modeller ve Türev Ürünler	3	8
ISIF0003 - İktisat ve Etik	3	8
ISIF9071 - İslam Borçlar Hukuku	3	8
ISIF9070 - İslam'da Mal, Mülkiyet ve Piyasa	3	8
ISIF9004 - Makasidü's-Şeria	3	8
ISIF9080 - Matematiksel İktisat	3	8
Toplam	33	88
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
ISIF9070 - Arapça IV	3	8
ISIF0018 - Faizsiz Finans Standartları ve Denetimi	3	8
ISIF0013 - Fıkhi Açıdan Vadeli İşlem Sözleşmeleri	3	8
ISIF9084 - İktisadi Kalkınma Modelleri	3	8
ISIF9082 - İleri Ekonometri	3	8
ISIF9085 - İleri Seviye Ekonometrik Tahmin Yöntemleri	3	8
ISIF9073 - İslam İktisadında Faktör Gelirleri	3	8
ISIF9083 - İslam İktisadının Klasik Kaynakları	3	8
ISIF9081 - Menkul Kıymetleştirme ve Sukuk	3	8
ISIF0010 - Seminer	0	8
Toplam	27	80
3-4-5-6-7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 600 - Doktora Tezi	0	180
Toplam	0	180
Genel Toplam	30	348

**Ek 22: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı
(Türkçe-İngilizce) Doktora Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 629 - İleri İslam Ekonomisi	3	6
İEF 631 - İleri İslam Ticaret Hukuku	3	6
İEF 629 - Alan Seçmeli Ders I	3	6
İEF 629 - Alan Seçmeli Ders II	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders I	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 699 - Seminer	3	6
İEF 632 - İleri İslami Finans	3	6
İEF 6xx - Alan Seçmeli Ders III	3	6
İEF 6xx - Alan Seçmeli Ders IV	3	6
XXX xxx - Seçmeli Ders I	3	6
Toplam	12	30
3-4-5-6-7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IEC 600 - Doktora Tezi	0	180
Toplam	0	180
Genel Toplam	29	240

**Ek 23: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Hukuku
(Arapça) Doktora Programı Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
BLS 001 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
BLS 002 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
BLS 003 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
İİH 629 - İleri İslam Ekonomisi	3	6
İİH 631 - İleri İslam Ticaret Hukuku	3	6
Toplam	15	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
BLS 001 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
BLS 002 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
BLS 003 - Bölüm Seçmeli Ders	3	6
İİH 632 - İleri İslami Finans	3	6
İİH 699 - Seminer	2	6
Toplam	14	30
3-4-5-6-7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İİH 600 - Doktora Tezi	0	180
Toplam	0	180
Genel Toplam	29	240

Ek 24: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Doktora Seçmeli Ders Planı

SEÇMELİ DERSLER (DOKTORA)		
DERS	DS	AKTS
İEF 608 - İslam İktisat Analizi	3	6
İEF 609 - Uluslararası İktisat	3	6
İEF 610 - Fıkıh ve Çağdaş Finansal İşlemler	3	6
İEF 611 - Osmanlı Ekonomisi ve Finansı	3	6
İEF 614 - Türkiye’de Katılım Bankacılığı	3	6
İEF 616 - Kredi Analizi	3	6
İEF 620 - Osmanlıda Para Vakıfları	3	6
İEF 622 - Uluslararası Finans	3	6
İEF 625 - İslam Hukuk Metodolojisi	3	6
İEF 628 - Türkiye Ekonomisi	3	6
İEF 633 - Finans Tarihi ve İş Ortakları	3	6
İEF 634 - İktisat ve Finans Teorisi	3	6
İEF 635 - İslam İktisat Düşüncesi ve Tarihi	3	6
İEF 636 - Finansal Yönetim	3	6
İEF 637 - Faizsiz Finansal Kurumlar ve Araçlar	3	6
İEF 638 - Uluslararası İslami Finans Kurumları	3	6
İEF 639 - Uluslararası İslami Bankacılık	3	6
İEF 640 - Kurumsal Finansman	3	6
İEF 641 - Çağdaş Ekonomik Sis. ve İslam Ekono.	3	6
İEF 642 - İslami Finans Kurumlarında Risk Yönt.	3	6
İEF 643 - Katılım Bankacılığı Pazarlaması	3	6
İEF 644 - İktisat Politikası	3	6
İEF 645 - İslami Sermaye Piyasaları	3	6
İEF 646 - Mukayeseli Konv. ve Faizsiz Bankacılık	3	6
İEF 647 - İleri Mikroekonomi	3	6
İEF 648 - İleri Makroekonomi	3	6
İEF 649 - Tekafül	3	6
İEF 650 - Uygulamalı Zaman Serisi Ekonometrisi	3	6
İEF 651 - Uygulamalı Panel Veri ve Yatay Kesit Ekonometrisi	3	6
İEF 652 - İslam Ekonomisi ve Finansı için Matematiksel Yönt.	3	6
İEF 653 - İslami Finans Kurumları için Muhasebe	3	6
İEF 654 - İslam Ekonomisi ve Finansında Seçilmiş Konular	3	6
İEF 655 - İslami Sosyal Finans	3	6
İEF 656 - Yönetimde Sosyal Sorumluluk ve Etik	3	6
İEF 657 - İslam Ülkeleri Ekonomileri	3	6
İEF 658 - Bilimsel Araştırma Yöntemleri	3	6

Ek 25: Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 901 - Uzmanlık Alanı Dersi-Zorunlu	4	6
İEF 611 - İslam Ticaret Hukuku	3	6
İEF 613 - Mukayeseli İktisadi Sistemler	3	6
İEF 614 - İslami Finans	3	6
İEF 615 - Finansal Analiz	3	6
Toplam	16	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 901 - Uzmanlık Alanı Dersi-	3	6
Seçmeli Ders	3	6
Seçmeli Ders	3	6
Seçmeli Ders	3	6
Toplam	12	24
3-4-5-6-7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
İEF 600 - Doktora Tezi	0	270
Toplam	0	270
Genel Toplam	30	324

Ek 26: Uludağ Üniversitesi İslam İktisadı ve Katılım Bankacılığı (Disiplinler arası) (Türkçe) Doktora Programı Ders Planı

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
IKT6101 - İleri Mikro İktisat-Zorunlu	3	7
KTB6101 - Bankacılık-Zorunlu	3	7
KTB6191 - Tez Danışmanlığı 1-Zorunlu	3	5
IKT6115 - Regülasyon Ekonomisi ve Bağımsız Düzenleyici Kurumlar-Seçmeli	2	5
KTB6105 - İslam Ticaret Hukuku-Seçmeli	2	5
KTB6121 - İslam Hukukunun Kaynakları ve Temel Özellikleri-Seçmeli	2	5
KTB6123 - İslam İktisadı-Seçmeli	2	5
Toplam	17	39
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
YET6179 - Yeterlilik Sınavı-Zorunlu	0	16
KTB6183 - Doktora Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	3	4
KTB6193 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	3	10
Toplam	6	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
KTB6185 - Doktora Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	3	4
KTB6195 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	3	26
Toplam	6	30
5. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
KTB6187 - Doktora Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	3	4
KTB6199 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	3	26
Toplam	6	30
6-7-8. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
KTB6199 - Tez Danışmanlığı-Zorunlu	0	90
Toplam	0	90
Genel Toplam	35	219

**Ek 27: Afyon Kocatepe Üniversitesi Katılım Bankacılığı Bütünleşik Program
Ders Planı**

1. YARIYIL DERS PLANI		
DERS (Seçmeli Derslerden 4 Ders Alınabilmektedir)	DS	AKTS
KBD 701 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	9
KBD 801 - Tez Hazırlık Çalışması-Zorunlu	1	1
KBD 501 - Araştırma Metotları-Zorunlu	3	4
KBD 503 - Katılım Bankacılığının Temel Prensipleri-Seçmeli	3	4
KBD 505 - Finansal Yönetim-Seçmeli	3	4
KBD 507 - İktisat Teorisi-Seçmeli	3	4
KBD 509 - Bankacılık ve Finans Tarihi-Seçmeli	3	4
KBD 511 - Osmanlıca-Seçmeli	3	4
KBD 513 - Bankacılıkta Etik-Seçmeli	3	4
Toplam	24	30
2. YARIYIL DERS PLANI		
DERS (Seçmeli Derslerden 4 Ders Alınabilmektedir)	DS	AKTS
KBD 702 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	9
KBD 802 - Tez Hazırlık Çalışması-Zorunlu	1	1
KBD 502 - Katılım Bankacılığında Fon Yönetimi-Zorunlu	3	4
KBD 504 - Uluslar Arası İslami Finans Standartları-Seçmeli	3	4
KBD 506 - Para Banka-Seçmeli	3	4
KBD 508 - İslam İktisat Düşüncesi-Seçmeli	3	4
KBD 510 - Finansal Piyasalar ve Kurumlar-Seçmeli	3	4
KBD 512 - Fıkıh Usulü-Seçmeli	3	4
KBD 514 - İslam İktisadında Tekafül-Seçmeli	3	4
Toplam	24	30
3. YARIYIL DERS PLANI		
DERS (Seçmeli Derslerden 4 Ders Alınabilmektedir)	DS	AKTS
KBD 703 - Uzmanlık Alan Dersi-Zorunlu	8	9
KBD 803 - Tez Hazırlık Çalışması-Zorunlu	1	1
KBD 515 - Katılım Bankacılığında Yatırım Analizi-Zorunlu	3	4
KBD 603 - Seminer-Zorunlu	2	4
KBD 517 - Finansal Ekonometri-Seçmeli	3	3
KBD 519 - Uluslararası Finansal Kurumlar-Seçmeli	3	3
KBD 521 - İktisadi Düşünceler Tarihi-Seçmeli	3	3

KBD 523 - Merkez Bankacılığı-Seçmeli	3	3
KBD 525 - Finansal Araçlar ve Türev Ürünler-Seçmeli	3	3
KBD 527 - Bilim Felsefesi-Seçmeli	3	3
Toplam	26	30
4. YARIYIL DERS PLANI		
DERS (Seçmeli Derslerden 4 Ders Alınabilmektedir)	DS	AKTS
KBD 704 - Uzmanlık Alan Dersi	8	9
KBD 804 - Tez Hazırlık Çalışması-Zorunlu	1	1
KBD 516 - Katılım Bankacılığı Muhasebesi-Zorunlu	3	4
KBD 604 - Seminer-Zorunlu	2	4
KBD 518 - İslam Ticaret Hukuku-Seçmeli	3	3
KBD 520 - Türk Bankacılık ve Finans Mevzuatı-Seçmeli	3	3
KBD 522 - İktisat Politikası-Seçmeli	3	3
KBD 524 - Uluslararası İslami Finansal Kurumlar-Seçmeli	3	3
KBD 526 - Fıkhi Açıldan Finansal Araçlar-Seçmeli	3	3
Toplam	26	30
5-6-7-8-9-10. YARIYIL DERS PLANI		
DERS	DS	AKTS
KBD 805 - Tez Çalışması-Zorunlu	6	126
KBD 705 - Uzmanlık Alanı Dersi-Zorunlu	48	54
Toplam	54	180
Genel Toplam	154	300

Ek 28: Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryoları

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 1

<p>SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eğitim başladığında karakterimizin gözünden olayları görmeye başlamamız gerekiyor. • Karakterin dış görünüşü eğitim boyunca gösterilmeyecektir. • Karakter şubenin önünde dururken 360 derece etrafını izleyebilecektir. Bu esnada, dış ses bilgilendirmeye başlayacaktır. • Dış ses bilgilendirmesinden sonra karaktere VR gözlük ile yanıtlayabileceği şekilde «Evet» - «Hayır» seçenekleri gösterilir.	<p>ÖRNEK GÖRSEL</p>
<p>SAHNE KONUŞMALARI</p> <p>Dış Ses: Şuan Albaraka Türk Katılım Bankası şubesinin önündeyiz. VR gözlük ile bağlanmış olduğun karakterimiz katılım bankacılığı ile ilgili olarak merak ettiği bazı sorulara cevap aramaktadır. Karakterimizin merak ettiği soruların yanıtlarını bulması konusunda yardımına ihtiyacı bulunmaktadır. Karakterimiz ile özdeşleşeceksin ve eğitim içerisinde onun sorularının cevaplarını bulmasına yardımcı olacaksın. Karakterimizin sorularının cevaplarını bulmasında yardımcı olmaya ne dersin?</p>	

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 2

<p>SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sahne 1'de «Evet» yanıtının verilmesinden sonra karakterimiz şubenin kapısından da geçecek şekilde gişeye doğru yürümeye başlar. • Yürüyüş esnasında 360 derece etrafını izleyebilecektir. • Karakter gişenin önünde duracaktır ve gişe personeli karakterimizi karşılayacaktır. • Gişe personelinin bilgilendirmesinden sonra karakterimiz sol tarafına bakacaktır.	<p>ÖRNEK GÖRSEL</p>
<p>SAHNE KONUŞMALARI</p> <p>Karakter: Merhaba, Katılım Bankacılığı ile ilgili olarak uzun süredir merak etmekte olduğum bazı sorular bulunuyor. Bu sorularla ilgili sizlerden bilgi almak istiyorum.</p> <p>Gişe Çalışanı: Merhaba, elbette sorularınıza yanıt vermekten memnuniyet duyuyoruz. Merak ettiğiniz soruları sorabileceğiniz eğitim uzmanlarımız sol tarafınızda bulunmaktadır. Her eğitimimizin üzerinde öğrenmeniz gereken konuları ve sorularınızı görebilirsiniz. Bu sorulardan istediklerinizin yanıtlarını eğitimlerimizden öğrenebilirsiniz.</p>	

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 3

<p>SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karakterimiz sahnede yer alan üç konu üzerinden herhangi birine 2 sn. kadar baktığında o konuyla ilgili cevaplanacak sorular gözükecektir. • Karakterimiz, sorularını görmüş olduğu konuların üzerinde sonradan «Odaya Gir» görseli belircektir. • «Odaya Gir» görseline 2 sn. kadar bakıldıktan sonra «odaya girmek istiyor musunuz?» sorusu sorulacak ve «Evet-Hayır» seçenekleri gelecektir. • Evet seçeneğini seçilirse karakterimiz direk odada kendinin oturur şekilde bulacaktır.	<p>ÖRNEK GÖRSEL</p>
<p>SAHNE KONUŞMALARI</p> <p>Dış Ses: Karşıdaki odalarda sorularına yanıt verecek olan eğitim uzmanlarımız bulunmaktadır. Eğitim uzmanlarımızın hangi konuda sana yardımcı olacağı ile ilgili bilgi her odanın üzerinde yer almaktadır. İlgili konunun üzerine bir süre odaklandığında konuyla ilgili soruları görebilirsin. Odaya girmek istediğinde ise, «Odaya Gir» düğmesini tıklamalısın.</p>	

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 4

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- İçeriye giren karakter eğitmenin karşısındaki sandalyeye oturur.
- Karakterimizin tam karşısında ve havada olmak üzere soruların yazılı olduğu kartlar dönerek gelir.
- Karakterimiz karşısında beliren kartlar arasından sormak istediği sorunun bulunduğu karta 3 sn. kadar bakar ve bu kart karakterimize yaklaşır.
- Kişinin seçmiş olduğu kart karakterimizin önünde masaya gelir.
- Eğitmen soruyu cevaplamaya başlar.
- Cevaplanan kartın rengi diğer kartlardan farklı olur.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Eğitmen: Merhaba, hoş geldiniz. Öğrenmek istediğiniz konuyla ilgili olarak birazdan karşınızda sorular belirecektir. Bu sorulardan istediğinizi seçerek yanıtlamaya başlayabilirim.

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 5

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Karakterimiz odaya girdiğinde her zaman sağ üstte görebileceği şekilde «Odadan Ayrıl» düğmesi bulunacaktır.
- Karakter hiçbir soru seçmediyse odadan çıkabilecektir.
- Eğer soru seçimine başladıysa tüm soruların yanıtlarını öğrenmeden odadan çıkamayacaktır.
- Karakterimiz tüm soruların cevabını öğrenmeden «Odadan Ayrıl» seçeneğini seçerse, bu esnada eğitmen aşağıdaki gibi geri dönüş yapar.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Eğitmen: Sormadığınız bazı sorular bulunuyor. Bu soruların da yanıtını öğrenmek ister misiniz?

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 6

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Karakterimiz karşısına «Evet - Hayır» düğmeleri belircektir.
  - «**Evet**» seçeneği seçilirse; eğitmenimiz sırayla yanıtlanmamış olduğu kartlardaki soruları yanıtlayacaktır. Yanıtladığı sorunun kartı öne çıkacak ve karakterimize yaklaşacaktır.
  - «**Hayır**» seçeneği seçilirse; yanıtlanmamış sorularla ilgili iki seçenekli sorular gelir ve karakterimizin konuyu bilip bilmediği sorgulanır. Karakterimiz soruyu doğru cevaplarsa sorunun kartı tamamlandı olacaktır. Ancak, soru yanlış yanıtlanırsa eğitmen konuyu karakterimize anlatacaktır.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 7

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Karakterimiz tüm soruların yanıtlarını öğrendikten sonra odadan ayrılacaktır.
- Odadan ayrıl düğmesine tıklayarak karakterimiz, seçim yaptığı kapıların bulunduğu alana geçiş yapar.
- Daha öncesinde tamamlamış olduğu eğitimin üzerinde «Tamamlandı» görseli belirir.
- Önceki sahnelerde olduğu gibi karakterimiz geriye kalan odaları ziyaret edecek ve sorularına yanıt bulacaktır.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Dış Ses: «Faizsiz Bankacılık İşlemleri» ile ilgili tüm sorularına yanıt buldun. Diğer konular ile ilgili sorularına yanıt bulmak için kalan odaları da ziyaret etmen gerekmektedir.

3.8. Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 8

<p>SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katılım Bankacılığı ile ilgili sıkça sorulan soruların cevaplanmasının ardından ilgili konuların öğrenilip öğrenilmediğini belirleyebilmek için ikinci aşamada ölçme ve değerlendirme yapılacaktır. • Eğitimin ikinci aşaması karakterimizin çalıştığı iş yerinde geçecektir. • Şubemizi ziyaret ederek Katılım Bankacılığı ile ilgili merak edilen sorulara yanıt bulan karakterimiz çalıştığı iş yerine gittiğinde iş arkadaşları tarafından merak edilen sorulara yanıt vermesi gerekecektir.	<p>ÖRNEK GÖRSEL</p>
<p>SAHNE KONUŞMALARI</p> <p>Dış Ses: Albaraka Türk şubemizi ziyaret ederek Katılım Bankacılığı ile ilgili olarak merak ettiğin sorulara yanıt buldun. Ancak, çalışmakta olduğun işyerindeki arkadaşlarında benzer soruların cevaplarını merak etmektedirler. İş yerine giriş yaptığında sana bununla ilgili sorular soracaklar. Elinden geldiğince arkadaşlarının sorularını yanıtlaman gerekmektedir.</p>	

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 9

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Karakterimiz koridordan toplantı odasına doğru yürümektedir.
- Toplantı odasının kapısının önüne geldiğinde kapı koluna bakması gerektiği yönergelerle gösterilir.
- Kapı koluna baktıktan sonra kapı açılacaktır.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Dış Ses: Kapıyı açmak için kapı koluna bakman gerekmektedir.

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 10

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Toplantı odasında bulunan beş kişi sırasıyla (her kişi iki soru olmak üzere) sesli olarak sorularını sormaya başlarlar.
- Soruları okurken sorunun metni havada bir pano kağıt üzerinde gösterilir.
- Soru okunduktan sonra altına biri doğru, diğeri yanlış olmak üzere iki seçenek belirir.
- Bu seçeneklerde doğru olanı seçme işlemini karakterimiz yapacaktır.
- Eğer karakterimiz doğru yanıtı seçerse, soruyu soran kişi tamam anladım gibi ifadelerle öğrendiğini gösterecektir.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

İş Arkadaşları: Merhaba, hoş geldin. Bizimde Katılım Bankacılığı ile ilgili olarak merak ettiğimiz birkaç soru var. Bu sorularımıza yanıt verebilir misin?

Sanal Gerçeklik Eğitim Senaryosu - Sahne 11

SAHNE İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

- Eğer, karakterimiz yanlış bir cevap seçerse o an ekranın sağ tarafında eğitmenin videosu belirir.
- Sorunun cevabı karakterimize hatırlatılır. Videonun ardından, karakterimiz doğru seçeneği seçtikten sonra doğru yanıt senaryosu uygulanır.
- Kişinin sorulan sorulara verdiği doğru sayısına göre ortaya bir puan çıkacaktır.

ÖRNEK GÖRSEL

SAHNE KONUŞMALARI

Dış Ses: Eğitimi başarıyla tamamladınız.

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet ÇELİKPENÇE

Esenkent Mh. Kanipaşa Cad. Şahadet Apt. No. 128 D:8

Maltepe, İstanbul

Email: mehmetcelikpence@hotmail.com

Tel: 0 535 470 7881

A. EĞİTİM

Doktora: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Uluslararası Finans, 2020, İstanbul.

Yüksek Lisans: Maltepe Üniversitesi, İşletme (MBA), 2009, İstanbul.

Lisans: Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, 2006, İstanbul.

B. MESLEKİ DENEYİM

Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Albaraka Akademi, Yönetici.

C. İLGİ ALANLARI

Ekonomi, Finans, Bankacılık, Eğitim, Teknoloji.